

Załącznik do Uchwały Nr
Rady Miasta Chełm z dnia2022 r.
w sprawie przyjęcia Strategii
rozwiązywania problemów społecznych
Miasta Chełm na lata 2022 - 2026

Strategia
rozwiązywania problemów społecznych Miasta Chełm
na lata 2022 - 2026

Chełm 2022

I. I	Wprowadzenie	4
1.	Istota Strategii i jej podstawy prawne	4
2.	Konstrukcja strategii – najważniejsze jej elementy	6
3.	Misja Strategii na lata 2022-2026	7
II.	Ogólne informacje o Mieście Chełm i jego mieszkańcach	9
1.	Miasto i jego mieszkańcy	9
2.	Sytuacja społeczna mieszkańców Miasta Chełm	12
III.	Obszary problemowe Strategii – diagnoza, zasoby, instrumenty oraz cele i zadania	16
1.	Rynek pracy i przeciwdziałanie bezrobociu	17
1.1	Charakterystyka sytuacji na rynku pracy Instrumenty aktywizacji zawodowej	17
1.2	Instrumenty aktywizacji zawodowej mieszkańców Miasta Chełm	19
1.3	Analiza SWOT dla obszaru „rynek pracy”	21
1.4	Cele operacyjne i najważniejsze zadania dla ich osiągnięcia	23
2.	Pomoc społeczna i przeciwdziałanie ubóstwu oraz wykluczeniu	24
2.1	Zasoby instytucjonalne i dostępne instrumenty pomocy społecznej	24
2.2	Problemy społeczne mieszkańców wymagające wsparcia i pomocy	28
2.3	Analiza SWOT dla obszaru pomoc społeczna, przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu	32
2.4	Cele operacyjne i najważniejsze zadania dla ich osiągnięcia	35
3.	Polityka prorodzinna	36
3.1	Formy wsparcia i pomocy rodzinie	36
3.2	Analiza SWOT dla obszaru „polityka rodzinna”	41
3.3	Cele operacyjne i najważniejsze zadania dla ich osiągnięcia	42
4.	Polityka senioralna	44
4.1	Formy wsparcia i pomocy dla seniorów	44
4.2	Analiza SWOT dla obszaru „polityka senioralna”	51
4.3	Cele operacyjne i najważniejsze zadania dla ich osiągnięcia	53
5.	Wspieranie osób niepełnosprawnych	54
5.1	Instytucjonalne wsparcie dla osób niepełnosprawnych	54
5.2	Analiza SWOT dla obszaru wsparcia osób niepełnosprawnych	58
5.3	Cele operacyjne i najważniejsze zadania dla ich osiągnięcia	59
6.	Przeciwdziałanie dysfunkcjom społecznym	61
6.1	Instytucjonalne wsparcie dla osób z poważnymi dysfunkcjami społecznymi	61

6.2	Analiza SWOT dla obszaru „dysfunkcje społeczne”	90
6.3	Cele operacyjne i najważniejsze zadania dla ich osiągnięcia	91
7.	Współpraca administracji publicznej z organizacjami pozarządowymi	92
7.1	Formy współpracy z organizacjami pozarządowymi	92
7.2	Analiza SWOT dla obszaru „współpraca administracji publicznej z organizacjami pozarządowymi”	93
7.3	Cele operacyjne i najważniejsze zadania dla ich osiągnięcia	94
8.	System wdrażania i monitoringu Strategii	94
8.1	Koordinator monitoringu i zasady jego prowadzenia	95
8.2	Źródła finansowania Strategii	95
9.	Tabelaryczne zestawienie wskaźników rezultatów Strategii	96

I. Wprowadzenie

1. Istota Strategii i jej podstawy prawne

W zadaniach państwa, samorządów i organizacji pozarządowych wpisana jest taka celowa działalność, która zmierza do kształtowania ogólnych warunków pracy i bytu ludności, pro rozwojowych struktur społecznych oraz kształtowania stosunków społecznych opartych na równości i sprawiedliwości społecznej, sprzyjających zaspokajaniu potrzeb społecznych na odpowiednim poziomie. Wskazane powyżej cele odwołują się do troski państwa o to, aby ludność miała możliwość zaspokajania podstawowych potrzeb egzystencjalnych poprzez wykonywanie pracy zarobkowej, udział w świadczeniach emerytalnych oraz innych świadczeniach społecznych (np. renty, zasiłki etc.). Uzyskiwanie celów polityki publicznej w obszarze zagadnień społecznych wymaga przyjęcia na określone odcinki czasowe przemysłanych planów i strategii, co wpisane zostało w akty prawne o zasięgu europejskim, krajowym i regionalnym.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych Miasta Chełm na lata 2022-2026 (dalej: *Strategia*), jest dokumentem przygotowanym na podstawie przepisów ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. W opracowanej *Strategii* w jednym dokumencie zostały zawarte rzeczywiste problemy społeczne mieszkańców Miasta Chełm, dokonano oceny wpływu ich na życie i sytuację osób i rodzin, a także przyjęto sposoby minimalizacji skutków niekorzystnych czynników pogarszających codzienne funkcjonowanie. Opracowany dokument uwzględnia analizy i zapisy zawarte w programach pomocy społecznej w zakresie profilaktyki rozwiązywania problemów alkoholowych, promocji i ochrony zdrowia oraz zdrowia psychicznego, wspierania osób niepełnosprawnych i innych oraz takie działania, które zmierzają do integracji osób i rodzin zaliczanych do szczególnych grup ryzyka.

Istota Strategii

Usystematyzowana perspektywiczna koncepcja polityki społecznej mająca na celu objęcie wsparciem osób i rodzin zagrożonych lub dotkniętych wykluczeniem społecznym oraz skierowanie propozycji do nich dla stworzenia im warunków do funkcjonowania w społeczności lokalnej.

Dlatego też, priorytetowe kierunki zawarte w *Strategii* dla Miasta Chełm oraz planowane przedsięwzięcia są zgodne z kierunkami w sferze społecznej, określonymi przede wszystkim w lokalnych Programach dla Miasta Chełm, ale jednocześnie są zgodne z zapisami zawartymi w dokumentach krajowych i jednocześnie odpowiadają tendencjom europejskim.

Opracowanie strategicznych kierunków działań na lata 2022-2026 zostało poprzedzone analizą takich dokumentów jak:

1) Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do 2020 r. (z perspektywą do 2030 r.), przyjęta przez Radę Ministrów uchwałą nr 8 z dnia 14 lutego 2017 r. (dalej: SOR 2020)¹, w tym uznania, że inwestycje w usługi społeczne są przejawem i wzmocnieniem²:

- a) społecznego i zrównoważonego rozwoju,
- b) spójności społecznej, zwłaszcza w odniesieniu do lokalnych i regionalnych terytoriów, w rozumieniu administracyjnych podziałów kraju,
- c) przeciwdziałania ubóstwu (np. objęcia niektórych grup społecznych usługami opiekuńczymi, usługami aktywizacyjnymi oraz reintegracyjnymi),
- d) polityki prorodzinnej łagodzącej negatywne społecznie trendy demograficzne (np. spadek dzietności, wzrost populacji seniorów, etc.),
- e) preferowanej deinstytucjonalizacji instytucji pomocy społecznej.

2) Programy rozwoju: *Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej (dalej: KPRES)*³, przyjęty 27 lutego 2019 r. przez Radę Ministrów oraz *Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu, Nowy wymiar aktywnej integracji (dalej: KPPUWS 2020)*, przyjęty 12 sierpnia 2014 r. przez Radę Ministrów,

3) Dokument pn.: „*Ogólnoeuropejskie wytyczne dotyczące przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności*”⁴, w tym szczególnie wskazania Roz. 5 „*Rozwój usług świadczonych na poziomie lokalnych społeczności*”,

4) Dokument z 2020 r. pn.: „*Ocena zasobów pomocy społecznej za 2020 r.*” oraz danych statystycznych ujętych w sprawozdaniach z zakresu pomocy społecznej.

¹ Patrz: M.P. z 2017 r., poz. 260.

² Patrz: M. Rymśza, *Jaki rozwój społeczny? Rekomendacje dotyczące edukacji, usług społecznych, kultury i ochrony zdrowia*, [w]: *Realizacja usług publicznych w jednostkach samorządu terytorialnego – ograniczenia, możliwości, rekomendacje*, red. merytoryczna C. Trutkowski, Wyd. Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej, Warszawa 2016, s.300-320.

³ KPRES przyjęty uchwałą nr 11 Rady Ministrów z dn. 27 lutego 2019 r. (MP. Dz. U. z 2019 r., poz.214)

⁴ Dokument Europejskiej Grupy Ekspertów ds. Przejścia od Opieki Instytucjonalnej do Opieki Świadczonej na Poziomie Lokalnych Społeczności, opublikowany w 2013 r. s.93-112, www.pfon.org/dokumenty-i-publicacje/inne-publicacje/315-droga-do-opieki-w-srodowisku-lokalnym-materialy (10.11.2020).

Analiza tych dokumentów pozwoliła wyznaczyć kierunki identyfikacji najważniejszych problemów społecznych jakie występują na terenie Miasta Chełm oraz zainspirowały do poszukiwania sposobów ich likwidacji lub minimalizacji.

Ponadto, opracowana *Strategia* uwzględnia obowiązujące w kraju przepisy prawa, w szczególności przepisy o: samorządzie gminnym, finansach publicznych, pomocy społecznej, wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, świadczeniach rodzinnych, ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów, pomocy osobom uprawnionym do alimentów, rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, ochronie zdrowia psychicznego, wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, przeciwdziałaniu narkomani, przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, zatrudnieniu socjalnym, spółdzielniach socjalnych, działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, dochodach jednostek samorządu terytorialnego, postępowaniu administracyjnym, emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, dodatkach mieszkaniowych, systemie ubezpieczeń społecznych, ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie miasta, postępowaniu w sprawach nieletnich, systemie oświaty, Kodeks cywilny oraz Kodeks rodzinny i opiekuńczy.

2. Konstrukcja Strategii – najważniejsze jej elementy

Konstrukcja prezentowanej *Strategii* została opracowana na bazie kilku podstawowych elementów jakimi są:

- 1) Misja Strategii, rozumiana jako cel główny strategii,
- 2) Obszary problemowe – rozumiane jako obszary najważniejszych problemów społecznych,
- 3) Cele operacyjne dla każdego obszaru problemów społecznych,
- 4) Zadania do realizacji odnoszone do poszczególnych celów operacyjnych,
- 5) Wskaźniki rezultatu, czyli wartości do osiągnięcia dla każdego obszaru problemów społecznych,
- 6) Realizatorzy i ich partnerzy.

Misja Strategii

Obszary problemów społecznych

Zadania realizacyjne

Wskaźniki rezultatu

Realizatorzy i partnerzy

Podstawowa konstrukcja *Strategii* jest uzupełniona częścią odnoszącą się do reguł monitorowania realizacji poszczególnych zadań oraz wyznaczenia zasad współpracy instytucjonalnej, w tym głównie określeniem roli i funkcji koordynatora monitoringu, a także czas okresów sprawozdawczo-kontrolnych. Odrębnym rozdziałem *Strategii* jest także wskazanie ogólnych źródeł finansowania.

3. Misja Strategii na lata 2022-2026

W wyniku oceny sytuacji społecznej Miasta Chełm na koniec 2020 r. zarejestrowano problemy społeczne jakie pozostają ciągle do rozwiązania, dlatego też konieczne jest sformułowanie „*Misji Strategii*” ze szczególnym uwzględnieniem potrzeby rozwoju niektórych usług społecznych, gwarantujących najbardziej potrzebującym grupom społecznym zaspokajanie ich potrzeb oraz utrzymanie środowiskowych więzi integracyjnych z tymi, którzy wymagają wsparcia.

Nadal grupami społecznymi wymagającymi pomocy i wsparcia na terenie Miasta Chełm są te, których dotyczą takie problemy jak :

- 1) bezrobocie, a w jego następstwie ubożenie ekonomiczne osób i rodzin oraz ograniczenie im możliwości aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym, a także korzystania z dóbr kulturalnych, edukacyjnych, sportowych oraz profilaktyki zdrowotnej,
- 2) starzenie się społeczeństwa, a w jego następstwie zrywanie kontaktów międzypokoleniowych i sąsiedzkich, zmniejszanie się aktywności życiowej oraz postępująca dezintegracja seniorów, pogarszanie stanu zdrowia, ograniczenie korzystania z dóbr edukacyjnych, kulturalnych i sportowych,

a ponadto wzrastające zapotrzebowanie na niektóre usługi społeczne, w tym szczególnie usługi opiekuńcze,

3) utrzymujące się zjawisko przemocy w rodzinie, w następstwie którego rejestrowane są przypadki naruszania praw, dóbr osobistych i godności osób oraz członków rodzin powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym, psychicznym, a także wywołujące krzywdy moralne – głównie w odniesieniu do dzieci i kobiet,

4) uzależnienia zarówno od alkoholu, narkotyków, innych środków odurzających jak również inne uzależnienia behawioralne (sieciologizm, pracoholizm, internet, gry komputerowe, pracoholizm, hazard),

5) problemy opiekuńczo-wychowawcze, szczególnie w odniesieniu do dzieci i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych,

6) bezdomność, odnosząca się zarówno do mieszkańców Miasta Chełm jak i osób przybywających.

W rozwiązywanie problemów społecznych na terenie Miasta Chełm powinny zaangażować się instytucje oraz organizacje pozarządowe, w tym podmioty sektora ekonomii społecznej w szeroko pojmowanym partnerstwie wielosektorowym. Stąd też, przy formułowaniu misji *Strategii* konieczne jest uwzględnienie aspektu partnerstwa rozumianego jako „*dobrowolna i kooperacyjna relacja pomiędzy różnymi stronami, w której wszyscy uczestnicy ("partnerzy") zgadzają się pracować razem, aby osiągnąć wspólny cel lub podjąć specyficzne zadanie i dzielić ryzyko, odpowiedzialność, zasoby, kompetencje i korzyści*”⁵. Aby powstało partnerstwo nieodzownym wydaje się pojawienie tzw. sił sprawczych, w tym m.in.: lokalnych liderów, lokalnych instytucji publicznych oraz instytucji sektora pozarządowego. W okresie 2022-2026 wskazanym jest dążenie Miasta Chełm do stałego rozwoju sieci usług społecznych realizowanych przez wyspecjalizowane podmioty na rzecz mieszkańców.

⁵ Patrz: Wybrane definicje partnerstwa międzysektorowego, www.emisja.nazwa.pl/trgp2014.pdf (10.11.2020)

Stąd też, dla okresu 2022-2026 sformułowana misja brzmi:

Misją Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Chełm na lata 2022-2026 jest zagwarantowanie mieszkańcom, rodzinom oraz wszystkim osobom przebywającym na terenie naszego miasta zaspokajania ich najpilniejszych potrzeb życiowych, ze szczególnym uwzględnieniem tych grup społecznych, które własnymi siłami i środkami nie są w stanie ich zaspokajać poprzez wykorzystanie form partnerstwa wielosektorowego oraz rozwijanego systemu usług społecznych.

II. Ogólne informacje o Mieście Chełm i jego mieszkańcach

1. Miasto i jego mieszkańcy

Chełm to miasto na prawach powiatu we wschodniej Polsce, w województwie lubelskim. Miasto jest położone w pobliżu granicy państwa, z Ukrainą w odległości 27 km i z Białorusią w odległości 42 km. Jednym z atutów położenia Miasta Chełm jest bliskie sąsiedztwo przejścia granicznego (transport transgraniczny) w Dorohusku oraz Zosinie. Przez Chełm przebiega droga krajowa S12 będąca jednocześnie trasą łączącą zachód Europy ze Wschodem. Miasto Chełm to trzecia pod względem liczby ludności aglomeracja miejska Lubelszczyzny (59 180 stan na dzień 31.12.2020 r.) i jako gminny obszar terytorialny granicząca z gminami: Kamień i Chełm. Łączna powierzchnia Miasta Chełm wynosi 35,28 km².

Miasto wyróżnia się bogatą historią dawnego styku trzech kultur: polskiej, ruskiej i żydowskiej. Miasto zostało założone w X wieku n.e.

Miasto Chełm rozpoznawalne jest przez wielu z zabytkowych Podziemi Kredowych – zabytkowa kopalnia kredy stanowiąca unikatową pozostałość górnictwa kredowego w Europie.

Chełm

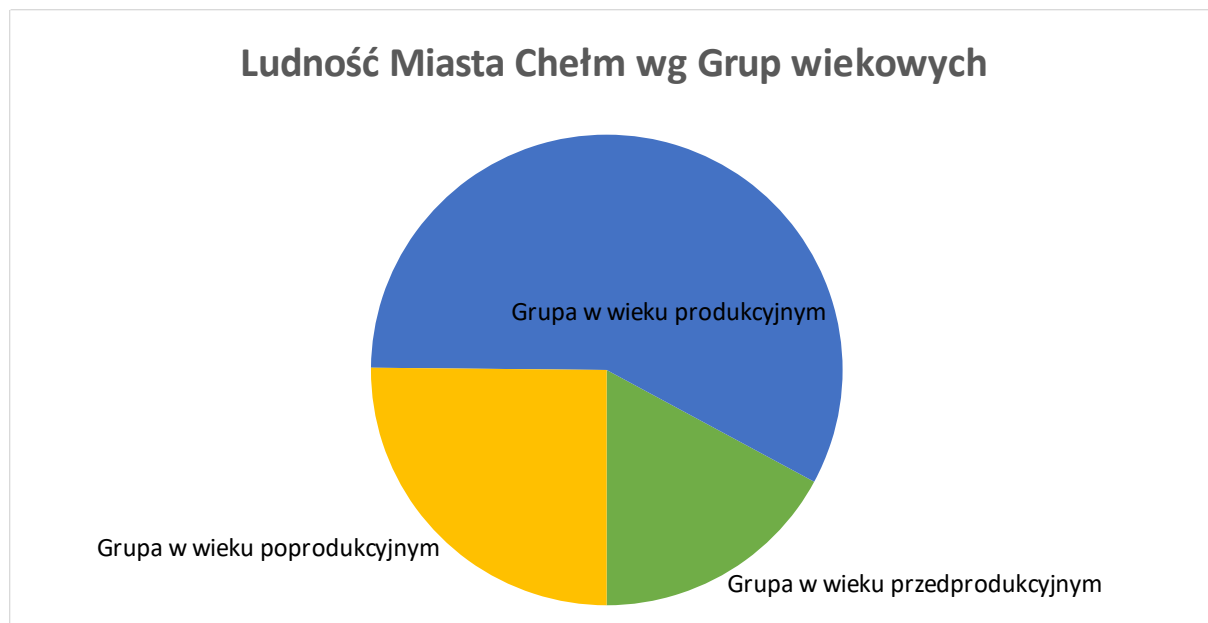
Miasto Chełm jest ośrodkiem przemysłowym, w którym dominuje przemysł mineralny, lekki, spożywczy, maszynowy, metalowy, precyzyjny, chemiczny, tartaczny, meblarski i poligraficzny. Na terenie miasta funkcjonuje wiele punktów handlowo – usługowych (banki, agencje ubezpieczeniowe, firmy obsługujące ruch turystyczny i tranzytowy).

Miasto Chełm dysponuje umowami partnerskimi z takimi ośrodkami miejskimi jak: Kowel (Ukraina), Łuck (Ukraina), Morlaix (Francja), Utena (Litwa), Knoxville (Stany Zjednoczone), oraz Sindelfingen (Niemcy).

Liczba mieszkańców Miasta Chełm wg danych na koniec 2020 r. wynosiła 59 180 osoby, a w strukturze płci przewaga była po stronie kobiet – 53% natomiast mężczyźni stanowili 47%. Populacja Chełma to w większości osoby w wieku produkcyjnym – 58,05%, w wieku poprodukcyjnym 25,29% oraz stosunkowo niewielkiej – 17,21% liczbie osób w wieku przedprodukcyjnym.⁶

⁶ Dane z Urzędu Stanu Cywilnego Urzędu Miasta Chełm

Wykres 1. Ludność Miasta Chełm wg wieku

Źródło: Dane GUS

Miasto Chełm rejestruje wysoce niekorzystną sytuację demograficzną, w której od 2007 r. utrzymuje się przewaga osób w grupie w wieku poprodukcyjnym nad grupą w wieku przedprodukcyjnym, a ponadto dochodzi sytuacja związana ze zmniejszaniem się ogólnej liczby mieszkańców. Ponadto obserwuje się systematyczne zwiększanie się udziału populacji osób starszych, a zmniejszanie się liczby dzieci i młodzieży w ogóle społeczeństwa (tabela 1).

Tabela 1. Struktura wiekowa mieszkańców Chełma w latach 2007-2020

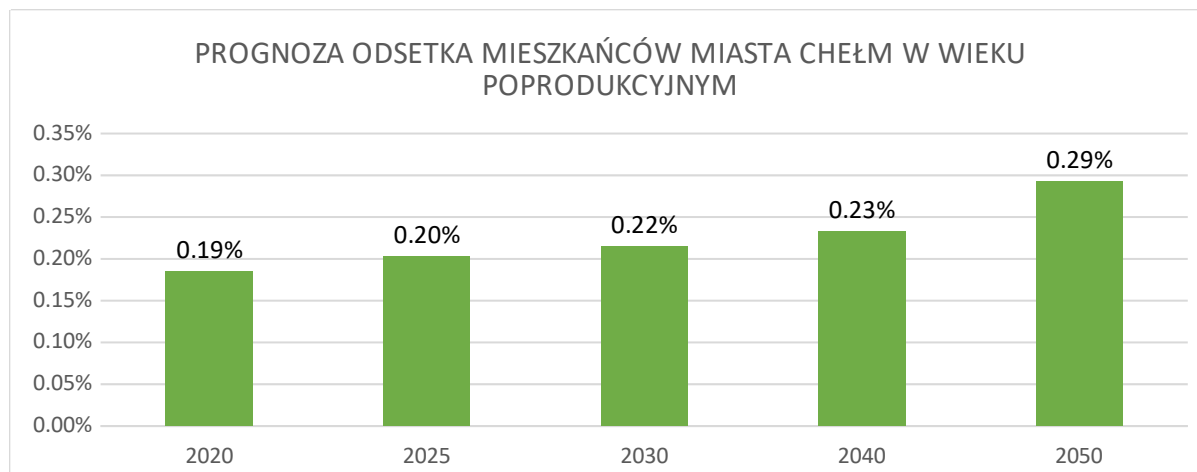
Rok/grupa wiekowa	2007	2014	2019	2020
Grupa w wieku przedprodukcyjnym	18,4%	15,7%	15,2%	17,2%
Grupa w wieku produkcyjnym	67,1%	64,4%	60,2%	58,1%
Grupa w wieku poprodukcyjnym	14,6%	19,9%	24,6%	25,3%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Jednocześnie wg prognoz długoterminowych⁷ tendencja wzrostu odsetek osób w grupie poprodukcyjnej była przewidywana i wskazywana jako jeden z przyszłych problemów społecznych Chełma (wykres 2).

⁷ Patrz: opracowanie Studia Diagnoz i Profilaktyki z Krakowa pn.: *Strategia rozwiązywania problemów społecznych Miasta Chełm na lata 2016-2020*,

Wykres 2. Prognoza odsetka mieszkańców Miasta Chełm w wieku produkcyjnym

Źródło: Strategia rozwiązywania problemów społecznych Miasta Chełm na lata 2016-2020

Przeobrażenia w strukturze demograficznej ludności w Mieście Chełm spowodowane są zmianami w przyroście naturalnym, wydłużeniem czasu trwania życia, a także migracjami wewnętrznymi i zewnętrznymi. Wpływ na sytuację demograficzną ludności Miasta ma również tendencja zmniejszania się liczby zawieranych małżeństw. Jednocześnie liczba rozwodów utrzymuje się na dość wysokim poziomie (2019 r. - 133, 2020 r. - 183).

Rzeczywistość przerosła prognozy z 2016 r. W 2020 r. odsetek osób w wieku poprodukcyjnym przekroczył 25%. Odsetek tych osób w Mieście Chełm jest wyższy niż średnia wojewódzka i krajowa. Utrzymująca się tendencja wzrostowa oraz jej tempo, wskazuje na rzeczywisty potencjalny problem ze starzeniem się społeczeństwa, co wpisuje się również w tendencję ogólnokrajową.

2. Sytuacja społeczna mieszkańców Miasta Chełm

Sytuację społeczną Miasta Chełm należy ocenić przez pryzmat problemów z jakimi borykają się mieszkańcy, w tym m.in.: brak godnie opłacanej pracy, bezrobocie, korzystania z pomocy społecznej oraz innych dysfunkcji społecznych, np.: problemów opiekuńczo – wychowawczych, przemocy w rodzinie i uzależnień.

Oceniając obecną sytuację mieszkańców Miasta Chełm na tle poprzednich lat należy stwierdzić, że w 2020 r. liczba osób, które skorzystały z pomocy i wsparcia była znacznie niższa niż w 2014 r. i wyniosła 1 848 osób.

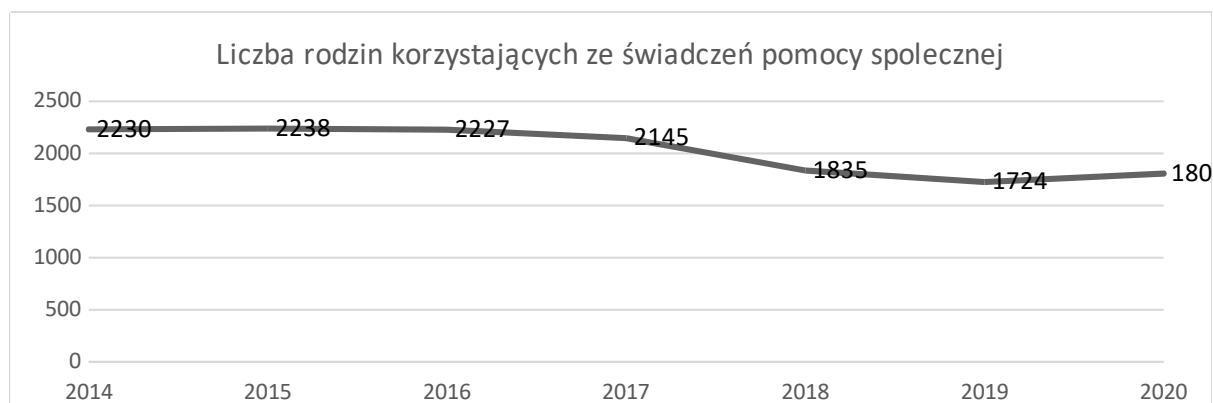
Wykres 3. Liczba osób korzystających z pomocy i wsparcia Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Chełmie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2016-2020

Z informacji z Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Chełmie wynika, że najczęstsze przyczyny korzystania z pomocy społecznej i trudnej sytuacji osób i rodzin związane są niskimi dochodami, które są wynikiem m.in.: bezrobocia, długotrwałej choroby, niepełnosprawności oraz bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego. Jednocześnie liczba rodzin korzystających z pomocy uległa obniżeniu, szczególnie po 2017 r. co było wynikiem wprowadzenia w kraju specjalnych rządowych programów.

Wykres 4. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2016-2020

Na tle ogólnej liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej struktura przyczyn korzystania z niej przedstawia się następująco:⁸

⁸ Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Chełmie za lata 2016 - 2020

- 1) ubóstwo (dochody poniżej kryterium dochodowego) – 48% ogółu rodzin objętych pomocą,
- 2) bezrobocie – 38% ogółu rodzin,
- 3) długotrwała choroba – 50% ogółu rodzin,
- 4) niepełnosprawność – 33% ogółu rodzin,
- 5) bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – 17%.

Powyższe powody korzystania z pomocy społecznej przez mieszkańców Miasta Chełm powodują, że pomoc najczęściej jest udzielana w formie świadczeń pieniężnych.

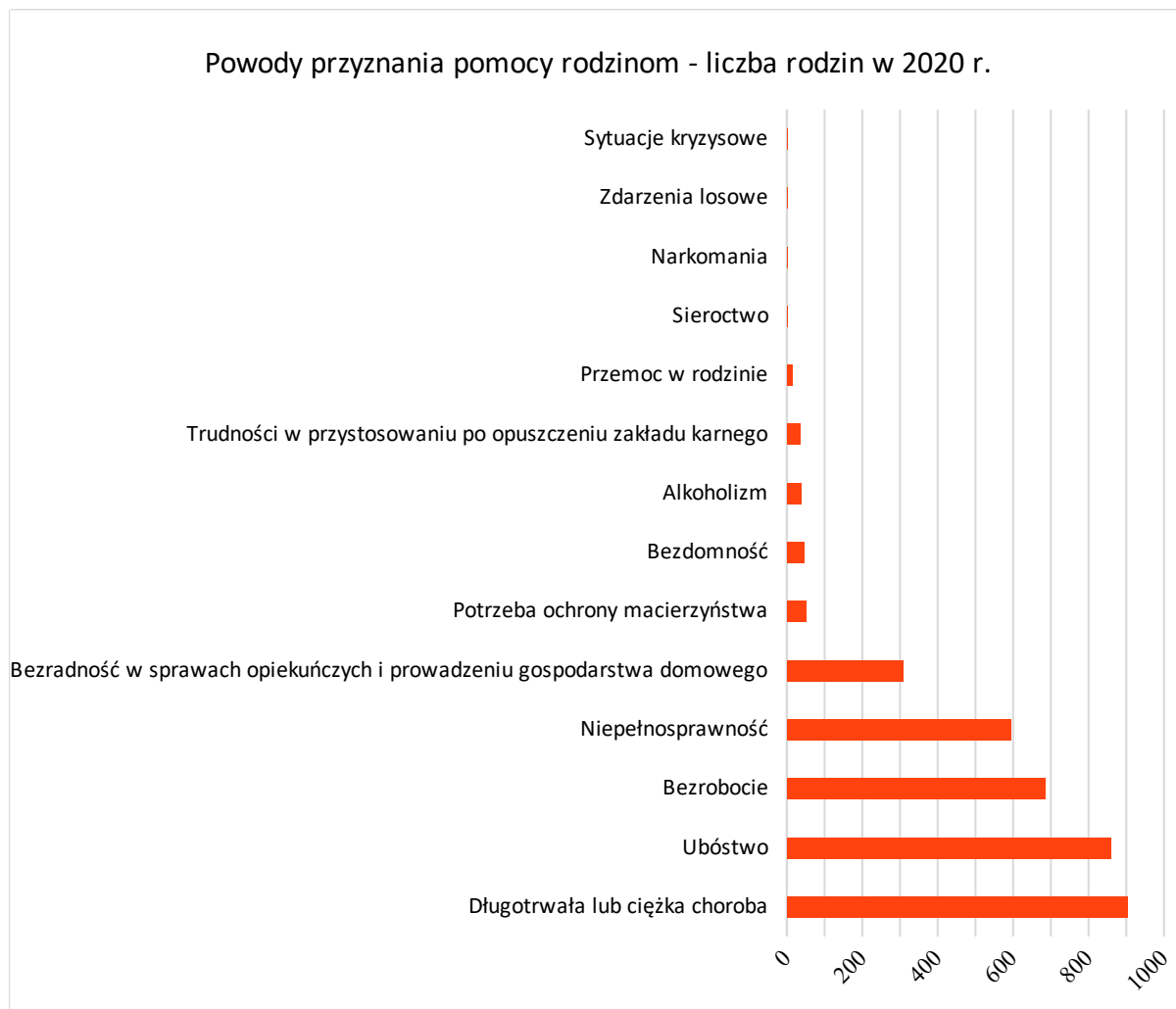
Potwierdzeniem przewagi świadczeń pieniężnych nad świadczeniami niepieniężnymi w formach udzielania wsparcia i pomocy rodzinom na terenie Chełma jest kolejność powodów ich przyznawania. Jak wynika z danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Chełmie za 2020 r. na liście powodów na pierwszych miejscach umieszczono:

- 1) długotrwałą i ciężką chorobę – 904 rodzin zgłosiło ten powód do systemu pomocy,
- 2) ubóstwo – 858 rodzin,
- 3) bezrobocie – 684 rodzin.

Mieszkańcy Miasta potrzebują również kierowania do nich takich przedsięwzięć, które zlikwidują (zminimalizują) przyczyny tych trzech powodów, a które mieszczą się w obszarach wykraczających poza politykę społeczną. Należy mieć w tym miejscu na uwadze politykę proinwestycyjną – tworzenie nowych miejsc pracy, korzystne warunki dla inwestorów do zakładania firm, politykę edukacyjną – podnoszenie kwalifikacji zawodowych pracowników do oczekiwań pracodawców, a także politykę prozdrowotną, z głównym naciskiem na profilaktykę w grupie mieszkańców w wieku „produkcyjnym” i młodzieży (w tym zakresie pomocne są rządowe programy profilaktyczne m.in. program „Profilaktyka 40 PLUS” dla osób po 40 roku życia).

Powody przyznawania świadczeń pomocy w Mieście Chełm ilustruje wykres 5.

Wykres 5. Powody przyznawania świadczeń pomocy w Mieście Chełm

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Chełmie.

Liczba rodzin korzystających z systemu pomocy z różnych względów nie do końca odzwierciedla stan sytuacji społecznej w Mieście Chełm, albowiem na liście problemów społecznych należy umieścić ponadto takie zjawiska jak:

- 1) spożywanie alkoholu i jego skutki, co wyrażają dane o kierowaniu wniosków na leczenie odwykowe, składane do Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, a także związaną z tym problemem skalę interwencji służb,
- 2) przestępczość po wpływie alkoholu i środków odurzających oraz przypadki zakłóceń porządku publicznego,
- 3) przestępczość kryminalna, czyny karalne popełnione przez nieletnich,
- 4) interwencje domowe, przemoc domowa oraz wdrożone w tym zakresie procedury „Niebieskiej Karty”.

III. Obszary problemowe Strategii – diagnoza, zasoby, instrumenty oraz cele i zadania

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Chełm na lata 2022-2026

koncentruje się na następujących obszarach strategicznych:

- 1) Rynek pracy i przeciwdziałanie bezrobociu – ten obszar jest ważny i powiązany z obszarem pomocy społecznej, bowiem jego rezultaty w zdecydowany sposób wpływają na poprawę sytuacji mieszkańców, rodzin i gospodarstw domowych Miasta Chełm.
- 2) Pomoc społeczna i przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu – ten obszar koncentruje się głównie na działaniach interwencji i wsparcia osób i rodzin, znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, a także nie mogących rozwiązać swoich problemów samodzielnie.
- 3) Polityka rodzinna – to obszar działań nakierowanych na wsparcie i pomoc rodzinom szczególnie wielopokoleniowym, wielodzietnym, a także na rozwiązywanie problemów opiekuńczo-wychowawczych, w tym promowanie pieczy zastępczej.
- 4) Seniorzy – działania polityki senioralnej ukierunkowane na integrację seniorów w środowisku lokalnym z uwzględnieniem ich aktywizacji społecznej.
- 5) Wspieranie osób niepełnosprawnych oraz ich rodzin – to obszar działań wzmacniających funkcjonowanie tej grupy społecznej w lokalnym środowisku oraz miejscach zamieszkania.
- 6) Dysfunkcje społeczne – obszar, w którym działania będą ukierunkowane na likwidowanie przyczyn niekorzystnych zjawisk społecznych takich jak: alkoholizm, narkomania oraz inne uzależnienia w tym behawioralne, a także wspomaganie osób w przezwyciężaniu trudności w adaptacji do społecznie akceptowalnych norm życia.
- 7) Współpraca partnerska administracji publicznej z sektorem organizacji pozarządowych i podmiotami ekonomii społecznej – to obszar określający podstawowe zasady i reguły współpracy międzysektorowej na rzecz poprawy sytuacji mieszkańców Miasta Chełm oraz udzielania im pomocy i wsparcia w rozwiązywaniu trudnych życiowych problemów.

Strategia zawiera także część dotyczącą wskazania systemu monitorowania osiągnięcia celów w poszczególnych obszarach problemowych, a więc instytucji pełniących rolę koordynacyjną i realizacyjną oraz przyjętą listę wskaźników, która będzie poddawana cyklicznym ocenom. W *Strategii* wskazane są także podstawowe źródła finansowania, przy czym bez wskazanych kwot, ponieważ znaczna część środków będzie pochodziła ze sfery budżetowej (budżet państwa, budżet samorządu) oraz możliwości pozyskiwania środków z funduszy europejskich. Działania sektora organizacji pozarządowych oparte

będą na pozyskiwanych środkach finansowych w ramach otwartych konkursów na zadania publiczne, zarówno z budżetu samorządu jak i budżetu województwa i państwa.

1. Rynek pracy i przeciwdziałanie bezrobociu

1.1 Charakterystyka sytuacji na rynku pracy, instrumenty aktywizacji zawodowej

Na rynku pracy Miasta Chełm grupami szczególnej troski uznawane są osoby zaliczane do następujących kategorii: osoby młodociane, tzw. NEET (osoby młode w wieku 18-29 lat bez pracy, zarejestrowane w PUP jako bezrobotne, które nie uczestniczą w kształceniu i szkoleniu), osoby niepełnosprawne, osoby długotrwale bezrobotne oraz pracownicy powyżej 50 roku życia. Według danych statystycznych Urzędu Statystycznego za 2020 r., sytuacja na rynku pracy w Mieście Chełm w stosunku do ogólnej sytuacji w Regionie Lubelskim była trudniejsza.

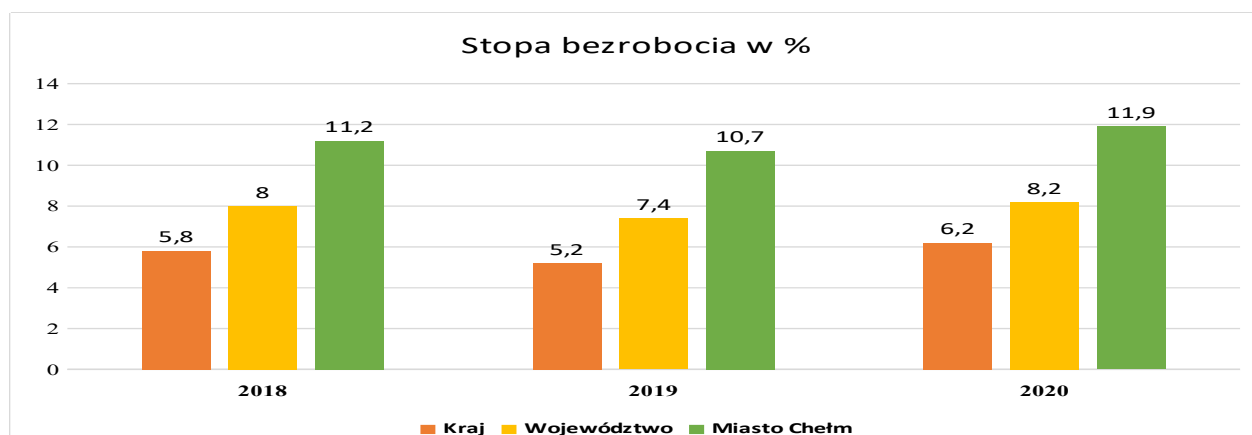
Tabela 2. Rejestr osób bezrobotnych w Chełmie i woj. lubelskim w 2020 roku.

Wyszczególnienie	Województwo Lubelskie	Miasto Chełm
Osoby bezrobotne zarejestrowane	76505	2745
Odsetek kobiet bezrobotnych zarejestrowanych	50,6	53,5
Stopa bezrobocia	8,2	11,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W Mieście Chełm wskaźnik bezrobocia od wielu lat utrzymuje się na poziomie dwucyfrowym, a obecna sytuacja stanu zagrożenia epidemiologicznego może spowodować utrzymanie się tego stanu w dłuższej perspektywie czasowej.

Wykres 6. Stopa bezrobocia w Chełmie na tle kraju i województwa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Najbardziej narażoną grupą na dłuższe bezrobocie są osoby pozostające bez pracy powyżej 24 miesięcy, tj. około 45% wszystkich chełmskich bezrobotnych. Kobiety pozostające bez pracy, zarejestrowane w urzędzie pracy stanowią ponad 54 % ogółu osób zarejestrowanych. Sytuacja na rynku pracy w Mieście Chełm na tle Regionu Lubelskiego oraz kraju przedstawia się jako trudna i bardziej skomplikowana z uwagi na małą liczbę ofert pracy.

Mimo zarejestrowanych spadków stopy bezrobocia sytuację nadal określić można jako trudną, szczególnie w niektórych grupach osób bezrobotnych. Na terenie Miasta Chełm w grupie osób bezrobotnych najwięcej rejestruje się osób z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym. Duży wskaźnik bezrobocia rejestrowany jest także w grupie osób z wykształceniem wyższym i gimnazjalnym, co oznacza, że osoby te mają kwalifikacje nieadekwatne do potrzeb lokalnego rynku pracy.

Należy aby ustrzec się niewątpliwych błędów z lat 90 tych staranniej profilować potrzeby w zakresie zatrudnienia. W mieście nie mają problemu z zatrudnieniem specjaliści w zawodach związanych np. z budownictwem itd.

Z analizy ofert pracy w Powiatowym Urzędzie Pracy wynika, że poszukiwani są wykwalifikowani pracownicy w konkretnych branżach: budowlanej, mechanicznej, transportowej. Na rynku lokalnym widnieje też stale rosnące zapotrzebowanie na personel medyczny (lekarzy różnych specjalności, pielęgniarki wykwalifikowane, ratowników medycznych). Związane to jest z brakiem wymiany pokoleniowej w zawodach medycznych i jest to problem ogólnopolski.

Tabela 3. Bezrobocie w Mieście Chełm według wykształcenia

Bezrobocie w Mieście Chełm wg wykształcenia			
Poziom wykształcenia	2018	2019	2020
Wyższe	534	542	563
policealne i średnie zawodowe	729	704	739
średnie ogólnokształcące	389	369	404
zasadnicze zawodowe	491	460	504
gimnazjalne i poniżej	470	438	535

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Chełmie za 2020 r.

W strukturze wiekowej bezrobotnych przeważają osoby zaliczane do kategorii osób poniżej 34 roku życia co stanowi 37% wszystkich osób bezrobotnych.

Mimo zarejestrowanych spadków stopy bezrobocia obserwujemy malejącą liczbę wpisów do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (CEIDG) tj. w 2018 r. - 554, w 2019 r. - 502, w 2020 r. - 303. Malejąca liczba wpisów może być również skutkiem sytuacji epidemiologicznej w Polsce.

1.2 Instrumenty aktywizacji zawodowej mieszkańców Miasta Chełm

Powiatowy Urząd Pracy w Chełmie (PUP) oferuje różne usługi i stosuje instrumenty rynku pracy dla zwiększenia szans powrotu na ten rynek oraz przekwalifikowania celem dostosowania kwalifikacji osób bezrobotnych do potrzeb pracodawców. W pośrednictwie pracy kluczową rolę odgrywają doradcy klienta, współpracujący zarówno z poszukującymi pracy jak i z pracodawcami. PUP we współpracy z MOPR poza wsparciem finansowym stosuje instrumenty aktywizacyjne w formie różnych inicjatyw projektowych oraz kieruje osoby bezrobotne do Centrum Integracji Społecznej w Chełmie w celu realizacji programu reintegracji zawodowej i społecznej poprzez zatrudnienie socjalne. Na mocy porozumień instytucjonalnych osoby długotrwale bezrobotne kierowane są do programów prac społecznie użytecznych. Bezrobotni wykonują prace porządkowo-gospodarcze na terenie Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie, Dziennego Domu Senior+ oraz Mieszkań Wieloprofilowych Chronionych, a także prace na rzecz opiekunów osób

niepełnosprawnych z wyłączeniem prac związanych z bezpośrednią opieką nad osobą niepełnosprawna.⁹

Od 2017 r. działania wspierające wobec osób bezrobotnych realizowane są w ramach Porozumienia z Wojewódzkim Urzędem Pracy w Lublinie - Partnerstwo Lokalne na rzecz Promocji Mobilności Zawodowej na Lokalnym Rynku Pracy. Celem zawartego Porozumienia jest promocja poradnictwa zawodowego jako istotnego elementu wspierającego mobilność zawodową osób bezrobotnych i poszukujących pracy. Na liście dotychczasowych działań w ramach wspomnianego Porozumienia wymienić warto:

- 1) inicjowanie wspólnych przedsięwzięć instytucji partnerskich na rzecz promocji mobilności zawodowej,
- 2) wymiana doświadczeń i dobrych praktyk dotyczących podejmowanych działań na rzecz aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych i poszukujących pracy,
- 3) upowszechnienie wiedzy o rynku pracy wśród przedstawicieli instytucji partnerskich,
- 4) promocja instrumentów rynku pracy wspierających mobilność zawodową klientów instytucji partnerskich,
- 5) warsztaty dla osób bezrobotnych.

W latach 2017-2018 Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Chełmie realizował projekt konkursowy „CHCESZ-MOŻESZ-POTRAFISZ” na podstawie umowy z Wojewódzkim Urzędem Pracy w Lublinie, pełniącym rolę Instytucji Pośredniczącej w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020, Oś priorytetowa 11 Włączenie społeczne, Działanie 11.1 Aktywne włączenie. Jego zasadniczym celem było zahamowanie zjawiska uzależnienia od pomocy społecznej, dziedziczenia biedy i niekorzystnych postaw społecznych oraz poprawa dostępu do rynku pracy. Uczestnicy projektu korzystali z usług aktywnej integracji o charakterze społecznym i zawodowym, m.in. poprzez opracowanie indywidualnego programu działania, realizacja kontraktu socjalnego, warsztaty umiejętności społecznych, poradnictwo indywidualne zajęcia z edukacji zdrowotnej i terapii uzależnień, indywidualne pośrednictwo pracy, prace społecznie użyteczne.¹⁰

⁹ Informacja z Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Chełmie i Powiatowego Urzędu Pracy w Chełmie za 2020 r.

¹⁰ Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Chełmie

1.3 Analiza SWOT dla obszaru „rynek pracy”

Silne strony Miasta w realizacji celu	Słabe strony Miasta w realizacji celu
<ul style="list-style-type: none">▪ Duży potencjał intelektualny społeczeństwa.▪ Możliwości edukacyjne – dobrze rozwinięta sieć szkół wyższych oraz szkolnictwa ponadpodstawowego.▪ Zaangażowanie i współpraca partnerów w realizację programów i projektów aktywizujących bezrobotnych.▪ Sieć usług edukacyjnych, instytucje szkolące.▪ Dobry potencjał rozwojowy – bliskość granicy z Ukrainą.▪ Baza surowcowa do rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego.▪ Funkcjonowanie Centrum Integracji Społecznych w Chełmie.▪ Praca socjalna prowadzona przez Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Chełmie.▪ Funkcjonowanie Specjalnej Strefy Ekonomicznej.	<ul style="list-style-type: none">▪ Mała liczba przedsiębiorstw w sektorze produkcyjno-usługowym.▪ Wysoka stopa bezrobocia, w tym wysoki odsetek osób długotrwale bezrobotnych.▪ Niski poziom dochodów ludności.▪ Niedostosowanie wykształcenie i umiejętności zasobów ludzkich do potrzeb zmieniającego się rynku pracy.▪ Niska skuteczność programów aktywizujących ze względu na ograniczone możliwości znalezienia pracy po zakończeniu projektu.▪ Sezonowość pracy w regionie.▪ Odpływ młodych ludzi, kadr wysoko wykwalifikowanych do innych państw unijnych.▪ Deficyt mobilności – niska mobilność zawodowa i przestrzenna społeczeństwa.▪ Mała aktywność osób bezrobotnych.▪ Bariery utrudniające aktywizację osób niepełnosprawnych (architektoniczne, komunikacyjne, uprzedzenia).

Szanse Miasta w realizacji celu (korzyści)	Zagrożenia dla realizacji celu
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Możliwość pozyskiwania środków zewnętrznych w nowej perspektywie finansowania. ▪ Poprawa współpracy z partnerami rynku pracy i realizacja przedsięwzięć partnerskich. ▪ Dostosowanie wykształcenia i umiejętności zasobów ludzkich do potrzeb rynku pracy. ▪ Promowanie inicjatyw ekonomii społecznej, w tym rozwój sektora usług społecznych. ▪ Zwiększenie oferty edukacyjnej w zakresie szkolnictwa zawodowego, bogata oferta szkoleniowa w zakresie kształcenia ustawicznego. ▪ Decentralizacja instytucji państwowych kierunek polityki krajowej polegającej na lokalizacji w różnych miastach kraju oddziałów i filii instytucji państwowych. ▪ Rozwój Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Chełmie poprzez budowę Instytutu Nauk Medycznych. ▪ Stały wzrost minimalnego wynagrodzenia pracowników. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Migracja wykwalifikowanych pracowników. ▪ Brak korelacji edukacji z rynkiem. ▪ Brak strategii wspólnych działań pracodawców, samorządu i instytucji edukacyjnych. ▪ Wzrastające koszty pracy. ▪ Pojawiające się zjawisko dziedziczenia bezrobocia. ▪ Postępujące starzenie się społeczeństwa i niski przyrost naturalny. ▪ Utrwalanie się braku szans i perspektyw dla młodego pokolenia. ▪ Występowanie „szarej strefy” na lokalnym rynku pracy.

1.4 Cele operacyjne i najważniejsze zadania dla ich osiągnięcia

Cel nr 1	Zwiększenie możliwości zatrudnienia dla osób w wieku do 30 roku życia oraz aktywizacja grup NEET
Zadanie	Wprowadzenie reguły preferencyjnego udzielania wsparcia aktywnymi formami przeciwdziałania bezrobociu w ramach lokalnych inicjatyw nowej perspektywie finansowej 2022-2026 (samozatrudnienie, staże).
Zadanie	Kontynuowanie wsparcia osób bezrobotnych poprzez organizację prac społecznie użytecznych, prac interwencyjnych oraz rozwój usług w Centrum Integracji Społecznej w Chełmie.
Zadanie	Rozszerzenie zakresu poradnictwa zawodowego oraz wspólne analizowanie potrzeb pracodawców.

Cel nr 2	Utrzymanie możliwości zatrudnienia dla osób w wieku powyżej 50 roku życia poprzez poszukiwanie alternatywnych możliwości pracy
Zadanie	Identyfikacja potrzeb kadrowych u lokalnych przedsiębiorców w tym w podmiotach ekonomii społecznej świadczących usługi społeczne na rzecz mieszkańców Miasta Chełm – ze szczególnym uwzględnieniem usług społecznych kierowanych do grup seniorów, do dzieci i młodzieży oraz osób niepełnosprawnych.
Zadanie	Kierowanie osób w wieku powyżej 50 roku życia do pracy w sektorze ekonomii społecznej w specjalnościach usług społecznych.

Cel nr 3	Nowe kierunki reintegracji społecznej i zawodowej uwzględniające potrzeby lokalnych pracodawców usług społecznych
Zadanie	Identyfikacja potrzeb lokalnych pracodawców na wybrane rodzaje usług społecznych, np.: usługi opiekuńcze, opieka wytchnieniowa, usługi pomocy sąsiedzkiej.
Zadanie	Wprowadzenie do programów reintegracji społecznej i zawodowej nowych kierunków edukacji absolwentów związanych z rozwojem usług społecznych dla niektórych grup społecznych (dzieci, seniorzy, osoby niepełnosprawne).

Realizatorzy i partnerzy:

- 1) Urząd Miasta Chełm,
- 2) Powiatowy Urząd Pracy w Chełmie,
- 3) Centrum Integracji Społecznej w Chełmie,
- 4) Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Chełmie ,

- 5) Organizacje pozarządowe i podmioty ekonomii społecznej,
- 6) Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie,
- 7) Instytucje edukacyjne i szkoleniowe.

Wskaźniki realizacji:

- 1) Liczba osób młody objętych Indywidualnym Programem Działania,
- 2) Liczba osób bezrobotnych młodych objętych pośrednictwem pracy /poradnictwem zawodowym,
- 3) Liczba osób bezrobotnych objętych aktywnymi formami aktywizacji zawodowej (samozatrudnienie, staże, prace interwencyjne),
- 4) Liczba osób objętych reintegracją społeczną i zawodową z uwzględnieniem nowych kierunków – np. usług społecznych.

2. Pomoc społeczna i przeciwdziałanie ubóstwu oraz wykluczeniu

2.1 Zasoby instytucjonalne i dostępne instrumenty pomocy społecznej

Na terenie Chełma swoją działalność prowadzą następujące instytucje i organizacje działające w obszarze pomocy społecznej:

1) Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Chełmie (MOPR) – jest jednostką organizacyjną pomocy społecznej na terenie Miasta Chełm, wykonuje zadania pomocy społecznej należące do zadań własnych gminy oraz zadania zlecone z zakresu administracji rządowej określone w ustawie o pomocy społecznej. Ponadto zgodnie ze stosownymi upoważnieniami Prezydenta Miasta Chełm, realizuje zadania wynikające z innych ustaw, w tym ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ustawy o rehabilitacji społecznej i zawodowej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych, ustawy o świadczeniach rodzinnych, ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci, ustawy o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin "Za życiem", ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi i innych określających zadania gminy i powiatu w zakresie polityki społecznej.

W strukturze MOPR oprócz wydziału pomocy środowiskowej oraz wydziału integracji i usług społecznych funkcjonują takie ośrodki jak: Dzienny Dom Senior+, Mieszkania Wieloprofilowe Chronione, a także Świetlica Środowiskowa, Ośrodek Interwencji Kryzysowej. Są to podmioty istotnie wspierające pracę socjalną realizowaną wobec określonych grup mieszkańców Chełma:

a) Dzienny Dom Senior+ – to placówka wsparcia dla osób 60+, które z powodu choroby, niepełnosprawności lub zdarzeń losowych nie mogą samodzielnie sprostać zadaniom stawianym przez codzienne życie, wymagają częściowej opieki i pomocy w zaspokojeniu niezbędnych potrzeb. W placówce świadczone są całodzienne usługi opiekuńcze, rekreacyjno-kulturalne oraz edukacyjne, uczestnicy mają również możliwość skorzystania z gorącego posiłku. W ramach prowadzonej działalności placówka służy pomocą podopiecznym w przewyciężaniu trudnych dla nich sytuacji życiowych, integruje ze środowiskiem, pomaga w realizacji własnych potrzeb oraz rozwija zainteresowania i umiejętności. Seniorzy korzystający z prowadzonych różnorodnych form terapii, w placówce ponoszą odpłatność za żywienie i usługi opiekuńczo-terapeutyczne, zgodnie z uchwałą Nr X/72/19 Rady Miasta Chełm z dnia 9 maja 2019 r. w sprawie ustalenia szczegółowych zasad ponoszenia odpłatności za pobyt w Dziennym Domu Senior+. Dom dysponuje 30 miejscami.

b) Mieszkania Wieloprofilowe Chronione – funkcjonują w Chełmie od 2009 r. Są formą wsparcia dla mieszkańców miasta Chełm świadcząca usługi opiekuńcze całodobowo. Mieszkańcy placówki mają zapewnioną opiekę w postaci usług bytowych, opiekuńczych i wspomagających. Na terenie miasta funkcjonują Mieszkania Wieloprofilowe Chronione dla 25 osób z tego: jedno mieszkanie chronione treningowe oraz trzy mieszkania chronione wspierane. Pobyt w Mieszkaniach Wieloprofilowych Chronionych jest odpłatny. Mieszkańcy ponoszą odpłatność zgodnie z uchwałą Nr XXIX/273/08 Rady Miasta Chełm z dnia 17 grudnia 2008 r. w sprawie organizacji oraz szczegółowych zasad ponoszenia odpłatności za pobyt w Mieszkaniach Wieloprofilowych Chronionych zmienioną uchwałą Nr XLI/385/09 Rady Miasta Chełm z dnia 20 listopada 2009 r. W 2020 r. z tej formy wsparcia skorzystało 28 osób.

c) Świetlica Środowiskowa – placówka utworzona w ramach realizacji projektu „Bliżej Rodziny” współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020, Oś priorytetowa 11 Włączenie społeczne, Działanie 11.2 Usługi społeczne i zdrowotne. Placówka dysponuje 30 miejscami dla dzieci zamieszkujących na terenie miasta. W ofercie znajdują się zajęcia socjoterapeutyczne, pomoc w nauce oraz organizacja czasu wolnego i rozwoju zainteresowań, organizacja zabaw i zajęć sportowych, zajęcia językowe, artystyczne, taneczne oraz zajęcia z robotyki. Dzieci otrzymują również jeden posiłek w ciągu dnia (drugie śniadanie lub podwieczorek).

d) Ośrodek Interwencji Kryzysowej (OIK) – placówka funkcjonująca od dnia 31 maja 2021 r. w strukturach Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Chełmie (wcześniej jako samodzielna jednostka), oferująca pomoc osobom i rodzinom znajdującym w sytuacji kryzysowej, którym potrzebne jest fachowe wsparcie psychologa, pedagoga, bądź pomoc terapeuty. Ponadto w ramach OIK prowadzona jest mediacja rodzinna, punkt informacyjno–konsultacyjny dla osób współzależnionych oraz hostel dla kobiet i matek z dziećmi doznających przemocy fizycznej i psychicznej. W ramach regulaminu organizacyjnego MOPR wyodrębnionych jest 5 miejsc całodobowych o charakterze interwencyjnym z przeznaczeniem świadczenia pomocy osobom w kryzysie, m.in. z powodu doświadczania przemocy w rodzinie.

2) Środowiskowy Dom Samopomocy w Chełmie (ŚDS) – jest to placówka dziennego pobytu przeznaczona dla osób dorosłych, psychicznie chorych w okresie remisji choroby i dorosłych – niepełnosprawnych intelektualnie. Do ŚDS mogą uczęszczać osoby z terenu miasta Chełm i gminy Chełm. ŚDS świadczy usługi w zakresie: opieki psychologicznej, szeroko rozumianej terapii zajęciowej, rehabilitacji ruchowej, organizacji pomocy podopiecznym w załatwianiu spraw urzędowych, prowadzenia osobistego rachunku ekonomicznego, wykonywania czynności dnia codziennego, rozwijania zdolności i zainteresowań, doskonalenia umiejętności współżycia w grupie, umiejętności dokonywania wyborów w zakresie spędzania wolnego czasu. Środowiskowy Dom Samopomocy zapewnia jeden gorący posiłek w ciągu dnia. ŚDS dysponuje 45 miejscami.

3) Centrum Integracji Społecznej w Chełmie (CIS) – jest jednostką organizacyjną Miasta Chełm, nieposiadającą osobowości prawnej, prowadzącą działalność w formie jednostki budżetowej. Podstawowym celem jest realizowanie pełnego zakresu programu zatrudnienia socjalnego skierowanego do osób wskazanych w ustawie o zatrudnieniu socjalnym tj. osób z różnych powodów zagrożonych wykluczeniem społecznym i korzystających z pomocy społecznej. W CIS funkcjonuje obecnie 5 grup zawodowych: kulinarno – porządkowa, remontowo – porządkowa, gospodarczo -porządkowa, opiekuńczo – porządkowa, malarz – tapeciarz.

4) Jednostki specjalistycznego poradnictwa świadczące poradnictwo specjalistyczne, w szczególności prawne, psychologiczne i rodzinne, jest świadczone osobom i rodzinom, które mają trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych, bez względu na posiadany dochód. Poradnictwo prawne realizuje się przez udzielanie informacji o obowiązujących przepisach z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, zabezpieczenia społecznego, ochrony praw lokatorów. Poradnictwo

psychologiczne realizuje się przez procesy diagnozowania, profilaktyki i terapii. Poradnictwo rodzinne obejmuje problemy funkcjonowania rodziny, w tym problemy opieki nad osobą niepełnosprawną, a także terapię rodzinną. W Chełmie działają dwie jednostki specjalistycznego poradnictwa: Ośrodek Interwencji Kryzysowej w strukturach Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Chełmie oraz Zespół Interdyscyplinarny z siedzibą w Miejskim Ośrodku Pomocy Rodzinie w Chełmie, Punkt Informacyjno – Konsultacyjny do spraw rodzinnej pieczy zastępczej. Na terenie Miasta Chełm udzielane są również nieodpłatnie porady prawne, nieodpłatne poradnictwo obywatelskie oraz mediacje dla osób, które nie są w stanie ponieść kosztów odpłatnej pomocy prawnej, w tym osobom fizycznym prowadzącym jednoosobową działalność gospodarczą niezatrudniających innych osób w ciągu ostatniego roku.

5) Warsztaty Terapii Zajęciowej - w Mieście Chełm funkcjonują dwa Warsztaty Terapii Zajęciowej, które prowadzą działalność rehabilitacyjną uczestników (z niepełnosprawnościami), tj.:

a) Warsztat Terapii Zajęciowej prowadzony przez Ośrodek Pomocy Osobom Niepełnosprawnym przy Parafii Miłosierdzia Bożego w Chełmie, do którego uczęszcza 60 uczestników,

b) Warsztat Terapii Zajęciowej prowadzony przez Integracyjne Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych „PROMETEUSZ” w Chełmie, do którego uczęszcza 30 uczestników.

Uczestnikami ww. Warsztatów są zarówno mieszkańcy miasta Chełm, jak również mieszkańcy z powiatu chełmskiego.

Rada Miasta Chełm corocznie w formie uchwały określa zadania, na które przeznacza środki z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych zgodnie z ustawą z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Koszty działalności warsztatów są finansowane ze środków samorządu w wysokości co najmniej 10% tych kosztów, natomiast ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych – 90% tych kosztów. Warsztaty stanowią wyodrębnioną organizacyjnie i finansowo placówkę stwarzającą osobom niepełnosprawnym niezdolnym do podjęcia pracy możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia.

6) Schroniska dla osób bezdomnych – przeznaczone są dla osób, które z różnych powodów borykają się z kryzysem bezdomności. Często podopieczni schronisk obciążeni

są nałogami (alkoholizm, narkomania). Społeczność schronisk w dużej mierze składa się z ludzi, którzy weszli w konflikt z prawem. Na terenie Miasta schroniska prowadzone są przez dwie organizacje pozarządowe tj.: Stowarzyszenie Monar oraz Towarzystwo Pomocy im. św. Brata Alberta.

Na podstawie umów zawieranych corocznie z poszczególnymi organizacjami, Miasto zabezpiecza 38 – 40 miejsc (w zależności od potrzeb) w schroniskach dla bezdomnych, osobom którym ostatnim miejscem zameldowania było Miasto Chełm.

7) Stowarzyszenie Ośrodek Wspierania Rodziny w Chełmie – zlokalizowane w Chełmie jest przy ul. Obłóńskiej 20. Cel nadrzędny Stowarzyszenia to wszechstronna pomoc świadczona na rzecz osób, rodzin i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, zwłaszcza osobom uzależnionym i współuzależnionym od alkoholu i innych używek, osobom dotkniętym przemocą domową, rodzinom dysfunkcyjnym, osobom długotrwale bezrobotnym, osobom i rodzinom z obszaru ubóstwa, bezdomności oraz niepełnosprawności, osobom w wieku 60+.

8) Stowarzyszenie Integracji Rodzin PRYZYSTAŃ - zlokalizowane w Chełmie przy ul. Ogrodowej 46. Powstało z inicjatywy osób uzależnionych, członków ich rodzin, osób zajmujących się pomocą osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym z powodu uzależnienia i innych zakłóceń funkcjonowania psychicznego. Stowarzyszenie obejmuje swoją działalnością województwo lubelskie.

9) Chełmskie Stowarzyszenie Klubu Abstynenta „ODNOWA”, zlokalizowane jest w Chełmie przy ul. Reformackiej 24. Celem Stowarzyszenia jest podejmowanie wszechstronnych działań zmierzających do niesienia pomocy osobom z problemem uzależnienia od alkoholu, narkotyków, leków i środków chemicznych zmieniającymi nastrój oraz uzależnieniem od hazardu i komputera, a także pomoc poprzez profilaktykę i wspieranie rodzin zagrożonych tymi problemami.

2.2 Problemy społeczne mieszkańców wymagające wsparcia i pomocy

W obszarze problemów społecznych wymagających wsparcia i pomocy pozostają ciągle te związane ze skalą ubóstwa niektórych grup mieszkańców, bezdomności, narkomanii i uzależnień. Najpoważniejszym powodem korzystania ze świadczeń pomocy społecznej jest ubóstwo, które prowadzi do wykluczenia społecznego, polegającego na nieuczestniczeniu w wielu formach społecznego i gospodarczego życia lokalnej społeczności. Osoby i rodziny trwale ubogie cechuje poczucie bezradności, bezsilności

oraz zepchnięcia na margines życia społecznego. Do grup szczególnie zagrożonych ubóstwem zalicza się rodziny, w których członkowie utrzymują się z niezarobkowych źródeł, innych niż renta czy emerytura. Osoby i rodziny znajdujące się w skrajnym ubóstwie najczęściej narażone są na utratę własnego „dachu nad głową”, czyli na bezdomność. Mimo systematycznego zmniejszenia się liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej zjawisko ubóstwa pozostaje najpoważniejszym wyzwaniem dla szeroko pojmowanych służb pomocy społecznej.

Według informacji zawartych w sprawozdaniu Ocena Zasobów Pomocy Społecznej z 2020 r. ubóstwo dotyczy około 4% mieszkańców Miasta Chełm, przy czym należy dodać że sytuacja ta może ulec zmianie w wyniku negatywnego wpływu warunków epidemiologicznych w kraju i skutkach gospodarczych pandemii.

Tabela 4. Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2017-2020

Wyszczególnienie	2017	2018	2019	2020
Liczba mieszkańców Chełma	63 529	63 029	62 331	59 180
Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy MOPR	3 624	3 311	2 446	2 619
Udział % osób korzystających z pomocy w ogólnej liczbie mieszkańców Chełma	5,70	5,25	3,92	4,42

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za 2020 r.

O tym, że ubóstwo mieszkańców Miasta Chełm stanowi poważne wyzwanie dla instytucji polityki społecznej świadczą dane statystyczne przyznawania pomocy i wsparcia wg powodów stanowiących przesłanki ustawowe. Także odsetek rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w stosunku do ogólnej liczby rodzin korzystających z pomocy utrzymuje się na niekorzystnym poziomie i waha się w granicach: 2017 r. – 52,54% oraz 2020 r. – 47,51%.

Kolejnym negatywnym zjawiskiem z punktu widzenia lokalnej polityki społecznej jest bezdomność, która powstaje na skutek różnych czynników, ale najczęściej powiązana jest z ubóstwem osób lub rodzin. Nie przesądza to także o tym, że niektóre powody bezdomności są niezależne od postępowania indywidualnych osób. Wśród obiektywnych przyczyn bezdomności wymienia się m.in.: trudną sytuację społeczno – ekonomiczną społeczeństwa spowodowaną wzrostem bezrobocia, niskimi zarobkami i ubożeniem

społeczeństwa, małą dostępnością mieszkań komunalnych oraz wzrostem cen mieszkań czynszowych i własnościowych, małą liczbą mieszkań dla wychowanków: placówek opiekuńczo - wychowawczych, ośrodków wychowawczych. Często brak miejsc w szpitalach na różnych oddziałach, w zakładach opieki dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Z informacji MOPR wynika, iż w miejskiej przestrzeni publicznej w ostatnich latach przebywało kilka osób bezdomnych (od 5 do 10), które nie wyrażają zgody na umieszczenie w schronisku dla osób bezdomnych (głównym powodem jest zakaz spożywania alkoholu w schronisku).

W Mieście Chełm funkcjonują dwie placówki pomocy dla osób bezdomnych, tj.: Schronisko dla bezdomnych Towarzystwa Pomocy im. św. Brata Alberta, ul. Wołyńska 69, dysponująca 50 miejscami noclegowymi z możliwością dostawienia 15 łóżek oraz Schronisko dla Osób Bezdomnych Stowarzyszenia MARKOT w Chełmie, ul. Kapieliskowa 28, dysponujące 50 miejscami noclegowymi. W obu tych placówkach Miasto Chełm ma zagwarantowane potrzeby na poziomie łącznie 38 miejsc noclegowych co w pełni zabezpiecza potrzeby mieszkańców i jest to liczba wystarczająca.

W latach 2017-2019 liczba osób bezdomnych zarejestrowanych przez MOPR wg ostatniego stałego miejsca zameldowania (przeprowadzenie wywiadu środowiskowego) wykazywała tendencję wzrostową. Przy czym szybciej wzrastała liczba bezdomnych przybywających do miasta spoza Chełma. Natomiast w 2020 zauważono spadek liczby bezdomnych zarówno z Chełma jak i spoza Chełma.

Szczegółowe zestawienie przedstawia tabela nr 5.

Tabela 5. Liczba bezdomnych w Mieście Chełm ze względu na ostatni meldunek

Rok	Ogółem osób	z Chełma	spoza Chełma
2017 r.	107	56	51
2018 r.	119	58	61
2019 r.	139	62	77
2020 r.	116	53	63

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MOPR w Chełmie.

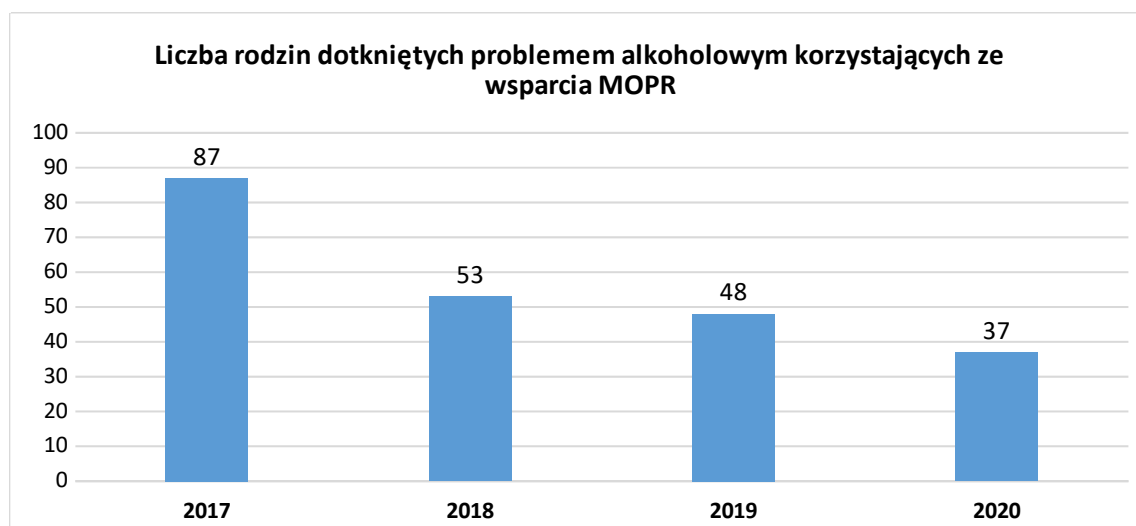
Jak wynika z danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Chełmie w grupie osób bezdomnych przeważającą grupę ponad 91% stanowią mężczyźni. W omawianych latach MOPR skierował do schronisk dla osób bezdomnych zdecydowanie więcej mężczyzn niż kobiet (76,8% – 2017 r., 86,2% – 2018 r., 88,7% – 2019 r., 91% - 2020 r.). Większość

skierowanych do schronisk osób bezdomnych nie posiadała żadnego źródła dochodu (76,8% – 2017 r., 55,2% – 2018 r., 59,7% – 2019 r., 62% - 2020 r.).

Wyzwaniem dla instytucji pomocy i integracji w ostatnich latach jest zjawisko szeroko pojmowanych uzależnień, które to wpływają na zaburzenia psychiczne i fizyczne osób dotkniętych nimi. Wśród uzależnień wyróżnia się te z grup tradycyjnych czyli np. alkoholizm, narkomania, ale także ostatnio rejestrowane tzw. uzależnienia behawioralne jak: pracoholizm, uzależnienie od telefonu komórkowego, sieciolizm, uzależnienia od komputera, uzależnienia od zakupów itp. Te ostatnie są poważnymi problemami głównie wśród dzieci, młodzieży ale także dotyczą osób dorosłych. W Mieście Chełm także te problemy występują.

W 2020 r. z pomocy MOPR skorzystało 37 rodzin dotkniętych problemem alkoholowym, przy czym należy zaznaczyć że była to liczba znacznie mniejsza niż w poprzednich latach.

Wykres 7. Liczba osób dotkniętych problemem alkoholowym korzystających ze wsparcia MOPR

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MOPR w Chełmie

W tym obszarze działania pomocowe prowadzi Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Chełmie we współpracy z licznymi instytucjami takimi jak: Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespół Interdyscyplinarny, Stowarzyszenie Integracji Rodzin "Przystań", Stowarzyszenie Bona Fides, Stowarzyszenie Ośrodek Wspierania Rodziny w Chełmie, Chełmskie Stowarzyszenie Klubu Abstynenta „ODNOWA”. Wsparcie dla rodzin dotkniętych problemem alkoholowym udzielane jest w formie pomocy finansowej i niefinansowej, np.: finansowanie posiłków dla dzieci

w szkołach i przedszkolach, usługi opiekuńcze, dostarczanie żywności, odzieży oraz organizowanie dodatkowych zajęć dla dzieci z rodzin dotkniętych alkoholizmem w świetlicach socjoterapeutycznych.

Odrębnym obszarem wsparcia jest pomoc psychologiczno – pedagogiczna realizowana przez Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Chełmie we współpracy z innymi instytucjami pomocowymi z terenu Miasta takimi jak Zespół Wychowania i Pomocy Psychologiczno – Pedagogicznej Nr 1 i Nr 2 oraz stowarzyszenia realizujące zadania publiczne w tym zakresie.

Problematyka przeciwdziałania uzależnieniom jest jedną z priorytetowych w Miejskim Ośrodku Pomocy Rodzinie w Chełmie. Uznaje się, że uzależnienia są obecnie jednym z największych problemów społecznych, gdyż jego skutki odczuwają nie tylko osoby nimi dotknięte, lecz także i osoby z najbliższego otoczenia: rodzice, nauczyciele, koleżanki, współpracownicy, pracodawcy itp. MOPR współpracuje w tej materii między innymi w takich formach jak: współpraca pracowników socjalnych z kuratorami sądowymi, współpraca z pielęgniarkami środowiskowymi zatrudnionymi w podstawowej opiece zdrowotnej na terenie Miasta, współpraca z pedagogami szkolnymi, angażowanie dodatkowych psychologów, wprowadzanie do środowisk rodzinnych asystentów rodzin, opiniowanie przez pracowników socjalnych spraw dla sądów powszechnych, a także współpraca z funkcjonariuszami Komendy Miejskiej Policji, pedagogami szkolnymi w procedurze „Niebieskiej Karty”.

2.3 Analiza SWOT dla obszaru pomoc społeczna, przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu

Silne strony Miasta w realizacji celu	Słabe strony Miasta w realizacji celu
<ul style="list-style-type: none"> • Praca socjalna prowadzona przez MOPR, oraz otwartość na problemy społeczne, • Dostępność do świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej, • Doświadczona kadra pracowników instytucji pomocy i integracji społecznej oraz współpraca z wieloma instytucjami, 	<ul style="list-style-type: none"> • Zagrożenie przedłużającego się okresu pandemii i utraty miejsc pracy, a więc ewentualnego wzrostu bezrobocia, • Niewystarczająca liczba placówek pomocowych, np.: ogrzewalni miejskich, schroniska dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi,

- Dobrze zorganizowane poradnictwo psychologiczne,
- Sieć placówek pomocowych i interwencji kryzysowej,
- Wspecjalizowane organizacje pozarządowe w inicjatywach pomocowych na rzecz osób i rodzin,
- Dobrze działające w ramach organizacji pozarządowych kluby abstynenckie oraz grupy wsparcia dla osób uzależnionych i współuzależnionych,
- Funkcjonowanie Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz dobrze rozwinięty rynek wyspecjalizowanych specjalistów ds. uzależnień,
- Dwa schroniska dla osób bezdomnych oraz dobry system informacji w okresie jesienno - zimowym, właściwa współpraca MOPR ze Strażą Miejską w tym zakresie,
- Możliwość świadczenia usług reintegracji społecznej i zawodowej przez CIS oraz organizacje pozarządowe,
- Dostęp do mieszkań chronionych,
- Coroczny Program współpracy, Miasta Chem z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego.

- Napływ ludności do miasta z sąsiednich gmin, głównie o niskich dochodach oraz osób bezdomnych,
- Niewystarczająca liczba lokali socjalnych, mieszkań komunalnych i chronionych,
- Zbyt ograniczona oferta działań profilaktycznych w zakresie nowych rodzajów uzależnień tzw. behawioralnych,
- Niewystarczająca edukacja rodziców o szkodliwości uzależnień w tym uzależnień behawioralnych wśród dzieci i młodzieży,
- Ciągłe wysoki stopień zjawiska alkoholizmu i używek, w tym wśród młodzieży, łatwość dostępu do niektórych środków odurzających,
- Nadal występująca roszczeniowość wśród niektórych środowisk społecznych (rodzin) oraz zjawisko dziedziczenia biedy,
- Stosunkowo niskie zarobki pracowników pomocy społecznej.

Szanse dla realizacji celu	Zagrożenia dla realizacji celu
<ul style="list-style-type: none"> • Wyższy stopień świadomości w grupie osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, • Możliwość pozyskiwania środków zewnętrznych, w tym ze źródeł krajowych i unijnych, • Systematyczny wzrost świadomości społecznej w zakresie uzależnień w tym uzależnień behawioralnych, • Zacieśnienie partnerstwa i współpracy międzysektorowej (samorząd i organizacje pozarządowe), • Rozwój usług społecznych oraz wykorzystywanie instrumentów ekonomii społecznej, • Kontynuowanie krajowej polityki prospołecznej i prorodzinnej, polityki tanich komunalnych mieszkań, • Wprowadzenie przez Rząd programów niwelujących skutki pandemii (w tym gospodarcze, zdrowotne, społeczne), • Wyższy stopień współpracy instytucji administracji publicznej z organizacjami pozarządowymi, • Wprowadzenie i zdefiniowanie w nowelizacji ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi definicji w zakresie uzależnień behawioralnych. 	<ul style="list-style-type: none"> • Długotrwałe skutki pandemii, szczególnie w sferze gospodarczej, oraz wzrastająca liczba osób wymagających wsparcia i pomocy finansowej oraz psychologicznej w wyniku pandemii (izolacja, choroba, kwarantanna), • Niski stopień uznaniowości dla zawodów w służbach społecznych, pracowników socjalnych, • Postępujące procesy starzenia się społeczeństwa, • Duże obciążania ośrodków pomocy społecznej nowymi zadaniami m.in. w ramach rządowych programów, • Stosunkowo niski stopień aktywności organizacji pozarządowych w Mieście, • Pojawiające się nowe rodzaje uzależnień, w tym bierność rodzin wobec dzieci, obniżający się wiek inicjacji alkoholowej oraz używek i środków odurzających, • Niewłaściwe wykorzystywanie nowych technologii, w tym internetu, telefonów – uzależnienia behawioralne.

2.4 Cele operacyjne i najważniejsze zadania dla ich osiągnięcia

Cel nr 1	Zapobieganie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu wybranych grup osób i rodzin
Zadanie	Zabezpieczenie właściwego poziomu środków finansowych na świadczenia pieniężne adekwatnego do potrzeb osób i rodzin znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji życiowej (środki z budżetu Miasta oraz ze środków zewnętrznych).
Zadanie	Zwiększenie oferty edukacyjnej, szkoleniowej i aktywizacyjnej dla osób, będących świadczeniobiorcami pomocy społecznej.
Zadanie	Profilaktyka zapobiegania utraci mieszkania oraz wsparcie dla zmiany sytuacji życiowej osób bezdomnych, w tym utworzenie ogrzewalni, noclegowni na terenie Miasta Chełm.

Cel nr 2	Redukcja zjawiska patologii społecznych, głównie alkoholizmu, narkomanii i innych uzależnień
Zadanie	Rozwój sieci klubów abstynenckich i grup wsparcia wraz ze stosowaniem poradnictwa psychologicznego i terapii uzależnień.
Zadanie	Intensyfikacja działań reintegracyjnych we współpracy z Centrum Integracji Społecznej w Chełmie, w tym preferencyjne warunki rekrutacji na zajęcia reintegracji społecznej.
Zadanie	Rozszerzenie oferty asystentury dla wybranych grup osób z uzależnieniami oraz wypracowanie indywidualnych ścieżek zmian postaw społecznych.
Zadanie	Zwiększenie dostępności do terapii współuzależnień i uzależnień dla osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych i uzależnień behawioralnych oraz ich rodzin.

Cel nr 3	Kontynuacja działań ogólnokrajowych programów pomocy
Zadanie	Weryfikacja potrzeb niektórych grup społecznych, w tym głównie dzieci, rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej, samotnych osób starszych - pomoc w ramach Programu „Posiłek w szkole i domu”, usługi opiekuńcze.
Zadanie	Weryfikacja potrzeb niektórych grup społecznych w zakresie korzystania ze wsparcia w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa, a także uatrakcyjnienie przez organizacje pozarządowe programów

Realizatorzy i partnerzy

- 1) Urząd Miasta Chełm (poszczególne Departamenty),
- 2) Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Chełmie,
- 3) Centrum Integracji Społecznej w Chełmie,
- 4) Organizacje pozarządowe i podmioty ekonomii społecznej,
- 5) Wydział Polityki Społecznej Lubelskiego Urzędu Wojewódzkiego w Lublinie oraz Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie,
- 6) Instytucje edukacyjne i szkoleniowe.

Wskaźniki realizacji:

- 1) Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w podziale na świadczenia pieniężne i niepieniężne,
- 2) Liczba rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej,
- 3) Liczba osób bezdomnych, liczba osób uzależnionych wg rodzaju uzależnienia,
- 4) Liczba dzieci korzystających z programu „Posiłek w szkole i domu”,
- 5) Liczba samotnych osób starszych korzystających z programu „Posiłek w szkole i domu” oraz usług opiekuńczych, liczba osób korzystających z pomocy żywnościowej.
- 6) Liczba osób w tym dzieci i młodzieży korzystających z różnych form wsparcia oferowanych przez organizacje pozarządowe w ramach Programów współfinansowanych i finansowanych z budżetu Miasta Chełm.

3. Polityka prorodzinna

3.1 Formy wsparcia i pomocy rodzinie

Pomimo rejestrowanej tendencji spadkowej liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej, którym udzielono pomocy i wsparcia w latach 2017-2020 nadal najdotkliwszym powodem ubiegania się o pomoc jest ubóstwo tj. (dochody poniżej kryterium dochodowego ustalonego zgodnie z ustawą o pomocy społecznej).

W ciągu ostatnich czterech lat odsetek rodzin, które korzystały z pomocy z tytułu ubóstwa w ogólnej liczbie rodzin objętych pomocą pozostawał praktycznie na niezmiennym poziomie, tj. ponad 50% (w 2017 r. – 52,54%, w 2018 r. – 53,73%,

w 2019 r. – 52,90%, w 2020 r. - 47,51). Instytucją, która w imieniu Prezydenta Miasta Chełm wykonuje zadania na rzecz polityki prorodzinnej jest głównie MOPR, stosując wobec osób i rodzin kompleksowy system wsparcia w formie świadczeń pieniężnych (zasilek celowy, zasilek okresowy, zasilek stały, specjalny zasilek celowy) oraz pomoc o charakterze niepieniężnym (pracę socjalną, opłacanie składek na ubezpieczenie społeczne, zdrowotne, sprawienie pogrzebu, zapewnienie schronienia, odpłatność za pobyt w domu pomocy społecznej, dożywianie dzieci i osób dorosłych, mieszkania chronione, usługi opiekuńcze, specjalistyczne usługi opiekuńcze). Szczegółowe zestawienie świadczeń pomocy społecznej zawiera tabela 6.

Tabela 6. Liczba osób otrzymujących wsparcie w MOPR w Chełmie

Wyszczególnienie	Liczba rodzin			
	2017	2018	2019	2020
Świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i zadań własnych OGÓŁEM (bez względu na ich rodzaj, formę, liczbę oraz źródło finansowania) w tym:	1 745	1 615	1 204	1342
świadczenie pieniężne	1 290	1 134	1 100	1019
świadczenia niepieniężne	884	757	727	601
Pomoc udzielana w postaci pracy socjalnej - ogółem	423	1 350	1 345	1757

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdawczości MOPR w Chełmie na lata 2017 - 2020

Na przestrzeni lat 2017-2020 najczęściej udzielaną formą pomocy rodzinom była pomoc pieniężna głównie w postaci zasiłków celowych z Programu „Posiłek w szkole i w domu”. Znaczącą formą wsparcia była praca rozumiana jako działalność zawodowa mająca na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie, poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi. Istotnym elementem polityki prorodzinnej na terenie Miasta Chełm jest udzielanie pomocy i wsparcia w formie:

- 1) asystentury, z wykorzystaniem pracy socjalnej z rodziną w miejscu jej zamieszkania lub w miejscu wskazanym przez rodzinę,
- 2) pieczy zastępczej dla rodzin z problemami wychowawczymi.

W Mieście Chełm zatrudnionych jest 4 asystentów rodziny, którzy objęli swoją opieką w 2020 roku 66 rodzin.

Do zadań asystenta rodziny należy w szczególności: opracowanie i realizacja planu pracy z rodziną we współpracy z członkami rodziny i w konsultacji z pracownikiem socjalnym, opracowanie, we współpracy z członkami rodziny i koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej, planu pracy z rodziną, który jest skoordynowany z planem pomocy dziecku umieszczonemu w pieczy zastępczej, wspieranie aktywności społecznej rodzin, motywowanie członków rodzin do podnoszenia kwalifikacji zawodowych, udzielanie pomocy w poszukiwaniu, podejmowaniu i utrzymywaniu pracy zarobkowej, motywowanie do udziału w zajęciach grupowych dla rodziców, mających na celu kształtowanie prawidłowych wzorców rodzicielskich i umiejętności psychospołecznych, udzielanie wsparcia dzieciom, w szczególności poprzez udział w zajęciach psychoedukacyjnych, realizacja zadań określonych w ustawie z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”, prowadzenie dokumentacji dotyczącej pracy z rodziną oraz współpraca z jednostkami administracji rządowej i samorządowej, organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami i osobami specjalizującymi się w działaniach na rzecz dziecka i rodziny.

Tabela 7. Asystentura rodzinna

Asystentura rodzinna	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba asystentów rodziny w gminie	4	6	4	4	4	4
Liczba rodzin, które korzystały z usług	54	54	60	55	57	66

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MOPR w Chełmie

W działaniach pomocowych dla rodzin dysfunkcyjnych szczególną rolę odgrywa piecza zastępcza. Zadania w tym zakresie wykonywane są przez MOPR jako organizatora pieczy zastępczej, którego obowiązkiem jest zapewnienie dzieciom opieki i wychowania w środowisku zastępczym, w tym w rodzinnych domach dziecka oraz placówkach opiekuńczo – wychowawczych. MOPR jest także organizatorem wsparcia dla osób usamodzielnianych, opuszczających rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka oraz placówki opiekuńczo – wychowawcze i regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne. W 2020 r. rodzinną pieczę zastępczą sprawowało ogółem 71 rodzin, w tym: 46 rodzin spokrewnionych, 23 rodzin niezawodowych, 2 rodzinne domy dziecka. Z tej formy wsparcia w 2020 r. skorzystało 104 dzieci.

W celu pozyskania kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Chełmie inicjuje szereg działań w tym zakresie m.in. kampanie promujące ideę rodzicielstwa zastępczego, w ramach których rozpowszechniano plakaty i ulotki oraz materiały promujące rodzicielstwo zastępcze w kościołach, szkołach, instytucjach, zamieszczano informacje na temat rodzicielstwa zastępczego na stronie internetowej oraz Facebooku Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Chełmie. Ponadto do parafii na terenie miasta kierowano listy dotyczące poszukiwania kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, w lokalnej prasie zamieszczano informacje dotyczące promowania idei rodzicielstwa zastępczego, w radiu emitowane były spoty promujących rodzicielstwo zastępcze oraz organizowano grupy wsparcia dla rodzin zastępczych i promowano rodzicielstwo zastępcze w instytucjach i zakładach pracy.

Tabela 8. Formy rodzinnej pieczy zastępczej w Chełmie w 2020 r.

Formy rodzinnej pieczy zastępczej	Liczba dzieci
Rodzinne domy dziecka	17
Rodziny spokrewnione	56
Rodziny zastępcze niezawodowe	31
Rodziny zastępcze zawodowe - ogółem	0
Rodziny zastępcze zawodowe - w tym pogotowie rodzinne	0
Rodziny zastępcze zawodowe - w tym specjalistyczne	0

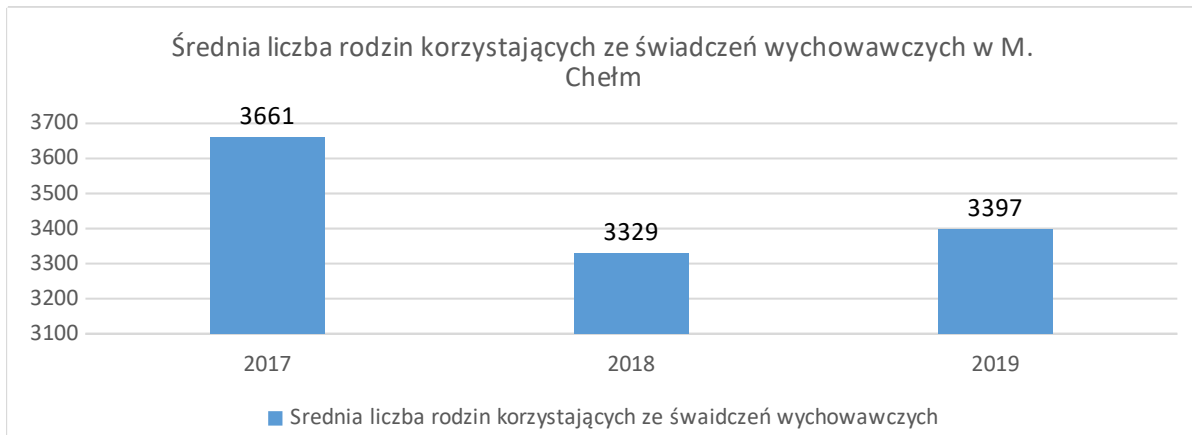
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MOPR

W momencie gdy sytuacja w rodzinie wymaga odizolowania dzieci od rodziców biologicznych, a umieszczenie dziecka w rodzinie zastępczej nie jest możliwe, osoba nieletnia umieszczana jest w placówce opiekuńczo – wychowawczej. Na terenie Miasta funkcjonują trzy placówki opiekuńczo - wychowawcze tj.: Chełmskie Centrum Pomocy Dziecku i Rodzinie w Chełmie, Chełmskie Centrum Pomocy Dziecku i Rodzinie Nr 2 w Chełmie oraz Dom Małych Dzieci w Chełmie. Wszystkie placówki zlokalizowane są w Chełmie na ul. Jedność 43. Każda jednostka dysponuje 14 miejscami statutowymi.

Pomoc dla rodzin to także świadczenia wychowawcze, przyznawane w formie pieniężnej – 500 zł miesięcznie na mocy ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci. Z tej formy wsparcia korzystają rodziny bez względu na dochód, przy czym świadczenie to nie przysługuje gdy dziecko pozostaje w związku małżeńskim lub dziecko zostało umieszczone w instytucji zapewniającej całodobowe utrzymanie lub w pieczy zastępczej. Liczba rodzin która uzyskała taką pomoc

w 2020 r. wyniosła 3 362 rodziny i spadła w stosunku do roku poprzedniego o 1,55%.

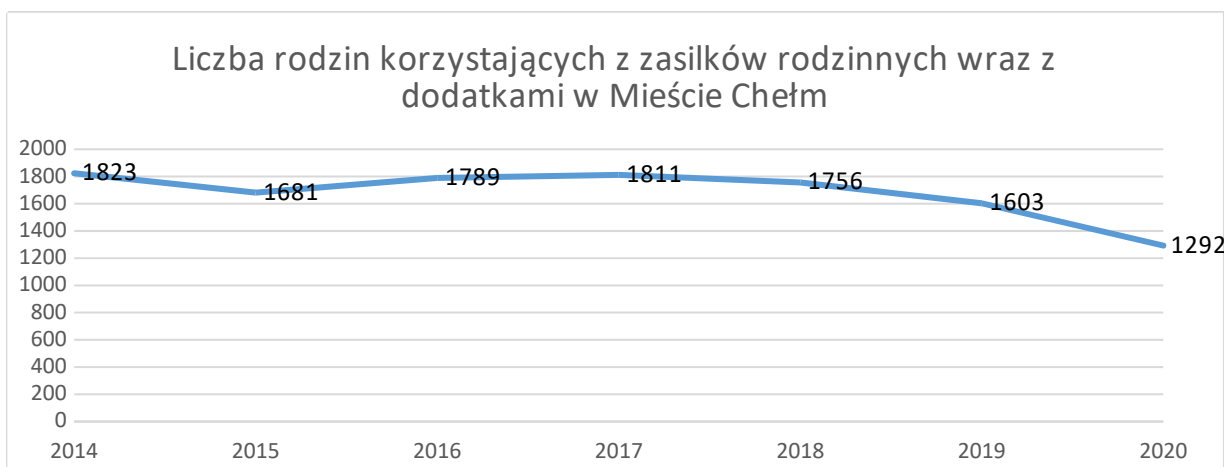
Wykres 8. Rodziny korzystające ze świadczeń wychowawczych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Chełmie

Kolejnym dostępnym rodzajem wsparcia jest zasiłek rodzinny i dodatki do tego zasiłku, które przysługują: rodzicom, jednemu z rodziców albo opiekunowi prawnemu dziecka, opiekunowi faktycznemu dziecka (osoba faktycznie opiekującą się dzieckiem, jeżeli wystąpiła z wnioskiem do sądu rodzinnego o przysposobienie dziecka), oraz osobie uczącej się (osoba pełnoletnia ucząca się, niepozostająca na utrzymaniu rodziców w związku z ich śmiercią lub w związku z ustalonym wyrokiem sądowym lub ugodą sądową prawa do alimentów z ich strony). Liczba rodzin korzystających z tej formy w 2020 r. wyniosła 1292 rodziny i była niższa od poprzedniego roku o 19,40%.

Wykres 9. Liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Chełmie

Innymi formami wsparcia finansowego udzielanego rodzinom są: jednorazowe dodatki z tytułu urodzenia się dziecka, jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka oraz zasiłek pielęgnacyjny, zasiłek pielęgnacyjny dla niepełnosprawnego dziecka lub osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 lat o różnych stopniach niepełnosprawności, zasiłek pielęgnacyjny dla osób, które ukończyły 75 lat, specjalny zasiłek opiekuńczy, zasiłek dla opiekuna, oraz świadczenia alimentacyjne. W ramach systemu wsparcia rodziny oraz polityki prorodzinnej do dyspozycji rodzin w Chełmie pozostają przedszkola, szkoły podstawowe, szkoły ponadgimnazjalne, szkoły dla dorosłych, poradnie psychologiczno-pedagogiczne oraz inne placówki oświatowe i wychowawcze. W zasobach infrastruktury oświatowo - społecznej gminy w 2020 r. znajdowało się:

- 1) 22 przedszkola wraz z oddziałami przedszkolnymi dysponującymi 2 466 miejscami,
- 2) 24 świetlice dla dzieci i młodzieży, w tym: 23 przyszkolne i 1 pozaszkolna.

Ponadto na terenie Miasta Chełm funkcjonuje Zespół Żłobków Miejskich, który prowadzi dwa żłobki: Żłobek Miejski „Chełmskie Niedźwiadki” w Chełmie z siedzibą w Chełmie, ul. Wolności 20 i Żłobek Miejski „Słoneczko” z siedzibą w Chełmie ul. Wolności 8. Żłobki zlokalizowane są od siebie w odległości kilkuset metrów. Żłobek Miejski „Chełmskie Niedźwiadki” w Chełmie posiada 113 miejsc w tym 3 miejsca dla dzieci niepełnosprawnych ze szczególnymi potrzebami. Natomiast Żłobek Miejski „Słoneczko” w Chełmie posiada 89 miejsc dla dzieci.

3.2 Analiza SWOT dla obszaru polityka prorodzinna

Silne strony Miasta w realizacji celu	Słabe strony Miasta w realizacji celu
<ul style="list-style-type: none"> • Praca socjalna prowadzona przez MOPR, oraz otwartość na problemy społeczne, • Dostępność do świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej oraz świadczeń rodzinnych, • Doświadczona kadra pracowników instytucji pomocy i wsparcia, • Sieć placówek pomocowych oraz wsparcia instytucjonalnego, • Organizacje pozarządowe 	<ul style="list-style-type: none"> • Zagrożenie przedłużającego się okresu pandemii i utraty miejsc pracy, a więc ewentualnego wzrostu bezrobocia i ubóstwa w rodzinach, • Niedostateczna sieć podmiotów świadczących usługi społeczne dla rodzin, • Niewystarczająca liczba mieszkań chronionych, • Problemy wychowawcze rodzin, • Nadal występująca roszczeniowość

<p>działające w inicjatywach pomocowych na rzecz osób i rodzin.</p>	<p>wśród niektórych środowisk społecznych (rodzin),</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zbyt mała liczba rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka w stosunku do potrzeb, • Brak mieszkań socjalnych i komunalnych (na liście osób oczekujących w 2021 r. było 250 rodzin).
<p>Szanse dla realizacji celu</p>	<p>Zagrożenia dla realizacji celu</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Wyższy stopień świadomości rodzin w zakresie form i możliwości wsparcia, • Możliwość pozyskiwania środków zewnętrznych, w tym z krajowych i unijnych programów, • Zacieśnienie partnerstwa i współpracy międzysektorowej w działaniach prorodzinnych, • Rozwój usług społecznych oraz wykorzystywanie instrumentów ekonomii społecznej, • Kontynuowanie krajowej polityki prospołecznej i prorodzinnej, polityki tanich komunalnych mieszkań, • Wyższy stopień współpracy instytucji administracji publicznej z organizacjami pozarządowymi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Długotrwałe skutki pandemii, szczególnie w sferze gospodarczej, oraz wzrastająca liczba osób wymagających wsparcia i pomocy finansowej i psychologicznej (wywołanej izolacją, kwarantanną, chorobą, zdalnym nauczaniem), • Niski stopień uznaniowości dla zawodów w służbach społecznych, w tym pracowników socjalnych, • Postępujące procesy starzenia się społeczeństwa oraz zwiększona liczba osób przechodzących na emeryturę, • Duże obciążanie ośrodka pomocy społecznej nowymi zadaniami m.in. w ramach realizacji zadań zleconych.

3.3 Cele operacyjne i najważniejsze zadania dla ich osiągnięcia

<p>Cel nr 1</p>	<p>Kontynuacja działań wspierających rodziny w sferze świadczeń finansowych</p>
<p>Zadanie</p>	<p>Weryfikacja potrzeb chełmskich rodzin w obszarze właściwego zabezpieczania środków finansowych na świadczenia pieniężne, w tym</p>

	świadczenia rodzinne, zasiłki okresowe i dodatki
Zadanie	Kontynuowanie działań wspierających w ramach Karty Dużej Rodziny oraz Chełmskiej Kart 3+ oraz wprowadzenie Karty Mieszkańca.

Cel nr 2	Rozwój interdyscyplinarnych form wsparcia rodziny i dziecka
Zadanie	Wzmacnianie poradnictwa specjalistycznego, w tym dla rodzin biologicznych, rodzin zastępczych oraz wielostronnej terapii rodzinnej.
Zadanie	Zintensyfikowanie działań w zakresie powrotu dzieci do domu rodzinnego, przebywających w placówkach opiekuńczo – wychowawczych oraz rodzinach zastępczych.
Zadanie	Zintensyfikowanie działań w zakresie zwiększenia liczby rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka.

Cel nr 3	Rozwój partnerstwa lokalnego w zakresie wsparcia rodziny i rozwiązywania najtrudniejszych problemów rodzin
Zadanie	Promocja i kampania społeczna wspólnego działania administracji publicznej, organizacji pozarządowych oraz lokalnych liderów dla organizacji przedsięwzięć rozwiązujących najtrudniejsze i najpilniejsze problemy życiowe konkretnych rodzin.
Zadanie	Rozwój lokalnego systemu usług społecznych kierowanych do rodzin – edukacja, pomoc społeczna, kultura, sport i zdrowie.
Zadanie	Wielosektorowe działanie instytucji zapewniające awans społeczny dzieci i młodzieży ze środowisk zagrożenia wykluczeniem społecznym

Cel nr 4	Kampanie społeczne i informacyjne promujące rodzicielstwo zastępcze
Zadanie	Promowanie właściwego wychowania dzieci
Zadanie	Promowanie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym szczególnie w stosunku do dzieci
Zadanie	Promowanie systemu pieczy zastępczej ze szczególnym uwzględnieniem rodzinnej pieczy zastępczej (rodzin zawodowych, niezawodowych, specjalistycznych rodzin zastępczych oraz rodzin spokrewnionych, wykazujących gotowość do opieki nad dziećmi)

Realizatorzy i partnerzy:

- 1) Urząd Miasta Chełm (poszczególne Departamenty),
- 2) Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Chełmie,
- 3) Centrum Integracji Społecznej w Chełmie,
- 4) Organizacje pozarządowe i podmioty ekonomii społecznej,
- 5) Wydział Polityki Społecznej Urzędu Wojewódzkiego w Lublinie oraz Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie,
- 6) Instytucje edukacyjne i szkoleniowe.

Wskaźniki realizacji:

- 1) Liczba rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w podziale na świadczenia pieniężne i niepieniężne,
- 2) Liczba rodzin korzystająca ze świadczeń wychowawczych,
- 3) Liczba dzieci korzystających z różnych form pieczy zastępczej (instytucjonalnej i rodzinnej) ,
- 4) Liczba dzieci powracających do domów rodzinnych,
- 5) Liczba dzieci korzystających z instytucjonalnej opieki nad dzieckiem w wieku do lat 3 (żłobki, kluby dziecięce),
- 6) Liczba dzieci i młodzieży korzystających z różnych form wsparcia oferowanych przez organizacje pozarządowe, realizujące zadania w ramach Programów współfinansowanych i finansowanych z budżetu Miasta Chełm.
- 7) Liczba zadań skierowanych do dzieci i młodzieży realizowanych przez organizacje pozarządowe, współfinansowanych i finansowanych z budżetu Miasta Chełm w ramach Miejskich Programów.
- 8) Liczba nowych rodzin zastępczych.

4. Polityka senioralna

4.1 Formy wsparcia i pomocy dla seniorów

Problemy seniorów w Mieście Chełm są takie same jak na pozostałych obszarach kraju, a więc mowa w tym miejscu o takich problemach jak: ubóstwo, wykluczenie społeczne, choroby, inwalidztwo oraz stopniowe ograniczanie sprawności fizycznej czy umysłowej. Problemy zdrowotne stanowią dla seniorów główną i niezbywalną podstawę ich egzystencji. Samopoczucie oraz kondycja fizyczna i psychiczna, wyznaczają

codzienne relacje i aktywność czy też brak aktywności osób należących do tej kategorii wiekowej. Marginalizacja i narastające poczucie samotności, zakłócenia dialogu międzypokoleniowego czy pasywność i dezintegracja społeczna – mogą być tu podstawowymi kategoriami opisu sytuacji życiowej seniorów.

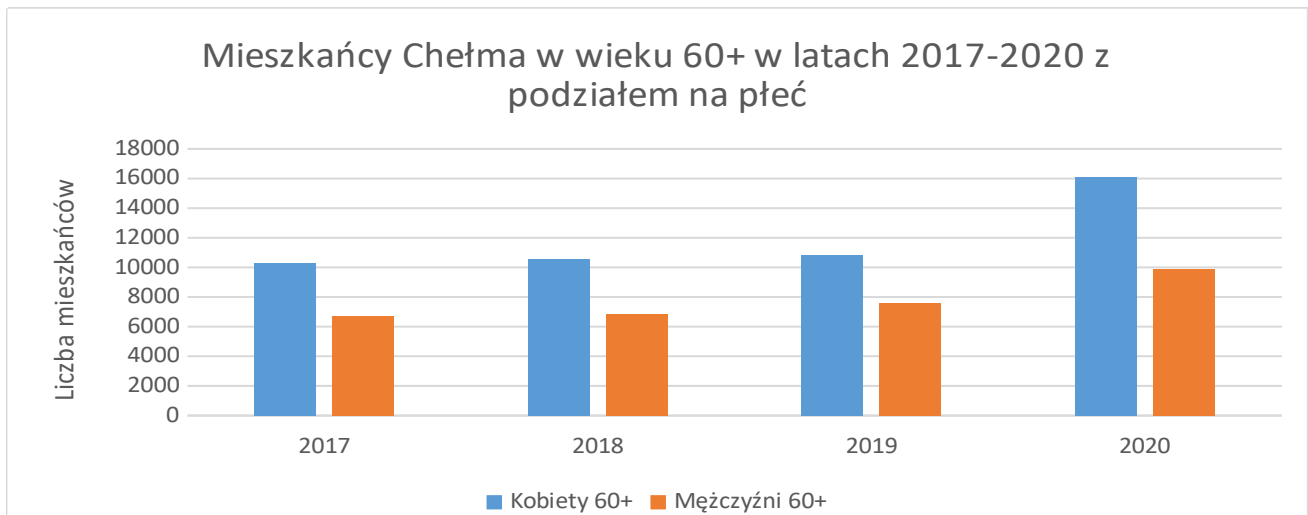
W ramach systemu pomocy społecznej osobom starszym oferowana jest pomoc w trzech postaciach: środowiskowej (realizowana w miejscu zamieszkania), półotwartej (np. w dziennych domach) i instytucjonalnej (udzielana w domach pomocy społecznej, mieszkaniach chronionych). Głównym celem działalności na rzecz osób starszych jest pozostawienie ich w środowisku, w którym dotychczas funkcjonowali tak długo, jak to jest możliwe, gdyż sprzyja to prowadzeniu przez nich w miarę samodzielnej egzystencji oraz świadczenie na ich rzecz przede wszystkim pomocy w miejscu zamieszkania. Pomoc ta jest zdecydowanie najlepszą formą wsparcia.

Główne formy wsparcia społecznego seniorów w miejscu ich zamieszkania oraz w placówkach to m.in.:

- 1) usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania, które obejmują: pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zleconą przez lekarza pielęgnację oraz w miarę możliwości zapewnienie kontaktu podopiecznego z otoczeniem (realizuje organizacja pozarządowa wyłoniona w procedurze konkursowej),
- 2) specjalistyczne usługi opiekuńcze świadczone osobom o szczególnych potrzebach wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności. Usługi te świadczą osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym,
- 3) Dienne Domy Senior+ – to placówki świadczące usługi zajęć kulturalno – oświatowych oraz różnych formach terapii zajęciowej, stanowiących formę aktywizacji seniorów, zapobiegając ich izolowaniu się i samotności,
- 4) Kluby Seniora, w ramach których osoby w starszym wieku mogą aktywnie spędzić czas, uczestnicząc w organizowanych spotkaniach, wycieczkach, wyjściach czy wyjazdach do teatru, a także uczestniczyć w różnych szkoleniach (np. kursach obsługi i korzystania z komputera, internetu),
- 5) Uniwersytety Trzeciego Wieku prowadzące działalność edukacyjną, kulturalną, społeczną i opiekuńczą.

Obszar Miasta Chełm w 2020 r. zamieszkiwało 59 180 osób, natomiast osoby w wieku poprodukcyjnym stanowiły ponad 25% ogółu mieszkańców.

Wykres 10. Liczba mieszkańców Chełma w wieku 60+

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MOPR w Chełmie.

W Chełmie dla seniorów realizowane są poniższe usługi:

1) Wsparcie środowiskowe seniorów – usługi opiekuńcze

MOPR w Chełmie realizuje zadania na rzecz osób starszych w zakresie świadczenia w miejscu ich zamieszkania usług opiekuńczych w dni robocze i dni wolne od pracy oraz specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w dni robocze. Zainteresowanie usługami opiekuńczymi jest duże, gdyż są to usługi tzw. gospodarcze, do których należy pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych. Rejestrowana jest tendencja spadkowa w korzystaniu z tych usług, bowiem z roku na rok rośnie koszt 1 godziny świadczonej usługi (wzrost kosztów pracowniczych). W miejsce usług oferowanych przez MOPR za pośrednictwem wyłonionej organizacji pozarządowej pojawiają się konkurencyjne oferty. Najważniejsze jednak, że jakość usług opiekuńczych wzrasta. Tabela 9 przedstawia liczbę seniorów, która w latach 2017-2020 korzystała z usług opiekuńczych organizowanych przez MOPR (odpłatność za usługi jest uzależniona od dochodów na osobę w gospodarstwie domowym).

Tabela 9. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych

Płeć	2017	2018	2019	2020
Kobiety	298	293	285	250
Mężczyźni	67	74	51	57

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MOPR w Chełmie

Wśród osób korzystających z usług opiekuńczych kobiety stanowiły czterokrotnie licznější grupę niż mężczyźni.

Analiza danych w zakresie korzystania z usług opiekuńczych wskazuje, że 80% korzystających to osoby samotnie zamieszkujące, które mają bliską rodzinę, lecz z uwagi na swoje obowiązki zawodowe lub miejsce zamieszkania w stopniu niewystarczającym opiekują się osobą starszą albo są sytuacje że prawie nie uczestniczą w jej życiu.

Duża migracja zarobkowa mieszkańców Chełma, pogorszenie stanu psychofizycznego osób starszych oraz występujące konflikty rodzinne stanowią barierę w prawidłowym organizowaniu przez pracowników socjalnych opieki w miejscu zamieszkania. Największy odsetek osób korzystających z usług stanowią kobiety powyżej 80 roku życia, poruszające się samodzielnie jedynie w obrębie mieszkania lub wychodzące z mieszkania pod opieką osoby drugiej.

Drugą formą wsparcia środowiskowego są **specjalistyczne usługi opiekuńcze**, które kierowane są do osób o szczególnych potrzebach wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności. Świadczenie tych usług w znacznej mierze jest wsparte działalnością Zakładu Opiekuńczo – Leczniczego Samodzielnego Publicznego Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego w Chełmie (Oddział Psychiatryczny oraz Hostel).

Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze zlecane są organizacji pozarządowej w ramach zadania publicznego.

2) Wsparcie całodobowe seniorów – domy pomocy społecznej (DPS)

W sytuacji pogorszenia stanu zdrowia osoby starszej, kiedy wymaga całodobowej opieki, niemogącej samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, której nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych, przysługuje prawo do umieszczenia w domu pomocy społecznej. Umieszczenie w Domu Pomocy Społecznej jest ostatecznością.

Tabela 10. Liczba osób zgłaszających zapotrzebowanie na usługi DPS

Wyszczególnienie	2017	2018	2019	2020
Liczba osób ubiegających się o DPS	15	16	20	10
Liczba osób skierowanych do DPS w tym osoby z zaburzeniami psychicznymi na podstawie postanowienia sądu	9 (4)	7 (6)	10 (6)	5 (3)
Liczba osób przebywających w DPS	42	39	40	41
Liczba osób przebywających w DPS z zaburzeniami psychicznymi	18	19	21	16

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MOPR w Chełmie

Na terenie Miasta Chełm nie funkcjonuje żaden dom pomocy społecznej, a osoby wymagające całodobowej opieki kierowane są przede wszystkim do placówek położonych w powiecie chełmskim, krasnostawskim, włodawskim. Największą grupę osób kierowanych do DPS stanowią osoby posiadające postanowienie Sądu o przymusowym umieszczeniu w placówce. Wśród osób przebywających w DPS około 50% mieszkańców stanowią osoby z zaburzeniami psychicznymi. Okres oczekiwania na umieszczenie osoby chorej psychicznie w DPS jest długi i wynosi około 3 lat. Nawet powstanie w Samodzielnym Publicznym Wojewódzkim Szpitalu Specjalistycznym w Chełmie Zakładu Opiekuńczo-Lecznego Psychiatrycznego i Hostelu nie rozwiązało problemów osób z tą jednostką chorobową. Miesięczny koszt utrzymania osoby w DPS stale ulega wzrostowi, jednakże zainteresowanie tą formą pomocy dla seniorów jest ciągle duże. Do końca września 2021 r. do MOPR wpłynęło 9 wniosków dot. skierowania osób do DPS, dodatkowo 25 osób zgłosiło się do Ośrodka w celu uzyskania informacji dotyczącej procedury umieszczania osoby w placówce. Średnio do pobytu 1 osoby DPS Miasto Chełm dopłaca około 2 000,00 zł miesięcznie.

3) Wsparcie całodobowe seniorów – Mieszkania Wieloprofilowe Chronione

Mieszkania Wieloprofilowe Chronione funkcjonujące w strukturze Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Chełmie, zgodnie z ustawą o pomocy społecznej, są formą pomocy przygotowującą osoby tam przebywające do prowadzenia samodzielnego życia lub zastępują pobyt w placówce zapewniającej całodobową opiekę. Z tej formy pomocy korzystają m.in. osoby starsze, samotne, niepełnosprawne, które potrzebują wsparcia w funkcjonowaniu w codziennym życiu. Mieszkańcy mają tu zapewnioną opiekę całodobową w postaci usług bytowych, opiekuńczych i wspomagających. Na przestrzeni lat 2017-2020 z tej formy wsparcia korzystało

od 26 do 30 osób rocznie. Dane przedstawia tabela 11.

Tabela 11. Liczba mieszkańców w mieszkaniach chronionych w latach 2017-2020

Rok	Liczba mieszkańców w mieszkaniach chronionych
2017	26
2018	29
2019	30
2020	26

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MOPR w Chełmie

MOPR systematycznie rejestruje wzrost zapotrzebowania mieszkańców na tę formę wsparcia. Wśród mieszkańców przeważają osoby w przedziale wiekowym 80 – 90 lat i więcej.

4) Wsparcie seniorów – ośrodek wsparcia dziennego Dzienny Dom Senior+ (DDS+)

Ośrodek wsparcia dziennego Dzienny Dom Senior+ funkcjonujący w strukturze Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Chełmie jest obecnie niezwykle ważnym i potrzebnym rodzajem wsparcia aktywności seniorów, szczególnie gdy uwzględni się fakt korzystania z jego usług przez osoby najczęściej samotne, osoby o ograniczonej sprawności psychofizycznej, a także z problemami materialnymi i mieszkaniowymi. Liczba uczestników zajęć w DDS+ w latach 2017-2020 kształtuje się na zbliżonym poziomie, co świadczy o zainteresowaniu usługami oferowanymi przez placówkę wśród osób starszych.

Rodzaj zajęć organizowanych w DDS+ obejmuje m.in.: zajęcia manualne, zajęcia kulturalne, zajęcia ruchowe, biblioterapię, informatykę, zajęcia z nowych technologii, zajęcia z profilaktyki zdrowotnej oraz wiele innych. Dużym zainteresowaniem seniorów cieszy się problematyka prozdrowotna obejmująca usługi w zakresie aktywności ruchowej i kinezyterapii. Seniorzy chętnie korzystali również z oferty edukacyjnej, kulturalno – oświatowej, rekreacyjnej i aktywizującej społecznie. Wszystkie te działania mają na celu przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu tej grupy mieszkańców miasta.

Dzienny Dom Senior+ został utworzony w ramach Programu Wieloletniego „Senior+”. Obecnie jest współfinansowany ze środków budżetu państwa w 50% jak również w takim samym procencie z budżetu Miasta Chełm.

Odsetek osób w wieku 60+ korzystających z usług DDS+ oraz Klubów Seniora

(stanowiących grupy nieformalne) w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców Chełma w wieku 60+ przedstawia tabela 12.

Tabela 12. Odsetek seniorów korzystających z różnych form wsparcia w Chełmie

Forma wsparcia seniorów	Liczba uczestników	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.
		W procentach			
Uniwersytet Trzeciego Wiek	300	1,76	1,72	1,68	1,68
Dzienny Dom Senior +	40	0,32	0,31	0,3	0,31
Klub seniora Złota Jesień	80	0,47	0,45	0,44	0,44
Klub seniora „Jagoda”	40	0,23	0,22	0,22	0,22
Klub seniora „Biała Brzoza”	70	0,41	0,4	0,39	0,39
Klub seniora „Słoneczna Jesień”	50	0,29	0,28	0,28	0,28
Klub seniora „MIMOZA”	48	0,28	0,27	0,26	0,26
Razem	643	3,76	3,65	3,57	3,58

Źródło: Opracowanie własne.

Zgodnie z uchwałą Nr XVIII/204/16 Rady Miasta Chełm z dnia 14 czerwca 2016 r. została utworzona Chełmska Rada Seniorów oraz został nadany jej statut.

W skład Chełmskiej Rady Seniorów wchodzi 15 członków. Kadencja Rady trwa 2 lata. Chełmska Rada Seniorów ma charakter konsultacyjny, doradczy i inicjatywny. Do jej zadań należy:

- a) ścisła współpraca z władzami Miasta przy rozstrzygnięciu o istotnych oczekiwaniach i potrzebach ludzi starszych;
- b) przedstawianie propozycji w zakresie ustalania priorytetowych zadań oraz inicjowanie działań na rzecz seniorów;
- c) monitorowanie potrzeb chełmskich seniorów;
- d) wydawanie opinii i formułowanie wniosków służących rozwojowi działalności na rzecz seniorów;
- e) zgłaszanie uwag na rzecz prawa miejscowego;

- f) inicjowanie działań mających na celu upowszechnianie współpracy Miasta Chełm ze środowiskiem osób starszych;
- g) informowanie społeczności miasta o szczególnych kierunkach działalności podejmowanych przez służby miejskie i partnerów pozarządowych na rzecz środowiska seniorów.

W 2021 r. Prezydent Miasta Chełm powołał Chełmską Radę Seniorów na kolejną kadencję 2021 – 2021.

Kolejnymi działaniami na rzecz seniorów, realizowanymi przez Miasto Chełm są:

- a) opracowana w 2019 r. na zlecenie Urzędu Miasta Chełm przez Chełmskie Towarzystwo Naukowe „Diagnoza potrzeb społecznych środowiska senioralnego miasta Chełm”. Celem badania było przeprowadzenie diagnozy sytuacji osób starszych oraz wskazanie kierunków działań zapewniających poprawę jakości i poziomu życia oraz integracji seniorów zamieszkałych na terenie miasta Chełm oraz tworzenie warunków dla aktywności społecznej, edukacyjnej, kulturalnej i zdrowotnej seniorów;
- b) ogłaszane corocznie od 2019 r. otwarte konkursy ofert dla organizacji pozarządowych na realizację zadań publicznych Miasta Chełm w zakresie działalności na rzecz osób w wieku emerytalnym.

Od 2019 r. organizacje pozarządowe działające na terenie miasta Chełm mogą ubiegać się o środki finansowe z budżetu Miasta Chełm na działania dla osób w wieku emerytalnym. Realizacja tych zadań wynika z rocznych Programów współpracy Miasta Chełm z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego, na podstawie których Prezydent Miasta Chełm ogłasza otwarte konkursy ofert dla organizacji pozarządowych na realizację zadań publicznych Miasta Chełm w zakresie działalności na rzecz osób w wieku emerytalnym.

Ponadto Miast Chełm korzysta z programów krajowych adresowanych m.in. do seniorów tj. Opieka wytchnieniowa, Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej, Dowóz do punktów szczepień.

4.2 Analiza SWOT dla obszaru „polityka senioralna”

Mocne strony Miasta w realizacji celu	Słabe strony Miasta w realizacji celu
<ul style="list-style-type: none"> • Korzystanie z instrumentarium krajowych programów dla seniorów, • Funkcjonowania DDS+ oraz 	<ul style="list-style-type: none"> • Ograniczone środki pieniężne na działalność placówek dla seniorów, • Wzrastające koszty usług

<p>Klubów Seniora (jako grupy nieformalne),</p> <ul style="list-style-type: none"> • Praca MOPR zorientowana na potrzeby osób starszych, • Potencjał osób starszych i możliwości większego ich angażowania, • Różnorodność oferty zajęć dla seniorów, • Wielowymiarowość partnerstwa i współpracy instytucji administracji publicznej i organizacji pozarządowych, • Utworzenie od 2016 r. Chełmskiej Rady Seniorów jako organu doradczego, konsultacyjnego, opiniodawczego, • Realizacja przez organizacje pozarządowe zadań publicznych skierowanych do seniorów, finansowanych lub współfinansowanych z budżetu Miasta w ramach Miejskich Programów, • Opracowana w 2019 r. „Diagnoza potrzeb społecznych środowiska senioralnego miasta Chełm”. 	<p>opiekuńczych oraz innych usług,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Brak kadr dla świadczenia usług w miejscu zamieszkania seniorów, • Brak na terytorium Miasta Chełm własnego domu pomocy społecznej.
Szanse dla realizacji celu	Zagrożenia dla realizacji celu
<ul style="list-style-type: none"> • Udział Miasta w inicjatywach krajowej polityki senioralnej, • Wzmocnienie współpracy i partnerstwa z sektorem organizacji pozarządowych wraz z wykorzystaniem podmiotów 	<ul style="list-style-type: none"> • Przedłużający się okres pandemii na terytorium kraju, który wzmaga czas izolacji społecznej i zagraża zdrowiu i życiu, szczególnie osób starszych, • Relatywny spadek dochodowości gospodarstw domowych seniorów oraz

<p>ekonomii społecznej,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nowe perspektywy finansowe w korzystaniu ze środków unijnych, • Kształcenie kadr pracowników wyspecjalizowanych w określonych usługach społecznych ukierunkowanych na seniorów, • Utworzenie Mieszkań Chronionych w ramach programów krajowych. 	<p>ich rodzin spowodowany m.in. znacznym wzrostem cen produktów i usług.</p>
---	--

4.3 Cele operacyjne i najważniejsze zadania dla ich osiągnięcia

Cel nr 1	Wzmocnienie infrastruktury instytucjonalnej dla seniorów
Zadanie	Analiza możliwości uruchomienia na terytorium Miasta Chełm własnej placówki – Dom Pomocy Społecznej – poszukiwanie lokalizacji, nabór kadry pracowniczej, opracowanie zasad finansowania pobytu.
Zadanie	Kontynuacja zwiększania liczby placówek – Dziennych Domów Senior + oraz mieszkań chronionych dla seniorów – poszukiwanie lokalizacji, kadry pracowników.
Zadanie	Rozszerzenie liczby organizacji pozarządowych działających na rzecz rozwoju lokalnego systemu usług społecznych skierowanych do grup osób w wieku senioralnym.
Zadanie	Tworzenie systemu sąsiedzkiej pomocy senioralnej „Seniorzy seniorom” – promowanie działań wolontariatu wśród seniorów, wykazujących gotowość do aktywności społecznej.

Cel nr 2	Wzrost aktywności mieszkańców Miasta Chełm w wieku 60+
Zadanie	Wspólne zorganizowanie ze środowiskiem organizacji pozarządowych kilku kampanii informacyjnych na terenie Miasta Chełm na temat problematyki włączenia seniorów w lokalne życie społeczne i zawodowe.
Zadanie	Promocja polityki senioralnej w środowisku pracowników zakładów pracy na terenie Miasta Chełm będących w wieku przedemerytalnym, z uwzględnieniem możliwych aktywności po przejściu na emeryturę.

Realizatorzy i partnerzy:

- 1) Urząd Miasta Chełm (poszczególne Departamenty),
- 2) Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Chełmie,
- 3) Centrum Integracji Społecznej w Chełmie,
- 4) Organizacje pozarządowe i podmioty ekonomii społecznej,
- 5) Wydział Polityki Społecznej Urzędu Wojewódzkiego w Lublinie oraz Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie,
- 6) Instytucje edukacyjne i szkoleniowe.

Wskaźniki realizacji:

- 1) Liczba seniorów korzystających z usług społecznych, w tym usług opiekuńczych,
- 2) Liczba i rodzaj zajęć w DDS +,
- 3) Liczba i rodzaj zadań publicznych realizowanych przez organizacje pozarządowe współfinansowanych i finansowanych ze środków budżetu Miasta w realizacji Miejskich Programów
- 3) Odsetek mieszkańców Miasta Chełm w wieku 60+ korzystających z różnych form aktywności w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców w wieku 60+.

5. Wspieranie osób niepełnosprawnych

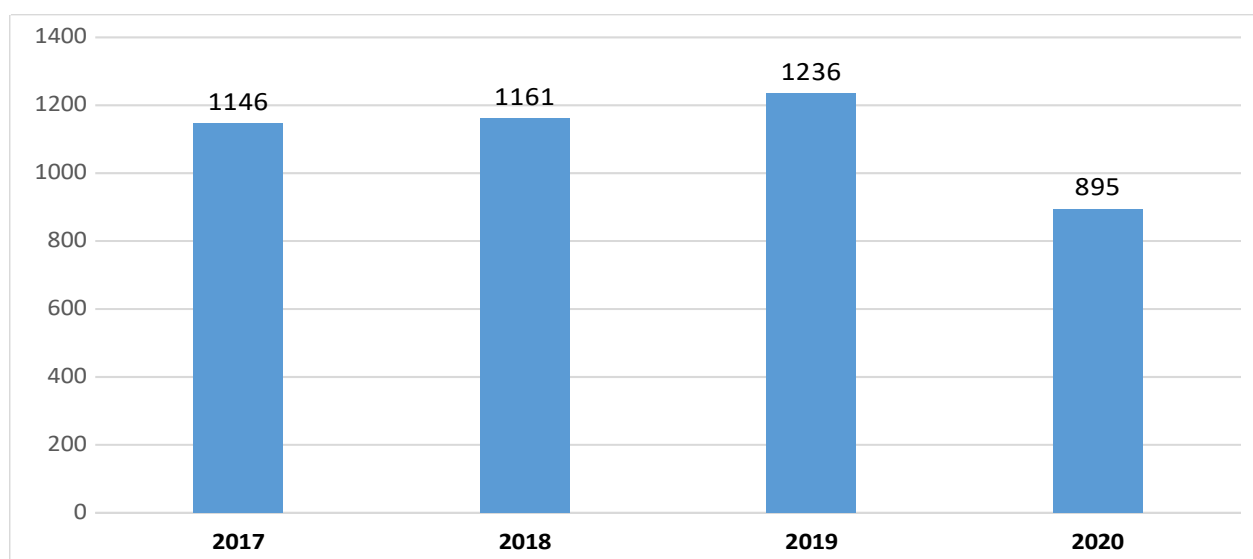
5.1 Instytucjonalne wsparcie osób niepełnosprawnych

Osoby niepełnosprawne mieszkające na terenie Miasta Chełm mają ograniczoną możliwość uczestniczenia w pełni w życiu społecznym. Również możliwości dotarcia do osób niepełnosprawnych są ograniczone (występuje brak jednej wspólnej bazy danych osób niepełnosprawnych przebywających w domu z wyszczególnieniem osób wymagających szerokiego poziomu wsparcia, osób wymagających dziennego systemu wsparcia). Osoby niepełnosprawne postrzegane są jako środowisko uzależnione od pomocy społecznej (chodzi o wsparcie finansowo – bytowe). Trudności te sprawiają, że ciężko takim osobom pokonywać ograniczenia, w rezultacie czego przyjmują rolę osób bezradnych.

Jak wynika z danych przekazanych przez MOPR w Chełmie liczba osób niepełnosprawnych z terenu Miasta Chełm w latach 2017 - 2020 według liczby orzeczeń wydanych przez Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Chełmie

(funkcjonujący w strukturach MOPR w Chełmie) kształtuje się na podobnym poziomie. Rok 2020 ze względu na pandemię koronawirusa skutkował mniejszą liczbą wydanych orzeczeń. Należy jednak podkreślić, że liczba osób niepełnosprawnych w praktyce jest znacznie wyższa, albowiem funkcjonują osoby z orzeczeniami wydanymi we wcześniejszych latach bezterminowo lub na okres 5 lat, które nadal obowiązują. Liczbę wydanych orzeczeń o stopniu niepełnosprawności według wniosków złożonych w Powiatowym Zespole do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności (PZOON) przez mieszkańców miasta Chełm przedstawia wykres 11.

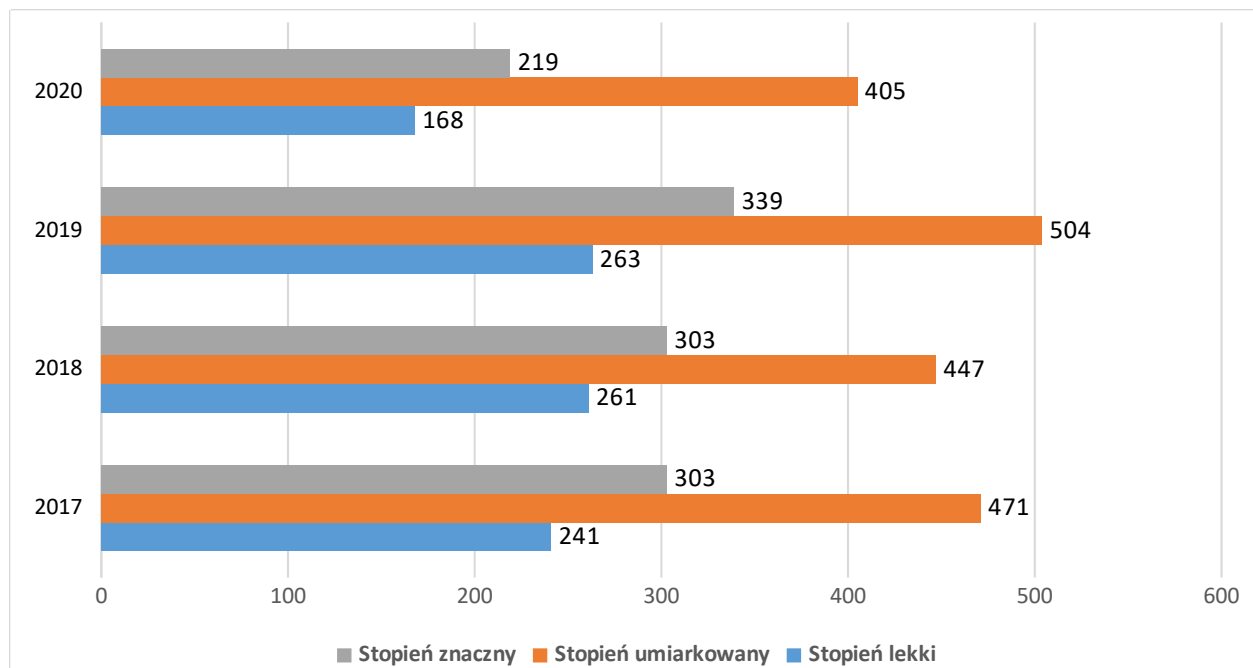
Wykres 11. Liczba wydanych dla mieszkańców Chełma orzeczeń o stopniu niepełnosprawności według danych PZOON w latach 2017-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MOPR w Chełmie

W strukturze orzeczeń o niepełnosprawności liczba osób z orzeczeniami: lekkim, umiarkowanym i znacznym, nie ulega wielkim zmianom, co świadczy o pewnej stabilności stanu zdrowia osób posiadających konkretny rodzaj orzeczenia. Strukturę wydawanych orzeczeń przedstawia wykres 12.

Wykres. 12. Struktura wydawanych orzeczeń w PZOON w latach 2017-2020 dla mieszkańców Chełma

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MOPR w Chełmie

Na terenie Miasta Chełm od kilku lat realizowany jest pilotażowy program „Aktywny samorząd“, w ramach którego osoby niepełnosprawne mogą ubiegać się o środki finansowe na zakupy związane z likwidacją barier w funkcjonowaniu w życiu społecznym i zawodowym. Są to między innymi zakup sprzętu komputerowego, wózków elektrycznych, likwidacja barier architektonicznych w miejscu pobytu, pomoc w wydatkach kształcenia na poziomie wyższym i inne.

W Mieście Chełm obserwuje się zmniejszenie liczby osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Chełmie (PUP), co niekorzystnie wpływa na otrzymywaną kwotę przyznawanych przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON) środków na realizację zadań powiatu wskazywanych w ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Liczbę osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w PUP przedstawia tabela 13.

Tabela 13. Liczba osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w PUP w Chełmie w latach 2017-2020

Rok	2017	2018	2019	2020
Liczba osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w PUP w Chełmie	172	159	169	121

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP w Chełmie

Poza formami wsparcia osób niepełnosprawnych związanymi z aktywizacją na rynku pracy w Mieście Chełm funkcjonuje, w ramach systemu pomocy społecznej, Środowiskowy Dom Samopomocy w Chełmie (jednostka organizacyjna realizująca zadania z zakresu administracji rządowej), który świadczy usługi indywidualnych lub zespołowych treningów samoobsługi i treningów umiejętności społecznych. Treningi te najczęściej polegają na nauce, rozwijaniu lub podtrzymywaniu umiejętności w zakresie czynności dnia codziennego i funkcjonowania w życiu społecznym.

Do Środowiskowego Domu Samopomocy w Chełmie (ŚDS) uczęszczają osoby, których stan zdrowia i sposób funkcjonowania pozwala na realizację celów i zadań przewidzianych dla tego typu placówek. Oznacza to ograniczenie możliwości przyjmowania do ŚDS osób z szerokim spektrum schorzeń i niepełnosprawności. Placówka nie ma możliwości zapewnienia takim osobom indywidualnej opieki i rehabilitacji (1 pracownik na 1 uczestnika). Przyjmowanie osób z szerokim spektrum schorzeń do środowiskowych domów samopomocy jest znacznie ograniczone. Środowiskowy Dom Samopomocy w Chełmie posiada 45 miejsc i zapewnia osobom niepełnosprawnym ze sprzężonymi niepełnosprawnościami 8 godzinną opiekę i odpowiedni rodzaj rehabilitacji, adekwatny do stanu zdrowia i potrzeb osób tam uczęszczających.

Na ten moment Środowiskowy Dom Samopomocy w Chełmie nie jest przystosowany do zapewnienia opieki i rehabilitacji osobom z głęboką niepełnosprawnością i ze sprzężonymi niepełnosprawnościami. Wymaga to utworzenia w placówce filii lub oddziału typu D zgodnie z rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 9 grudnia 2010 r. w sprawie środowiskowych domów samopomocy dla osób ze spektrum autyzmu lub niepełnosprawnościami sprzężonymi.

Kolejną formą wsparcia osób niepełnosprawnych jest powołany z dniem 23 września 2020 r. przez Prezydenta Miasta Chełm w Urzędzie Miasta Chełm Pełnomocnik Osób Niepełnosprawnych. Pełnomocnik Osób Niepełnosprawnych wykonuje zadania wynikające m.in. z ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych oraz ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami. Pełnomocnik współpracuje z Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych oraz pomaga rozwiązywać problemy, z którymi borykają się osoby z niepełnosprawnością, współpracuje z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych jak również inicjuje i realizuje działania mające na celu poprawę dostępności do usług publicznych dla osób ze szczególnymi potrzebami.

Ponadto, wychodząc naprzeciw oczekiwaniom osób niepełnosprawnych i ich rodzin, w rocznych Programach współpracy Miasta Chełm z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego, umieszczane są zadania w zakresie niepełnosprawności. Na tej podstawie organizacje pozarządowe mogą ubiegać się o środki finansowe na realizację zadań w tym zakresie.

5.2 Analiza SWOT dla obszaru „wsparcie osób niepełnosprawnych”

Mocne strony Miasta w realizacji celu	Słabe strony Miasta w realizacji celu
<ul style="list-style-type: none"> • Dostępność do środków PFRON w ramach realizacji zadań powiatu oraz innych programów proponowanych przez Fundusz • Istniejąca infrastruktura placówek pomocy, w tym ŚDS oraz warsztaty terapii zajęciowej, • Istniejące organizacje pozarządowe wspierające grupy osób niepełnosprawnych oraz ich rodziny, • Cykliczny udział Samorządu Miasta w specjalnym programie „Aktywny samorząd”, • Wsparcie ze strony Samorządu (finansowanie/ współfinansowanie) skierowane do osób niepełnosprawnych i ich rodzin w ramach Miejskich Programów realizowanych przez organizacje pozarządowe. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ograniczona gotowość osób niepełnosprawnych do podejmowania i poszukiwania zatrudnienia, • Brak sieci podmiotów oferujących zatrudnienie dla osób niepełnosprawnych, w tym zakładu pracy chronionej, • Niewystarczająca sieć podmiotów ES świadczących usługi społeczne dla osób niepełnosprawnych, • Brak w Mieście Chełm własnej placówki – Dom Pomocy Społecznej, • Brak placówki dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi, autyzmem. • Niewystarczająca liczba środków transportu dla osób niepełnosprawnych.
Szanse dla realizacji celu	Zagrożenia dla realizacji celu
<ul style="list-style-type: none"> • Udział Miasta w inicjatywach krajowej polityki wobec osób niepełnosprawnych, • Gotowość Samorządu Miasta do 	<ul style="list-style-type: none"> • Procedury tworzenia ośrodka wsparcia dziennego dla osób z zaburzeniami psychicznymi typu D

<p>usuwania barier architektonicznych,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wzmocnienie współpracy i partnerstwa z sektorem organizacji pozarządowych wraz z wykorzystaniem podmiotów ekonomii społecznej, • Nowa perspektywa finansowa dla środków unijnych. • Realizacja przez Miasto zadań/działań wyrównujących szanse osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu. 	<p>i/lub ośrodka dla osób ze spektrum autyzmu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pogarszający się stan zdrowia osób niepełnosprawnych oraz starzenie się społeczeństwa, • Rosnący odsetek osób z zaburzeniami psychicznymi, z diagnozą ASD • Spadek dochodowości gospodarstw domowych, w których funkcjonują osoby niepełnosprawne.
--	--

5.3 Cele operacyjne i najważniejsze zadania dla ich osiągnięcia

Cel nr 1	Wzrost skłonności i gotowości osób ON do podejmowania pracy
Zadanie	Kampania społeczno-informacyjna na terenie Miasta Chełm informująca o możliwościach zatrudnienia, a także korzyściach dla przedsiębiorców z tytułu zatrudniania osób niepełnosprawnych.
Zadanie	Analiza możliwości stworzenia Zakładu Pracy Chronionej na terenie Miasta Chełm, w tym wykorzystanie możliwości ekonomii społecznej w tworzeniu miejsc pracy.

Cel nr 2	Zwiększenie aktywności środowiska pracodawców oraz pobudzenie środowiska III sektora do tworzenia miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych
Zadanie	Intensyfikacja działań ze strony samorządu wobec lokalnych pracodawców, promocja dostępnych programów rządowych i samorządowych wspierających zatrudnianie osób niepełnosprawnych.
Zadanie	Rozwój sektora usług społecznych, w tym powstania podmiotów ekonomii społecznej świadczących usługi przy których zatrudniane byłby osoby niepełnosprawne.

Cel nr 3	Poprawa infrastruktury instytucjonalnej dla osób niepełnosprawnych
Zadanie	Poszukiwanie sposobów uruchomienia nowej specjalistycznej placówki wsparcia dla osób ze sprzężoną niepełnosprawnością – lokalizacja, możliwości kadrowe, źródła finansowania.
Zadanie	Poprawa stanu oraz ilości zasobów transportowych dla osób niepełnosprawnych w tym szczególnie środków transportu osób.

Realizatorzy i partnerzy:

- 1) Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Chełmie,
- 2) Powiatowy Urząd Pracy w Chełmie
- 3) Urząd Miasta Chełm (poszczególne Departamenty),
- 4) Centrum Integracji Społecznej w Chełmie,
- 5) Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- 6) Wydział Polityki Społecznej Urzędu Wojewódzkiego w Lublinie oraz Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie,
- 7) Instytucje edukacyjne i szkoleniowe,
- 8) Środowiskowy Dom Samopomocy w Chełmie.

Wskaźniki realizacji:

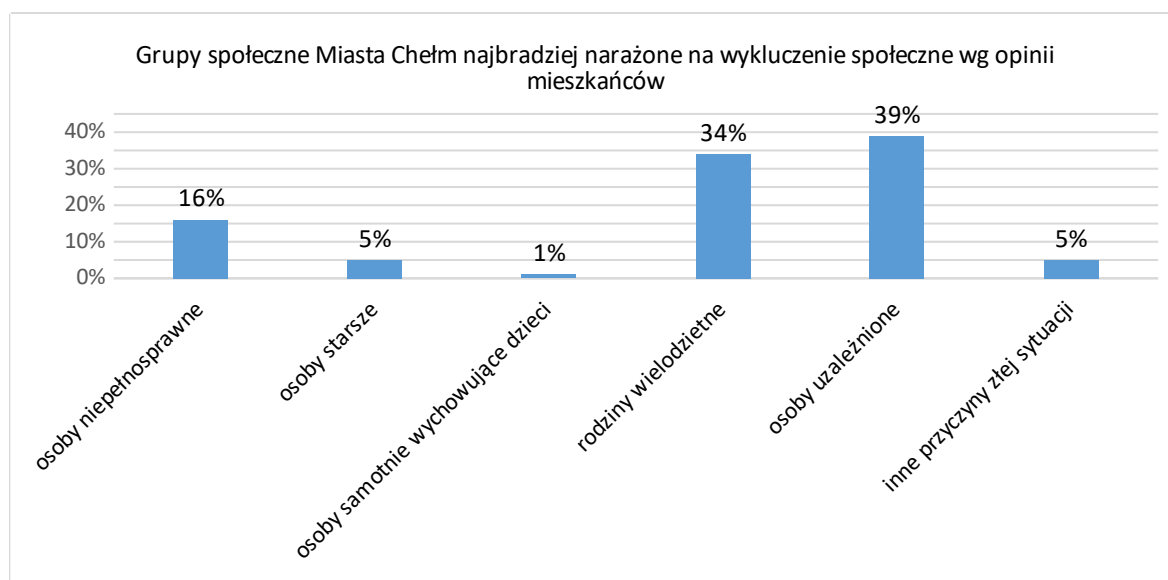
- 1) Liczba osób niepełnosprawnych podejmujących zatrudnienie,
- 2) Liczba osób niepełnosprawnych poszukujących zatrudnienia,
- 3) Liczba placówek wsparcia dla osób niepełnosprawnych,
- 4) Liczba środków transportu osób niepełnosprawnych,
- 5) Liczba osób niepełnosprawnych korzystających z placówek wsparcia.

6. Przeciwdziałanie dysfunkcjom społecznym

6.1 Instytucjonalne wsparcie dla osób z poważnymi dysfunkcjami społecznymi

W dotychczasowych badaniach opinii mieszkańców Miasta Chełm, osobami najbardziej narażonymi na wykluczenie społeczne są osoby zaliczane do kilku grup społecznych wskazywanych przez mieszkańców Miasta (wykres 14).

Wykres 13. Grupy społeczne Miasta Chełm narażone na wykluczenie wg opinii mieszkańców

Źródło: Opracowanie na podstawie badań ankietowych prowadzonych przez Zespół Interdyscyplinarny w 2020 r.

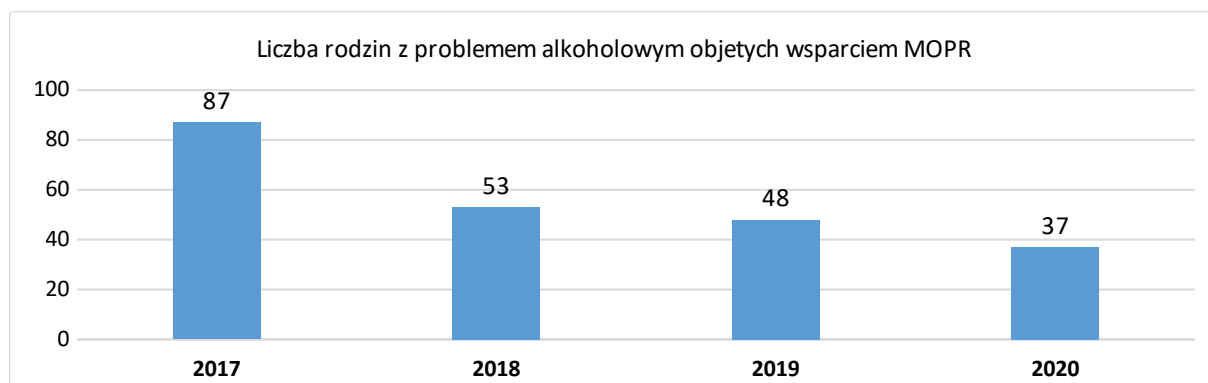
Najliczniejszą grupą społeczną w opinii mieszkańców Miasta Chełm wymagającą szczególnych działań pomocowych i wsparcia są osoby uzależnione, przy czym wśród uzależnień wymienia się najczęściej te „tradycyjne”, czyli alkoholizm i narkomanię. Konieczne jest jednak zasygnalizowanie także tych nowo rejestrowanych, tzw. uzależnienia behawioralne jak: pracoholizm, uzależnienie od telefonu komórkowego, sieciholizm, uzależnienia od komputera, uzależnienia od zakupów itp. Te ostatnie behawioralne są poważnymi problemami głównie wśród dzieci i młodzieży ale dotyczą również osób dorosłych.

Problematyka przeciwdziałania uzależnieniom jest jedną z priorytetowych w *Strategii 2022-2026* dla Miasta Chełm, albowiem skutki uzależnień odczuwają nie tylko osób nimi dotknięte, lecz także i osób z najbliższego otoczenia: rodzice, dzieci, najbliższa rodzina, nauczyciele, koleżanki, współpracownicy, pracodawcy itp.

1) Alkoholizm

Alkoholizm to uzależnienie trudne do identyfikacji statystycznej o czym świadczą między innymi dane MOPR w Chełmie z 2020 r., gdzie z pomocy i wsparcia skorzystało tylko 37 rodzin dotkniętych problemem alkoholowym (wykres 15). Liczba ta jest znacznie mniejsza niż w poprzednich latach, co jednak nie powinno być powodem do zaniechania działań profilaktycznych i pomocowych.

Wykres 14. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu problemu alkoholowego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MOPR w Chełmie

W 2019 r. w ramach międzynarodowego projektu: „European School Survey Project on Alcohol and Drugs” (ESPAD) zrealizowano audytoryjne badania ankietowe na próbie reprezentatywnej uczniów klas trzecich szkół gimnazjalnych (wiek: 15-16 lat) oraz klas drugich szkół ponadgimnazjalnych (wiek: 17-18 lat) Polski.

Napoje alkoholowe są najbardziej rozpowszechnioną substancją psychoaktywną wśród młodzieży. Chociaż raz w ciągu całego swojego życia piło 80% uczniów z młodszej grupy i 92,8% uczniów ze starszej grupy. Picie napojów alkoholowych jest na tyle rozpowszechnione, że w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem piło 46,7% piętnasto - szesnastolatków i 76,1% siedemnasto - osiemnastolatków. Najbardziej popularnym napojem alkoholowym wśród całej młodzieży jest piwo, a najmniej – wino. Wysoki odsetek badanych przyznaje się do przekraczania progu nietrzeźwości. W czasie ostatnich 30 dni przed badaniem, chociaż raz upiło się 11,3% uczniów z młodszej kohorty i 18,8% ze starszej grupy wiekowej. W czasie całego życia ani razu nie upiło się 66,7% uczniów młodszych i 43,4% uczniów starszych.

Tabela 14. Spożycie napojów alkoholowych przez młodzież

Wiek		1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019
15 – 16 lat	Kiedykolwiek w życiu	92,8	90,3	92,5	90,2	87,3	83,8	80,0
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	77,3	82,0	84,9	78,9	78,3	71,7	67,9
	W czasie 30 dni przed badaniem	50,4	61,1	65,8	57,3	57,6	48,6	46,7
17 – 18 lat	Kiedykolwiek w życiu	96,5	96,6	96,7	94,8	95,2	95,8	92,8
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	88,0	93,8	93,4	92,0	91,6	92,7	89,0
	W czasie 30 dni przed badaniem	65,6	78,1	78,9	79,5	80,4	82,3	76,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Europejskiego Programu Badań Ankietowych w Szkołach ESPAD w 2019 r.

Zestawienie wyników uzyskanych w 2019 r. z wynikami z 2011 r. ukazuje znaczny spadek odsetka w młodszej grupie często pijących. W starszej grupie uczniów w latach 2011 - 2015 można było mówić o stabilizacji. W 2019 r. nastąpił natomiast wyraźny spadek.

Z badań ESPAD wynika, że co najmniej raz w ciągu ostatnich trzydziestu dni, co trzeci badany z grupy w wiekowej 15 – 16 lat (33,0%) i więcej niż co drugi uczeń w wieku 17 – 18 lat (60,0%) pił wódkę. Picie piwa zdarzyło się w tym czasie większości badanych, prawie połowie młodszych uczniów (47,5%) i prawie trzem czwartym uczniów starszych (72,2%). Wino piła prawie jedna czwarta młodszej młodzieży (24,7%) objętej badaniem i ponad dwie piąte uczniów ze starszej grupy (43,2%).

W 2019 roku Europejski program badań ankietowych w szkołach ESPAD został zrealizowany również na terenie województwa lubelskiego.

Z Raportu wynika, że w województwie lubelskim próby picia ma za sobą 79,5% 15 – 16 latków i 94,7% uczniów starszych. W czasie ostatnich 12 miesięcy przed badaniem piło jakiegokolwiek napoje alkoholowe prawie 67,3% młodszych uczniów i 91,1% młodzieży 17 - 18 letniej. Za wskaźnik względnie częstego używania alkoholu przyjęto picie w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem. Jakiegokolwiek napoje alkoholowe w tym czasie piło 48,6% uczniów z grupy młodszej i 79,8% uczniów z grupy starszej.

Tabela 15. Spożycie alkoholu przez młodzież z województwa lubelskiego na tle młodzieży całego kraju.

Poziom klasy		Lubelskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Kiedykolwiek w życiu	79,5	80,0
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	67,3	67,9
	W czasie 30 dni przed badaniem	48,6	46,7
Starsza kohorta (17-18 lat)	Kiedykolwiek w życiu	94,7	92,8
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	91,1	89,0
	W czasie 30 dni przed badaniem	79,8	76,1

Opracowanie własne na podstawie danych z Raportu z badań ankietowych zrealizowanych na terenie województwa lubelskiego w 2019 r. w ramach Programu ESPAD

Z tych samych badań ankietowych wynika, że stanu silnego upojenia alkoholem doświadczyło przynajmniej raz w życiu 32,5% młodszych uczniów i dwie trzecie uczniów ze starszej grupy (61,2%). W czasie ostatnich 30 dni w stanie silnego upicia się było 11,3% uczniów młodszych i 21,7% młodzieży 17-18 letniej co pokazuje poniższa tabela.

Tabela 16. Silne upicie się - młodzież woj. lubelskie

poziom klasy		Lubelskie	Polska
Młodsza kohorta (15 - 16 lat)	Kiedykolwiek w życiu	32,5	33,3
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	23,8	26,2
	W czasie 30 dni przed badaniem	11,3	11,3
Starsza kohorta (17 - 18 lat)	Kiedykolwiek w życiu	61,2	56,6
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	49,4	44,0
	W czasie 30 dni przed badaniem	21,7	18,8

Opracowanie własne na podstawie danych z Raportu z badań ankietowych zrealizowanych na terenie województwa lubelskiego w 2019 r. w ramach Programu ESPAD

Wskaźniki silnego upijania się są zróżnicowane ze względu na płeć. Przybierają one wyższe wartości u chłopców niż u dziewcząt. W czasie 30 dni przed badaniem upojenia alkoholem doznało 8,5 % dziewcząt i 14,5 % chłopców w wieku 15 – 16 lat oraz 17,9% dziewcząt i 25,1 % chłopców w wieku 17 – 18 lat.

Nietrzeźwi uczestnicy ruchu drogowego oraz popełnione wykroczenia i przestępstwa

Kolejny problem ze spożywaniem alkoholu to nietrzeźwi uczestnicy ruchu drogowego.

Poniżej w tabeli zawarto dane liczbowe przesłane przez Komendę Miejską Policji w Chełmie.

Tabela 17. Nietrzeźwi użytkownicy ruchu drogowego oraz popełnione wykroczenia i przestępstwa w Chełmie w latach 2016 - 2021

Rodzaj	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	I półrocze 2021
Liczba wypadków drogowych ogółem, w tym z udziałem osób w stanie po spożyciu alkoholu/ w stanie nietrzeźwości	18/2	25/1	22/0	20/2	32/1	12/1
Liczba ujawnionych kierujących po spożyciu alkoholu/ w stanie nietrzeźwości	165/94	109/65	50/68	12/62	17/83	9/43
Liczba zabójstw, w tym popełnionych przez osoby znajdujące się po spożyciu alkoholu oraz w stanie nietrzeźwości	2/0	0/0	0/1	0/0	1/0	0/0
Liczba bójek i pobić, w tym popełnionych przez osoby znajdujące się po spożyciu alkoholu oraz w stanie nietrzeźwości	20/6	9/6	16/1	20/1	15/0	5/0
Liczba kradzieży, w tym popełnionych przez osoby znajdujące się po spożyciu alkoholu oraz w stanie nietrzeźwości	169/14	128/5	114/11	143/2	116/0	73/0

Opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych od Komendy Miejskiej Policji.

Sprawcy wyżej wymienionych przestępstw w większości nie są zatrzymywani na gorącym uczynku, ich stan trzeźwości w czasie popełnienia przestępstwa nie jest znany.

Ponadto Komenda Miejska Policji w Chełmie przekazała dane dotyczące liczby przestępstw znęcania się przez osoby po spożyciu alkoholu i w stanie nietrzeźwości nad rodziną. W tym zakresie w Chełmie w 2018 r. miało miejsce 41 tego typu przestępstw, w tym 27 popełnionych przez osoby będące pod wpływem działania alkoholu, w 2019 r. dokonano 46 przestępstw znęcania się nad rodziną, w tym 22 przez osoby będące pod wpływem działania alkoholu, w 2020 r. dokonano 87 przestępstw znęcania się nad rodziną, w tym 30 przez osoby będące pod wpływem działania alkoholu, natomiast w pierwszej połowie 2021 roku było 52 przestępstw związanych z przemocą w rodzinie, w tym 15 przez osoby będące pod wpływem alkoholu.

Istotnym problemem w skali kraju, jak również na terenie miasta jest zakłócanie ładu i porządku publicznego przez osoby nietrzeźwe. Osoby w stanie nietrzeźwości, które swoim zachowaniem zakłócają porządek w miejscu publicznym, w zakładzie pracy, znajdują się w okolicznościach zagrażających ich zdrowiu i życiu albo zagrażają zdrowiu lub życiu innych osób, należy doprowadzić do izby wytrzeźwień lub placówki, podmiotu leczniczego albo miejsca zamieszkania lub pobytu. Doprowadzenia dokonują funkcjonariusze Komendy Miejskiej Policji lub Straży Miejskiej.

W Chełmie funkcjonuje Ośrodek Pomocy Osobom Uzależnionym (OPOU), zlokalizowany przy ul. Reformackiej 24, pełniący m.in. zadanie izby wytrzeźwień. W ramach wykonywania zadań izby wytrzeźwień OPOU prowadzi działalność codziennie w godzinach 16.00 – 8.00 w miesiącach kwiecień – wrzesień, zaś w miesiącach jesienno – zimowych, październik – marzec w systemie całodobowym. Ośrodek Pomocy Osobom Uzależnionym w Chełmie przyjmuje do wytrzeźwienia mieszkańców Chełma oraz mieszkańców gmin, z którymi Miasto Chełm zawarło umowę o udzielenie pomocy finansowej w formie dotacji celowej na bieżące utrzymanie OPOU w Chełmie, związane z przyjmowaniem osób nietrzeźwych – mieszkańców gmin. W 2020 r. zawarto umowy z 11 gminami, a w 2021 r. z 18 gminami.

W roku 2020 w OPOU zatrzymano do wytrzeźwienia 781 osób będących mieszkańcami Chełma, natomiast w I półroczu 2021 roku zatrzymano 406 mieszkańców Chełma.

Tą tematyką zajmuje się również MOPR w Chełmie, który w tym obszarze działań pomocowych współpracuje z licznymi instytucjami takimi jak Centrum Integracji Społecznej w Chełmie, Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespół Pomocy Psychologiczno – Pedagogicznej Nr 1 i 2, Ośrodek Pomocy Osobom Uzależnionym w Chełmie, Stowarzyszenie Integracji Rodzin "Przystań", Bona Fides, Stowarzyszenie

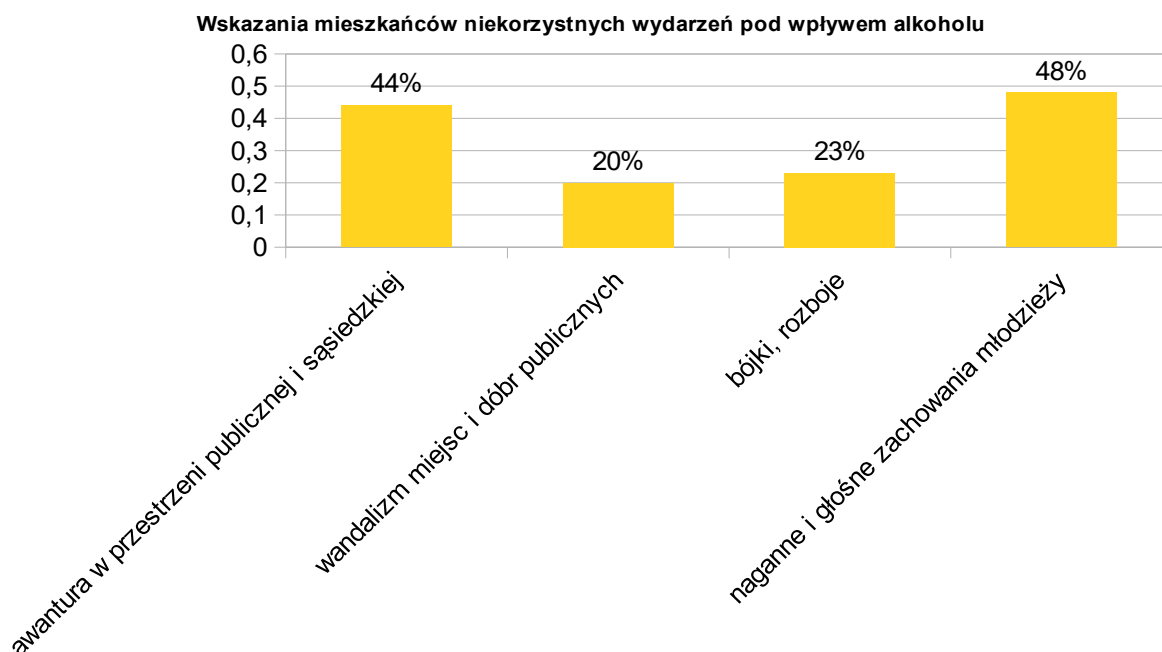
Ośrodek Wspierania Rodziny. Wsparcie dla rodzin udzielane jest w formie pomocy finansowej i niefinansowej, np.: finansowanie posiłków dla dzieci w szkołach i przedszkolach, usługi opiekuńcze, dostarczanie żywności, odzieży oraz organizowanie dodatkowych zajęć dla dzieci z rodzin dotkniętych alkoholizmem w świetlicach środowiskowych, kierowanie wniosków o leczenie osób uzależnionych i współuzależnionych.

Ważnym aspektem przezwyciężania skutków problemów alkoholowych jest podejmowanie rozszerzonej pracy socjalnej z udziałem kuratorów sądowych, z pielęgniarkami środowiskowymi zatrudnionymi w podstawowej opiece zdrowotnej na terenie Miasta, z pedagogami szkolnymi oraz asystentami rodzin.

Odrębnym obszarem wsparcia jest pomoc psychologiczno – pedagogiczna dostępna zarówno w MOPR w Chełmie jak i w podmiotach współpracujących.

W opinii mieszkańców Miasta Chełm problem alkoholizmu wywołuje szereg niekorzystnych relacji międzyludzkich i sąsiedzkich, a za najbardziej uciążliwe uważane są wydarzenia w przestrzeni publicznej. Ilustruje to wykres 16, na którym zaznaczono odsetek wskazań respondentów na najważniejsze społeczne zachowania.

Wykres 15. Wskazania mieszkańców niekorzystnych wydarzeń pod wpływem alkoholu.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zespołu Interdyscyplinarnego z 2020 r. Funkcjonującego w MOPR w Chełmie

Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Chełmie (MKRPA)

prowadzi swoją działalność w siedzibie Ośrodka Pomocy Osobom Uzależnionym w Chełmie przy ul. Reformackiej 24.

Do zadań Komisji należy:

- a) podejmowanie czynności zmierzających do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie leczenia odwykowego, w tym kierowanie na badanie przez biegłych w celu wydania opinii w przedmiocie uzależnienia od alkoholu i wskazania rodzaju zakładu leczenia odwykowego;
- b) opiniowanie wydawania zezwoleń na sprzedaż lub podawanie napojów alkoholowych zgodność lokalizacji punktu sprzedaży z uchwałami rady gminy,
- c) kontrola przestrzegania zasad i warunków korzystania z zezwoleń na sprzedaż lub podawanie napojów alkoholowych.

W wyniku uzależnienia od alkoholu dochodzi do zachowań ryzykownych, które powodują:

- rozkład życia rodzinnego,
- demoralizację małoletnich,
- uchylanie się od obowiązku zaspokajania potrzeb rodziny,
- systematyczne zakłócanie spokoju lub porządku publicznego.

Wobec osób nadużywających alkoholu rodziny oraz inne podmioty mogą składać wnioski do Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych o podjęcie czynności zmierzających do orzeczenia obowiązku leczenia odwykowego. O skali problemu alkoholowego w środowisku lokalnym świadczą dane z MKRPA.

Tabela 18. Liczba wniosków złożonych do MKRPA

Liczba złożonych wniosków	2019 r.	2020 r.	I półrocze 2021 r.
Komenda Miejska Policji	0	0	0
Straż Miejska	7	1	1
Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie/ Zespół Interdyscyplinarny	31	10	10
Ośrodek Pomocy Osobom Uzależnionym	0	0	0

ChSM	1	0	0
Kurator	6	2	0
Członek rodziny	40	27	14
Prokurator	0	1	0
Chełmska Spółdzielnia Mieszkaniowa	1	0	0

Opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych od Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

2) Narkomania

Problem narkomanii w Polsce i w województwie lubelskim opisany został na podstawie analizy badań ESPAD prowadzonych przez Janusza Sierosławskiego przy współpracy z Krajowym Biurem Przeciwdziałania Narkomanii, Państwową Agencją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Instytutem Psychiatrii i Neurologii w roku 2015 i 2019 wśród młodzieży szkolnej w dwóch kategoriach wiekowych 15 - 16 i 17 - 18 lat.

Rezultaty badań pokazują, że znacznie niższy jest poziom rozpowszechnienia używania substancji nielegalnych niż substancji legalnych, szczególnie alkoholu i tytoniu. Przeważająca część badanych nigdy nie sięgała po substancje nielegalne. W gronie tych, którzy mają za sobą kontakt z substancjami wzbronionymi większość stanowią osoby, które tylko eksperymentowały z marihuaną lub haszyszem. Do ich użytkowania w 2019 r. przyznaje się 20% młodszych uczniów (15 – 16 lat) i 37,4 % starszych uczniów (17 – 18 lat). W 2015 roku było to odpowiednio 25,1% i 45,0%, co oznacza tendencje spadkową w obu grupach. Na drugim miejscu pod względem częstości zażywania pojawiły się legalne choć niemniej niebezpieczne leki uspokajające i nasenne nabyte bez przepisu lekarza.

Tabela 19. Używanie substancji psychoaktywnych kiedykolwiek w życiu przez młodzież z województwa lubelskiego na tle kraju:

Kohorta	Substancje psychoaktywne	Lubelskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Marihuana lub haszysz	20,0	21,4
	Substancje wziewne	6,2	8,6
	Leki uspokajające i nasenne bez przepisu lekarza	13,3	15,1
	Leki przeciwbólowe w celu odurzania się	5,2	6,6

	Amfetamina	3,0	4,2
	Metamfetamina	2,1	3,0
	LSD lub inne halucynogeny	2,7	3,2
	Crack	1,1	1,4
	Kokaina	2,4	2,9
	Relevin	1,0	1,3
	Heroina	1,7	1,9
	Ecstasy	2,6	3,3
	Grzyby halucynogenne	2,0	2,3
	GHB	1,4	1,4
	Narkotyki wstrzykiwane za pomocą igły i strzykawki	2,1	2,1
	Alkohol razem z tabletkami	4,2	5,3
	Sterydy anaboliczne	1,6	2,6
	Alkohol razem z marihuana lub haszyszem	11,3	12,1
Starsza kohorta (17-18 lat)	Marihuana lub haszysz	37,4	37,2
	Substancje wziewne	6,4	6,9
	Leki uspokajające i nasenne bez przepisu lekarza	20,9	18,3
	Leki przeciwbólowe w celu odurzania się	5,1	5,9
	Amfetamina	2,8	4,7
	Metamfetamina	2,3	2,9
	LSD lub inne halucynogeny	2,9	4,2
	Crack	1,0	1,1
	Kokaina	2,0	3,1
	Relevin	0,6	0,9

Heroina	1,5	1,5
Ecstasy	2,8	5,1
Grzyby halucynogenne	1,5	2,2
GHB	0,7	1,1
Narkotyki wstrzykiwane za pomocą igły i strzykawki	1,4	1,9
Alkohol razem z tabletkami	6,4	6,9
Sterydy anaboliczne	1,9	2,1
Alkohol razem z marihuana lub haszyszem	23,6	24,1

Opracowanie własne na podstawie wyników badań ESPAD 2019

Dane z badania ESPAS ukazują, że używanie substancji psychoaktywnych jest zależne od płci. Związek pomiędzy używaniem substancji a płcią występuje zarówno wśród młodszej i starszej młodzieży. Eksperymentowanie z lekami bardziej jest rozpowszechnione wśród dziewcząt, natomiast chłopcy częściej deklarują używanie innych substancji psychoaktywnych. Ta tendencja utrzymuje się od 2015 roku.

Tabela 20. Używanie substancji minimum raz w życiu według płci

Kohorta	Substancje psychoaktywne	Dziewczęta		Chłopcy	
		Lubelskie	Polska	Lubelskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Marihuana lub haszysz	16,4	18,2	23,4	24,8
	Substancje wziewne	7,3	8,7	5,2	8,5
	Leki uspokajające i nasenne bez przepisu lekarza	20,6	19,9	5,9	10,1
	Leki przeciwbólowe w celu odurzenia się	7,7	8,4	2,7	4,7
	Amfetamina	3,0	3,6	3,0	4,8
	Metamfetamina	2,5	2,5	1,7	3,5
	LSD lub inne halucynogeny	3,7	2,3	1,7	4,2
	Crack	0,7	0,6	1,5	2,3

	Kokaina	3,0	2,2	1,7	3,5
	Relevin	0,8	0,5	1,2	2,1
	Heroina	1,5	1,4	2,0	2,5
	Ecstasy	2,0	2,2	3,2	4,4
	Grzyby halucynogenne	1,7	1,0	2,2	3,6
	GHB	1,2	0,5	1,5	2,3
	Narkotyki wstrzykiwane za pomocą igły i strzykawki	3,0	1,9	1,3	2,3
	Alkohol razem z tabletkami	5,5	6,2	3,0	4,5
	Sterydy anaboliczne	1,5	1,9	1,7	3,4
	Alkohol razem z marihuaną lub haszyszem	8,7	10,0	13,7	14,4
Starsza kohorta (17-18 lat)	Marihuana lub haszysz	33,5	33,1	41,1	41,4
	Substancje wziewne	5,8	6,5	7,0	7,3
	Leki uspokajające i nasenne bez przepisu lekarza	32,6	25,2	10,0	11,0
	Leki przeciwbólowe w celu odurzenia się	8,0	7,6	2,3	4,0
	Amfetamina	1,6	4,1	3,8	5,3
	Metamfetamina	1,2	2,5	3,4	3,3
	LSD lub inne halucynogeny	1,8	2,7	3,6	5,6
	Crack	0,5	0,4	1,5	1,7
	Kokaina	1,2	2,6	2,6	3,7
	Relevin	0,5	0,5	,6	1,3
	Heroina	0,7	1,1	2,3	1,9
	Ecstasy	2,5	4,2	3,0	5,9
	Grzyby halucynogenne	0,2	1,0	2,6	3,4

	GHB	0,5	0,6	0,9	1,6
	Narkotyki wstrzykiwane za pomocą igły i strzykawki	0,9	1,8	1,9	2,1
	Alkohol razem z tabletkami	9,0	7,8	4,1	6,0
	Sterydy anaboliczne	0,5	1,1	3,2	3,2
	Alkohol razem z marihuaną lub haszyszem	22,5	20,8	24,8	27,4

Opracowanie własne na podstawie wyników badań ESPAD 2019

Problem nowych substancji psychoaktywnych nazywanych do niedawna „dopalaczami” rozwija się na pograniczu substancji legalnych i nielegalnych, wciąż niewiele wiadomo na temat ich składu poza tym, że imitują działanie najbardziej popularnych nielegalnych substancji psychoaktywnych takich jak marihuana czy amfetamina. Często dostępne są w formie niezakazanej przez prawo np. produktów kolekcjonerskich.

Do używania dopalaczy w województwie lubelskim, przynajmniej raz w życiu przyznało się w 2019 r. 4,5 % młodszych uczniów i 5,8 % starszych uczniów. W roku 2015 było to odpowiednio 10, 6% i 16 %.

Zarówno eksperymentowanie z substancjami psychoaktywnymi jak również ich okazjonalne używanie jest bardziej rozpowszechnione wśród chłopców niż wśród dziewcząt.

Tabela 21. Używanie dopalaczy wśród młodzieży z województwa na tle kraju

Kohorta	Używanie dopalaczy	Lubelskie		Polska	
		2015	2019	2015	2019
Młodsza kohorta (15 - 16 lat)	Kiedykolwiek w życiu	10,6	4,5	10,3	5,2
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	6,5	4,2	6,9	3,6
	W czasie 30 dni przed badaniem	4,1	3,4	4,3	2,5
Starsza kohorta (17 - 18 lat)	Kiedykolwiek w życiu	16,0	5,8	12,6	5,3
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	8,7	3,5	6,0	3,5

	W czasie 30 dni przed badaniem	3,8	2,6	3,0	2,2
--	--------------------------------	-----	-----	-----	-----

Opracowanie własne na podstawie badań ESPAD 2015 i 2019

Problemem narkotyków i narkomanii na terenie Miasta Chełm oraz związaną z nim liczbę przestępstw ukazują dane przekazane przez Komendę Miejską Policji w Chełmie.

Poniżej zaprezentowano liczbę przestępstw z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii w podziale na rodzaj przestępstw i liczbę podejrzanych w 2020 r. i w pierwszej połowie 2021 r.:

- 1) art. 55 ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii – przewóz przez terytorium RP środków odurzających - 2 podejrzanych w 2020 r. i 1 podejrzany w I półroczu 2021,
- 2) art. 56 ust. 1 i 3 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii – wprowadzenie do obrotu i uczestniczenie w obrocie – 1 podejrzany w 2020 r. i 0 podejrzanych w I półroczu 2021 r.,
- 3) art. 58 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii – udzielenie oraz ułatwienie, umożliwienie albo nakłonienie do użycia – 2 podejrzanych w 2020 r. i 8 podejrzanych w I półroczu 2021 r.
- 4) art. 59 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii – udzielenie oraz ułatwienie, umożliwienie albo nakłonienie do użycia w celu osiągnięcia korzyści – 4 podejrzanych w 2020 r. i 1 podejrzany w I półroczu 2021 r.
- 5) art. 62 ust. 1 - 3 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii – nielegalne posiadanie – 57 podejrzanych w 2020 r. i 43 podejrzany w I półroczu 2021 r.
- 6) art. 63 ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii – nielegalna uprawa i zbiór – 1 podejrzany w 2020 r. i 1 podejrzany w I półroczu 2021 r.
- 7) art. 178a Kodeksu Karnego – prowadzenie pojazdu mechanicznego pod wpływem środka odurzającego – 1 podejrzany w 2020 r. i 1 podejrzany w I półroczu 2021 r.
- 8) liczba osób podejrzanych o przestępstwo z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii w okresie od początku 2020 r. do I półrocza 2021 r. - 121 osób (67 osób w 2020 r. i 54 osoby w I półroczu 2021 r.) , w tym 6 osób nieletnich (2020 r. - 4 nieletnich; I półroczu 2021 r. - 2 nieletnich);
- 9) w okresie od początku 2020 r. do I półrocza 2021 r. nie odnotowano wypadków (w tym śmiertelnych) spowodowanych przez osoby będące pod wpływem narkotyków;
- 10) w okresie od początku 2020 r. do I półrocza 2021 r. nie zlokalizowano punktów sprzedaży nielegalnych substancji na terenie miasta Chełm;

11) w okresie od początku 2020 r. do I półrocza 2021 r. nie odnotowano interwencji Policji związanej z problemem narkotykowym w szkołach na terenie miasta Chełm

Liczbę zabezpieczonych środków odurzających, substancji psychotropowych lub ich preparatów oraz prekursorów w analizowanym okresie przedstawia tabela nr 21.

Tabela 22. Liczba zabezpieczonych środków odurzających, substancji psychotropowych lub innych preparatów oraz prekursorów

	Liczba zabezpieczonych narkotyków i prekursorów						
	Amfetamina (g)	Haszysz (g)	Heroina (g)	Kokaina (g)	Marihuana (g)	Ecstasy (szt.)	Inne (g)
2018 r.	1493,1	3,9	0	479,1	5578	991	664,5
2019 r.	116,5	5	75,9	0	389,1	12	112,9
2020 r.	590,4	9	77	0	669,6	209	1018,7
I półrocze 2021 r.	446,6	35,3			6056,4	1	171,2

Opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych od Komendy Miejskiej Policji w Chełmie

W latach 2017 – 2020 oraz w I półroczu 2021 r. nie były orzekane środki zabezpieczające wobec sprawców popełniających czyny zabronione w związku z uzależnieniem od substancji zabronionych.

W przedziale czasowym objętym zapytaniem w III Wydziale Rodzinnym i Nieletnich Sądu Rejonowego w Chełmie nie było nieletnich wobec, których Sąd orzekł umieszczenie w zakładzie psychiatrycznym lub w zakładzie leczniczym w związku z nałogowym używaniem substancji psychoaktywnych, a także osób niepełnoletnich skierowanych przez Sąd na przymusowe leczenie i rehabilitację.

Liczbę skazanych w latach 2017 - 2020 oraz w I półroczu 2021 r. z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii przedstawia tabela nr 22.

Tabela 23. Liczba skazanych w latach 2017 – 2020 oraz z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii

Rok	2017	2018	2019	2020	I półrocze 2021 r.
Skazani ogółem	1281	1449	1408	1280	737
W tym z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii	69	50	109	98	49
Na karę pozbawienia wolności ogółem	527	543	480	179	89
W tym z ustawy	23	13	36	8	7

o przeciwdziałaniu narkomanii					
W tym na karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania ogółem	335	327	274	85	37
W tym z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii	13	8	22	8	4

Opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych od Sądu Rejonowego w Chełmie.

Z danych statystycznych zgromadzonych przez Placówki Nadbużańskiego Oddziału Straży Granicznej wynika, że w 2018 roku zatrzymanych zostało 18 osób (16 mężczyzn i 2 kobiety) w tym: 14 obywateli Ukrainy (13 mężczyzn i 1 kobieta), 3 obywateli Polski (2 mężczyzn i 1 kobieta) oraz 1 obywatel Bułgarii, którzy próbowali wwieźć do kraju substancje psychoaktywne. W roku 2019 zatrzymano już o wiele więcej bo aż 156 osób (150 mężczyzn i 6 kobiet), najczęściej byli to mężczyźni w wieku 36 lat (13 osób), 24 lata (10 osób) i 22 lat (9 osób). Wśród nich najwięcej było obywateli Ukrainy – 141 osób (135 mężczyzn i 6 kobiet), Litwy – 4 osoby, Polski – 3, Turcji i USA po 2 osoby oraz po 1 obywatelu z Czech, Belgii, Łotwy i Wielkiej Brytanii. Rok 2020 przedstawia się następująco: 173 zatrzymanych ogółem (168 mężczyzn i 5 kobiet). Najwięcej było obywateli Ukrainy – 166 osób (161 mężczyzn, 5 kobiet), Polski – 4 mężczyzn, 1 obywatel z Niemiec, 1 z Łotwy i obywatel Litwy. W pierwszej połowie 2021 zatrzymanych zostało 54 osoby ogółem (53 mężczyzn i 1 kobieta) w tym 51 obywateli Ukrainy (50 mężczyzn, 1 kobieta), 2 mężczyzn z Polski i 1 obywatel Niemiec.

Rodzaj, ilość i czarnorynkową wartość skonfiskowanych substancji przedstawiają poniższe tabele:

Tabela 24. Substancje psychoaktywne zatrzymane w 2018 r.

Rodzaj substancji	Ilość	Wartość
amfetamina	586,86 g	29 278,40 zł
haszysz	25,29 g	1 779,60 zł
marihuana	113,16 g	2 994,30 zł
narkotyki (inne)	4,6 g	176,00 zł
ecstasy/tabletki	2 szt	Bez wyceny
heroina	0,41 g	80,00 zł

narkotyki (inne - preparat „Nasvay”)	161,62 g	Bez wyceny
narkotyki (inne – MDMA)	124 g	9 920,00 zł

Opracowanie własne na podstawie danych z Nadbużańskiego Oddziału Straży Granicznej w Chełmie

Tabela 25. Substancje psychoaktywne zatrzymane w 2019 roku

Rodzaj substancji	Ilość	Wartość
marihuana	8087,36 g	401 258,40 zł
amfetamina	1501,53 g	47 967,85 zł
kokaina	41,4 g	1 266,30 zł
Ecstasy/tabletki	1,857+0,13 g	37 086,90 zł
haszysz	83419,25 g	5 838 979,30 zł
narkotyki (inne – MDMA)	99,97 g	2 999,10 zł
sadzonki konopi	10 szt	Bez wyceny
narkotyki (inne)	4044,65 g	40,00 zł
narkotyki (inne – ciastko z zawartością marihuany)	36,77 g	Bez wyceny
narkotyki (inne – morfina) /ampułki	3 szt	10,00 zł

Opracowanie własne na podstawie danych z Nadbużańskiego Oddziału Straży Granicznej w Chełmie

Tabela 26. Substancje psychoaktywne zatrzymane w 2020 roku

Rodzaj substancji	Ilość	Wartość
marihuana	464,03 g	20 872,60 zł
amfetamina	15,64 g	782,00 zł
haszysz	21,03 g	1 271,80 zł
ecstasy /tabletki	17 szt	390,50 zł
metamfetamina	46385,77 g	2 319 288,50 zł
kokaina	0,21 g	84,00 zł
narkotyki (inne)/ tabletki	12,11 g + 8 szt.	504,00 zł
Grzyby halucynogenne	0,68 g	20,40 zł

Opracowanie własne na podstawie danych z Nadbużańskiego Oddziału Straży Granicznej w Chełmie

W okresie od 2018 r. do końca czerwca 2021 r. zatrzymanych zostało 397 osób (384 mężczyzn i 13 kobiet) przemycających bądź posiadających substancje psychoaktywne o łącznej wartości 8 724 057,35 zł.

Z otrzymanych od Lubelskiego Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia danych dotyczących liczby mieszkańców miasta Chełm hospitalizowanych w okresie od 2018 r. do 2020 r. z powodu zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania spowodowanych używaniem substancji psychoaktywnych wynika, że 526 osób (441 mężczyzn i 85 kobiet) wieku 14 – 82 lata zostało zdiagnozowanych z rozpoznaniem F10 – F19 jako przyczyny głównej i współistniejącej. Najwięcej osób zostało przyjętych z powodu zaburzeń spowodowanych spożywaniem alkoholu, drugie pod względem częstotliwości zażywania były substancje nasenne i uspokajające, następnie palenie tytoniu, dalej opiaty i na końcu najmniej pacjentów zostało hospitalizowanych z powodu zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania wywołanych używaniem kanabinoli oraz przyjmujących środki pobudzające inne niż kokaina. Jeśli chodzi o strukturę wiekową oraz płeć przyjmowanych pacjentów to najczęściej byli to mężczyźni w wieku 30 – 45 lat.

W analizowanym okresie 2018 – I półrocza 2021 roku, nie wydano żadnych decyzji wstrzymujących wytwarzanie lub wprowadzenie do obrotu i nakazujących wycofanie z obrotu środka zastępczego lub produktu, co do którego zachodzi podejrzenie, że jest on środkiem zastępczym.

Liczba osób zarażonych wirusem HIV bądź chorych na AIDS z terenu miasta Chełm w okresie 2018 – I półrocze 2021 r. wynosiła – 1.

W latach 2019-2020 Samodzielny Publiczny Wojewódzki Szpital Specjalistyczny w Chełmie hospitalizował 107 pacjentów leczonych z powodu zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania spowodowanych przyjmowaniem środków psychotropowych (pacjenci z rozpoznaniem F19) według tabeli nr 27:

Tabela 27. Liczba osób hospitalizowanych w SPWSzS w Chełmie z powodu zaburzeń psychicznych spowodowanych używaniem środków psychoaktywnych

Lp.	Rok	Liczba osób hospitalizowanych
1	2019	61 (9 kobiet i 52 mężczyzn)
2	2020	46 (15 kobiet i 31 mężczyzn)
	Razem	107

Opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Samodzielnego Publicznego Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego w Chełmie

W latach 2018 - 2020 za pośrednictwem Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Chełmie udzielono poradnictwa specjalistycznego 26 osobom z problemem narkotykowym: w roku 2018 – 5 osobom, w roku 2019 – 6 osobom, w roku 2020 - 6

osobom. W 2020 r. nie przyznano oraz nie wypłacono świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej w postaci zasiłku celowego osobom z problemem narkomanii.

Zadania w zakresie przeciwdziałania narkomanii na terenie Miasta realizują również organizacje pozarządowe tj.:

- a) Stowarzyszenie Ośrodek Wspierania Rodziny w Chełmie,
- b) Chełmskie Stowarzyszenie Klubu Abstynenta „ODNOWA”,
- c) Stowarzyszenie Integracji Rodzin PRZYSTAŃ w Chełmie.

W Chełmie zjawisko narkomanii nie jest powszechne, jednak ulega dużej dynamice. W celu ograniczenia problemu narkomanii należy zwrócić uwagę na konieczność zwiększania działań profilaktycznych adresowanych zarówno do dzieci, młodzieży, ich rodziców oraz osób dorosłych z różnych grup społecznych i zawodowych. Niezbędnym minimum jest edukacja mieszkańców na temat przyczyn i szkodliwości zażywania substancji psychoaktywnych. Istotnym elementem w zakresie zapobiegania i przeciwdziałania używaniu narkotyków i NSP (Nowe Substancje Psychoaktywne) przez młodzież i osoby dorosłe jest realizacja zadań Miejskiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii. Zachodzi również konieczność poszukiwania nowych form współpracy pomiędzy instytucjami, podmiotami działalności leczniczej, służbami, organizacjami pozarządowymi, kościołami i związkami wyznaniowymi w celu usprawnienia systemu diagnozowania problemów uzależnień oraz planowaniem, monitorowaniem i kontrolowaniem realizacji programu.

Problem narkotyków jest od kilku lat umiarkowanie poważny wśród dorosłych mieszkańców Miasta Chełm. W opinii publicznej notuje się następujące wskazania wobec problemu narkomanii:

- a) na pytania o znajomość w swoim otoczeniu osób, które zażywają narkotyki lub substancje psychoaktywne ponad 98% mieszkańców twierdzi, że nie zna takich osób,
- b) na pytania o zażywanie narkotyków lub substancji psychoaktywnych w swoim życiu prawie 93% respondentów twierdziło, że nigdy nie korzystało z takich używek.

Skala problemu narkomanii jest bardzo trudna do zidentyfikowania, o czym świadczą dane MOPR o powodach udzielanej pomocy i wsparcia. W 2020 r. taką pomoc udzielono 1 osobie.

Inaczej przedstawia się sytuacja w opinii pracowników MOPR w Chełmie (OIK) którzy na podstawie doświadczeń w pracy twierdzą, że uzależnienie od narkotyków i substancji psychoaktywnych prowadzi do zrywania więzów z najbliższym otoczeniem,

utraty pracy, a także bezdomności. Zachowanie osób uzależnionych często nacechowane jest przemocą, agresją, zaniedbywaniem podstawowych obowiązków rodzinnych co przyczynia się do destrukcji życia ich rodzin, zaburzeń zdrowia somatycznego i psychicznego oraz stygmatyzacji społecznej. Wśród osób uzależnionych przeważają mężczyźni, natomiast wśród osób współuzależnionych kobiety i dzieci.

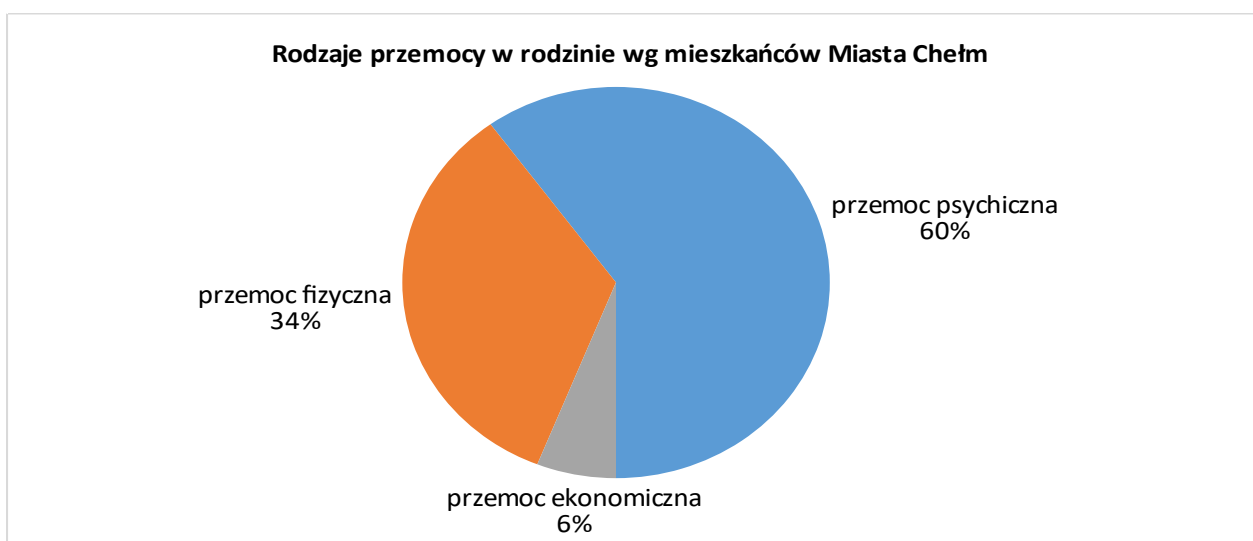
3) **Przemoc w rodzinie**

Z uwagi na specyfikę społecznego problemu jakim jest przemoc, czyny przemocowe pozostają często nie ujawnione, pozostając znane jedynie osobom, które w samotności doświadczają ich poważnych konsekwencji. Przyznanie się osoby doznającej przemocy do dramatów rozgrywających się w domu rodzinnym, nie zawsze wychodzi na światło dzienne, co powoduje, iż osoba stosująca przemoc utwierdza się w przekonaniu, że członkowie rodziny milcząc i nie reagując, dają mu przyzwolenie na agresywne zachowanie. Konsekwencją takich sytuacji jest duże utrudnienie w zapobieganiu przemoc.

Zbadanie zjawiska przemocy, w tym przemocy w rodzinie jest dość trudnym zadaniem. Często bowiem ofiary agresji nie przyznają się do tego, co może być spowodowane, między innymi, racjonalizacją, usprawiedliwianiem sprawców, obwinianiem siebie. Z badań prowadzonych przez MOPR w Chełmie w latach 2016-2018 na terenie Miasta Chełm wg opinii mieszkańców przemoc i przemoc w rodzinie nie oznacza tego samego – 60% opinii. W tej samej grupie respondentów uznano, że przemoc w rodzinie dotyczy około 20% rodzin w Mieście Chełm.

W opinii mieszkańców Miasta Chełm najczęściej występującymi formami przemocy w rodzinie są trzy rodzaje:

Wykres 16. Rodzaje przemocy w rodzinie wg mieszkańców Miasta Chełm

Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie jak i niesienie pomocy osobom dotkniętym przemocą jest zadaniem realizowanym przez różne instytucje i służby społeczne, takie jak:

a) Policja, która zobowiązana jest do ochrony bezpieczeństwa ludzi oraz do utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego. W sytuacji przemocy w rodzinie to policjanci najczęściej podejmują bezpośrednią interwencję. Jest to jedyna instytucja, która może interweniować przez całą dobę.

b) Jednostki organizacyjne pomocy społecznej, których celem jest niesienie pomocy osobom i rodzinom w trudnych sytuacjach życiowych, które same nie są w stanie sobie poradzić, z czym bezpośrednio spotyka się pracownik socjalny ośrodka pomocy społecznej. Pomocy społecznej udziela się m. in. w przypadku: ubóstwa, bezradności w sprawach opiekuńczo - wychowawczych, alkoholizmu.

c) Gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych - do ich zadań należy między innymi podejmowanie czynności zmierzających do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie leczenia odwykowego, wzywaniu sprawców przemocy w rodzinie na rozmowę interwencyjną oraz podejmowania działań zmierzających do zawiadomienia prokuratury o popełnieniu przestępstwa.

d) Ochrona zdrowia, której zadaniem jest troska o zdrowie pacjenta. Do zadań ochrony zdrowia należy także udzielenie podstawowej pomocy medycznej oraz umiejętne przeprowadzenie rozmowy umożliwiającej rozpoznanie przemocy i pokierowanie osoby krzywdzonej do miejsc, gdzie może uzyskać pomocy.

e) Placówki oświatowe, gdzie w przypadku uzasadnionego podejrzenia o stosowanie wobec ucznia przemocy w rodzinie szkoła jest zobowiązana do wszczęcia procedury *Niebieskie Karty*.

Instytucje i organizacje pozarządowe tworzące lokalny system przeciwdziałania przemocy w rodzinie:

1. Urząd Miasta Chełm, ul. Lubelska 65,
 - 1) Departament Spraw Obywatelskich, ul. Obłomska 20,
 - a) Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Chełmie (MOPR), ul. Kolejowa 8,
 - Zespół Interdyscyplinarny w Chełmie, ul. Kolejowa 8,
 - Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Chełmie, ul. Wolności 20,
 - b) Ośrodek Pomocy Osobom Uzależnionym w Chełmie, ul. Reformacka 24,

- c) Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Chełmie, ul. Reformacka 24,
- 2) Departament Oświaty (DO), ul. Lubelska 65,
 - a) przedszkola, szkoły i placówki oświatowo – wychowawcze,
 - b) Zespół Wychowania i Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej Nr 1 w Chełmie, ul. Trubakowska 59,
 - c) Zespół Wychowania i Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej Nr 2 w Chełmie ul. Powstańców W-wy 8,
 - d) niepubliczne szkoły i placówki oświatowo – wychowawcze,
- 2. Sąd Rejonowy w Chełmie, Al. Żołnierzy I WAP 16, (Wydział Karny Pl. Kościuszki 3),
- 3. Prokuratura Rejonowa w Chełmie, ul. Henryka Sienkiewicza 20,
- 4. Komenda Miejska Policji w Chełmie, ul. Żwirki i Wigury 20,
- 5. Organizacje Pozarządowe aktywne współpracujące z Miastem w tematyce przeciwdziałania przemocy:
 - a) Stowarzyszenie Ośrodek Wspierania Rodziny w Chełmie, ul. Obłowska 20,
 - b) Stowarzyszenie Integracji Rodzin „PRZYSTAŃ” w Chełmie, ul. Ogrodowa 46,
 - c) Stowarzyszenie Kobiet Aktywnych „Razem na Kresach” ul. Siedlecka 2a/38,
 - d) Chełmskie Stowarzyszenie Klub Abstynenta „ODNOWA” ul. Reformacka 24.

Według opinii pracowników MOPR w Chełmie (w tym pracowników OIK oraz Zespołu Interdyscyplinarnego) można zauważyć, iż zwiększa się poziom świadomości społeczeństwa w zakresie kryzysów psychologicznych i przemocy rodzinnej, co potwierdza wysoki odsetek zgłaszających się klientów. Coraz większym zainteresowaniem cieszy się uczestnictwo osób w warsztatach wychowawczych dla rodziców realizowanych przez MOPR (OIK). Ponadto obserwuje się tendencję wzrostową dotyczącą problemów natury psychicznej, z którymi zgłaszają się osoby potrzebujące pomocy. Wśród powyższych problemów wymienić należy m.in. zaburzenia emocjonalne, stany lękowe, nerwice, depresje, próby samobójcze mające często swoje podłoże w trudnej sytuacji rodzinnej czy też w traumatycznych doświadczeniach. Podobne zjawisko wzrostu zauważa się w przypadku zgłaszanych problemów rodzinnych. Na pierwszym miejscu należy wymienić konflikty i kryzysy małżeńskie oraz trudności wychowawcze. W związku z narastającą liczbą trudności rodzinnych wzrasta również ilość udzielanych porad dotyczących pomocy w zredagowaniu pism urzędowych i sądowych (alimenty, sprawy separacji i rozwodu).

Jednym z zadań powiatu w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie jest zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach interwencji kryzysowej. Ośrodek Interwencji Kryzysowej funkcjonujący w strukturach Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie zlokalizowany przy ul. Wolności 20 udziela bezpłatnej pomocy osobom i rodzinom znajdującym się w sytuacji kryzysowej z powodu:

- a) przemocy w rodzinie,
- b) kryzysów małżeńskich,
- c) wychowawczych,
- d) problemów uzależnienia i współuzależnienia,
- e) depresji,
- f) nerwic,
- g) kryzysu,
- h) utraty i żałoby po stracie osoby bliskiej,
- i) problemu suicydalnego (myśli i zachowania samobójcze),
- j) przemocy seksualnej.

Większość klientów MIOPR (OIK) doświadczających przemocy w rodzinie stanowią członkowie rodzin objętych procedurą Niebieskie Karty, dlatego też placówka nie należy do tych zakładających Niebieskie Karty.

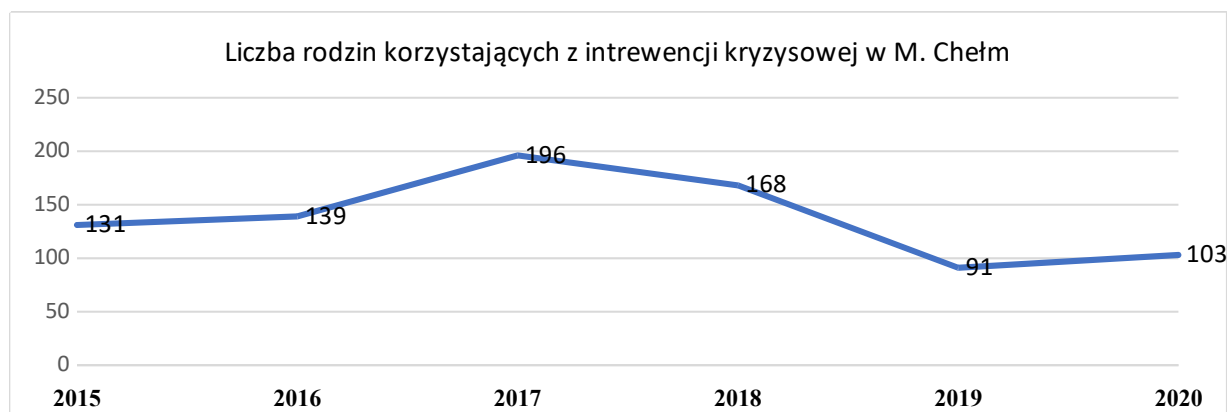
W MOPR (OIK) wsparcia, porad i konsultacji udzielają: psycholog, pedagog, terapeuta. Instytucja zapewnia ofiarom przemocy bezpieczny pobyt w spokojnym miejscu, w którym są 3 pokoje 4 osobowe oraz wspólna kuchnia i łazienki. W jednym czasie może tam uzyskać pomocy w postaci czasowego zakwaterowania i wyżywienia 12 osób (3 rodziny). W tym czasie MOPR (OIK) podejmują działania by pomóc osobom/rodzinom w uregulowaniu ich spraw rodzinnych, zawodowych, społecznych i mieszkaniowych. Do Ośrodka Interwencji Kryzysowej w Chełmie przyjmowane są osoby w kryzysie, w tym, ofiary przemocy, kobiety i matki z dziećmi doświadczającymi przemocy fizycznej, psychicznej i seksualnej. Do placówki przyjmowane są osoby doświadczające przemocy ze strony osób najbliższych, niezależnie od posiadanego dochodu, dla których wyczerpane zostały wszystkie formy pomocy dostępne na terenie miasta. Przyjęcie następuje bezpośrednio na wniosek osoby potrzebującej lub za pośrednictwem miejskiej instytucji udzielającej dotychczasowego wsparcia. Okres pobytu w hostelu zależy od indywidualnej sytuacji i powinien trwać do czasu rozwiązania kryzysu lub wskazania kierunków jego rozwiązania, nie dłużej niż 3 miesiące.

Osoby doznające przemocy w rodzinie i poza nią, otrzymały w OIK wsparcie, pomoc terapeutyczną, psychologiczną, pomoc w pisaniu pism sądowych i urzędowych.

Każda osoba, która zgłosiła się do Ośrodka Interwencji Kryzysowej w związku z wystąpieniem w jej życiu kryzysu związanego z przemocą w rodzinie mogła skorzystać z każdej formy pomocy oferowanej przez Ośrodek.

Przemoc w rodzinie to problem z jakim zgłaszają się do OIK działającego w MOPR przeważnie kobiety. Przemoc jest obszarem bardzo istotnym ale też i trudnym do rozpoznania ponieważ może trwać latami, a osoby doświadczające często jej nie ujawniają. Często jest wstydliwie ukrywaną tajemnicą. Problem przemocy w rodzinie jest zagadnieniem złożonym. Pomimo wielu ogólnopolskich i lokalnych kampanii i akcji mających na celu podwyższenie świadomości społecznej, przemoc nadal jest traktowana jako sprawa wstydliva, skrywana i rodzinna. Przemoc w rodzinie jest poważnym problemem społecznym, dlatego konieczne jest podejmowanie działań mających na celu niesienie pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie. Ważne jest, że w MOPR (OIK) jest hostel dla osób będących w kryzysie w tym doświadczających przemocy (miejsca interwencyjne do czasowego przebywania), z reguły są to kobiety i matki z dziećmi, ale niepokój może budzić fakt, że kobiety te opuszczając hostel często wracają do zagrożonych środowisk z powodu braku dalszego schronienia, który gwarantowałby dłuższy i bezpieczny pobyt. Według statystyk liczba rodzin, które skorzystały z różnych form interwencji kryzysowej w Mieście Chełm na przestrzeni ostatnich lat zmalała co może być pozytywnym sygnałem w rezultatach pracy pracowników MOPR (OIK, Zespołu Interdyscyplinarnego) i Policji. Na przestrzeni lat 2015-2020 z interwencji kryzysowej skorzystało od 131 do 91 rodzin (wykres 17).

Wykres 17. Liczba rodzin korzystających z interwencji kryzysowej w Miasta Chełm

Źródło: Opracowanie na podstawie sprawozdań OIK

Gmina podejmuje działania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności w ramach prac zespołu interdyscyplinarnego i grup roboczych funkcjonujących w jego ramach. Zadaniem zespołu jest integrowanie i koordynowanie działań jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, policji, oświaty, ochrony zdrowia, organizacji pozarządowych oraz specjalistów w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, a w szczególności:

- a) diagnozowanie problemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- b) podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku,
- c) inicjowanie interwencji w środowiskach dotkniętych przemocą w rodzinie,
- d) rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach uzyskania pomocy w środowisku lokalnym,
- e) inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc.

Do zadań grupy roboczej należy w szczególności:

- a) opracowanie i realizacja planu pomocy w indywidualnych przypadkach wystąpienia przemocy w rodzinie,
- b) monitorowanie sytuacji rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz rodzin zagrożonych wystąpieniem przemocy,
- c) dokumentowanie działań podejmowanych wobec rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz efektów tych działań.

W skład zespołu interdyscyplinarnego wchodzi przedstawiciele:

- a) jednostek organizacyjnych pomocy społecznej,
- b) gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych,
- c) policji,
- d) oświaty,
- e) ochrony zdrowia,
- f) organizacji pozarządowych.

W skład zespołu interdyscyplinarnego wchodzi również kuratorzy sądowi, a także mogą wchodzić prokuratorzy oraz przedstawiciele innych podmiotów działających na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Proces wdrażania działalności zespołów interdyscyplinarnych rozpoczął się z chwilą wejścia w życie w dniu 29 lica 2005 roku ustawy o przeciwdziałaniu przemocy

w rodzinie. Stało się to nowym zadaniem gminy. Obowiązek tworzenia zespołów interdyscyplinarnych pojawił się wraz ze zmianą ustawy z dnia 10 czerwca 2010 roku.

W dniu 25 marca 2011 roku została podjęta przez Radę Miasta Chełm uchwała nr VI/63/11 w sprawie trybu i sposobu powołania i odwołania członków Zespołu Interdyscyplinarnego oraz szczegółowych warunków jego funkcjonowania.

Pierwszy Zespół Interdyscyplinarny na terenie miasta Chełm został powołany 01 sierpnia 2011 roku na kadencję 2011 – 2014 i w jego skład wchodziło 17 osób – przedstawiciele 12 instytucji i organizacji pozarządowych z terenu miasta Chełm, w tym 6 osób zajmujących stanowiska decyzyjne.

Zespół Interdyscyplinarny II kadencji na lata 2014 – 2017 tworzyło 18 osób przedstawiciele 12 instytucji i organizacji pozarządowych z terenu miasta Chełm, w tym 7 osób zajmujących kierownicze stanowiska.

Zespół Interdyscyplinarny III kadencji na lata 2018 – 2020, tworzyło 18 osób przedstawiciele 13 instytucji i organizacji pozarządowych z terenu miasta Chełm, w tym 7 osób zajmujących kierownicze stanowiska.

Obecnie funkcjonuje Zespół Interdyscyplinarny IV kadencji na lata 2021 – 2023, który tworzy 20 osób – przedstawiciele 12 instytucji i organizacji pozarządowych z terenu miasta Chełm, w tym 8 osób zajmujących kierownicze stanowiska.

Zespół Interdyscyplinarny ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie mieści się w Chełmie przy ul. Kolejowej 8. Informacje na temat zespołu można uzyskać na stronie internetowej: www.mopr.chelm.pl oraz pod numerem 604 896 617.

W okresie od września 2011 roku do września 2021 roku odbyły się 42 spotkania Zespołu Interdyscyplinarnego – średnio cztery razy w roku. Zespół pracował w Grupach Roboczych złożonych z przedstawiciele pracowników socjalnych, policjantów dzielnicowych, pedagogów, pracowników innych jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, asystentów rodzin i kuratorów.

Przez 10 lat odbyło się ponad 3 600 spotkań Grup Roboczych, które pracują z ofiarami przemocy w rodzinie, jak również ze sprawcami, z czego:

- a) 420 spotkania miały miejsce w 2018 roku,
- b) 479 spotkania miały miejsce w 2019 roku,
- c) 385 spotkania miały miejsce w 2020 roku.

Liczba procedur Niebieskiej Karty wszczętych w Chełmie w przeciągu ostatnich 10 lat wyniosła 1 690. To oznacza, że Zespół Interdyscyplinarny w różnych formach udzielił wsparcia prawie siedmiu tysiącom osób – mieszkańcom miasta Chełm.

Przewodniczący Zespołu Interdyscyplinarnego stara się powoływać w skład grupy roboczej przedstawiciela Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Chełmie, gdy istnieje podejrzenie, iż członek rodziny (najczęściej osoba stosująca przemoc) nadużywa alkoholu.

Zgodnie z procedurą Niebieskiej Karty członek MKRPA może prowadzić rozmowy z osobami, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie, na temat konsekwencji stosowania przemocy w rodzinie oraz informuje te osoby o możliwościach podjęcia leczenia lub terapii i udziale w programach oddziaływań korekcyjno - edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

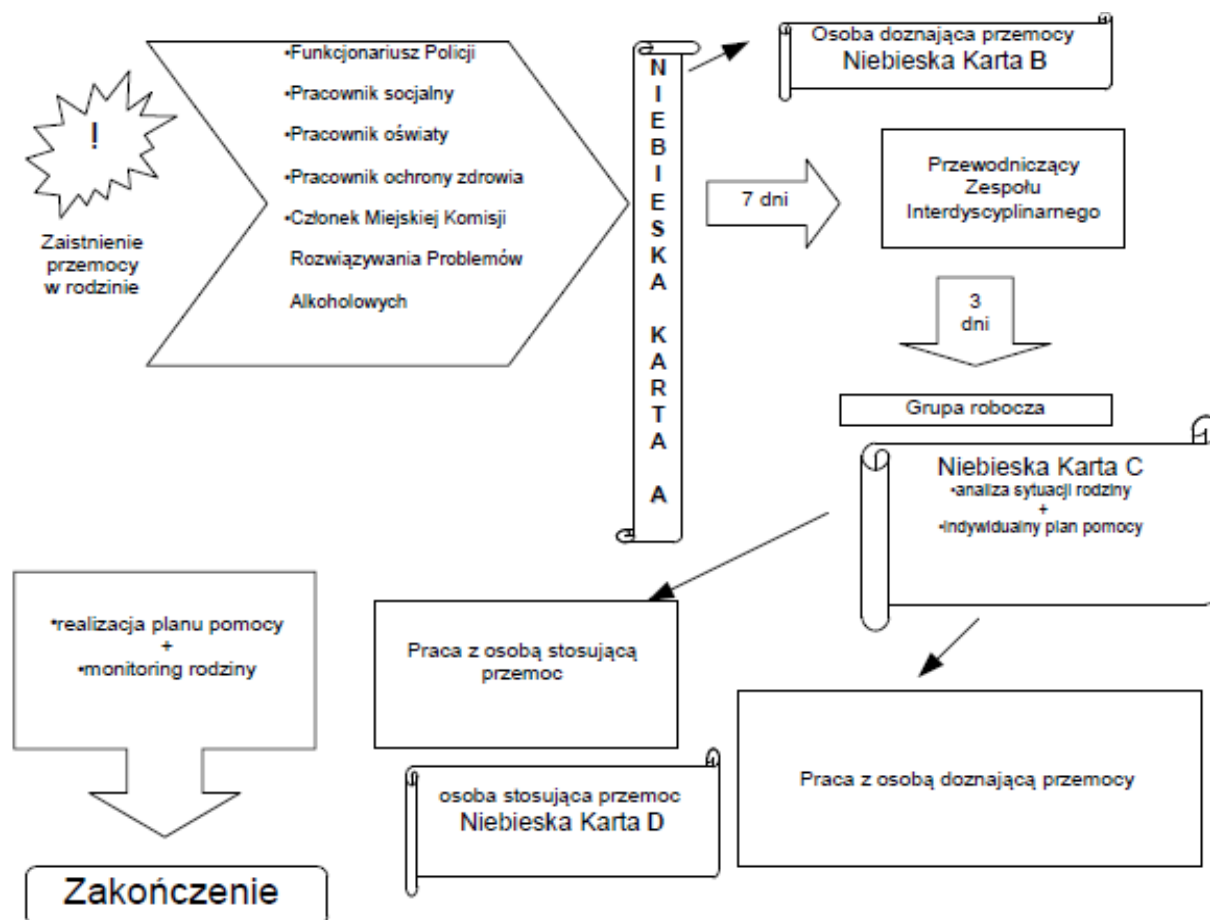
Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie wprowadziła PROCEDURĘ NIEBIESKIE KARTY, a Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 roku szczegółowo opisuje jej przebieg oraz wzory formularzy „Niebieska Karta.”

Zgodnie ww. ustawą:

- a) podejmowanie interwencji w środowisku wobec rodziny dotkniętej przemocą odbywa się w oparciu o procedurę "Niebieskie Karty" i nie wymaga zgody osoby dotkniętej przemocą w rodzinie,
- b) procedura "Niebieskie Karty" obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty i ochrony zdrowia, w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie,
- c) przedstawiciele podmiotów, o których mowa w ust. 2, ustawy realizują procedurę "Niebieskie Karty" w oparciu o zasadę współpracy i przekazują informacje o podjętych działaniach przewodniczącemu zespołu interdyscyplinarnego,
- d) wszczęcie procedury "Niebieskie Karty" następuje przez wypełnienie formularza "Niebieska Karta" w przypadku powzięcia, w toku prowadzonych czynności służbowych lub zawodowych, podejrzenia stosowania przemocy wobec członków rodziny lub w wyniku zgłoszenia dokonanego przez członka rodziny lub przez osobę będącą świadkiem przemocy w rodzinie.

Głównym założeniem przedmiotowych rozwiązań jest możliwość uruchomienia interdyscyplinarnej pomocy w momencie ujawnienia bądź zgłoszenia przemocy w rodzinie.

Schemat - Procedura Niebieskie Karty

W ramach prowadzonej procedury „Niebieska Karta” Przewodniczący Zespołu Interdyscyplinarnego po otrzymaniu formularza „Niebieska Karta – A” niezwłocznie przekazuje go powołanej grupie roboczej. Ustalany zostaje plan pomocy dla rodziny, w ramach którego podejmowane są m. in. działania takie jak:

- organizowanie wsparcia specjalistycznego,
- udzielanie kompleksowych informacji o miejscach uzyskania pomocy,
- przekazywanie zgłoszenia właściwym organom do prowadzenia postępowań przygotowawczych,
- wydawanie skierowania do udziału w programach oddziaływań korekcyjno-educacyjnych dla osób stosujących przemoc,
- diagnozowanie potrzeb osób doświadczających przemocy w rodzinie.

Liczba założonych „Niebieskich Kart-A” w okresie 2018 r. do 2020 r. (wszczęcie procedury w związku z podejrzeniem stosowania przemocy w rodzinie) przedstawia się następująco:

Tabela 28. Liczba założonych „Niebieskich Kart-A” w okresie 2018 r. do 2020 r.

	2018	2019	2020
Wszystkie Niebieskie Karty			
Komenda Miejska Policji w Chełmie (KMP) ul. Żwirki i Wigury 20, 22-100 Chełm	226	219	149
Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Chełmie (MOPR) ul. Kolejowa 8, 22-100 Chełm	16	28	22
Ośrodek Pomocy Społecznej (OPS) z innej gminy	4	4	6
Oświata	5	3	0
Ochrona Zdrowia	0	0	0
Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Chełmie (MKRPA) ul. Reformacka 24, 22-100 Chełm	0	0	0
Razem	251	254	177

Dane z Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Chełmie

Zdecydowaną większość stanowiły te wypełnione przez funkcjonariuszy Komendy Miejskiej Policji w Chełmie – 66%. Z racji zakresu najszerszych kompetencji i wachlarza narzędzi reagowania w czasie zgłoszeń Policjanci wypełniali formularze „Niebieska Karta-A” i niezwłocznie przekazywali je przewodniczącemu Zespołu Interdyscyplinarnego.

Należy jednak pamiętać, iż Policja interweniuje w sytuacji, gdy przemoc w rodzinie znajduje się już w fazie ostrej przemocy, tj. gdy dochodzi do jawnych i świadomych jej aktów. Ponadto funkcjonariusze zakładają Niebieskie Karty za każdym razem, gdy podczas interwencji domowej podejrzewają występowanie przemocy, nawet jeżeli rodzina objęta jest już pomocą Zespołu Interdyscyplinarnego. Dopiero w ramach pracy grup roboczych Zespołu Interdyscyplinarnego analizowana jest sytuacja rodziny i podejmowana jest interdyscyplinarna praca z rodziną i w zależności od przebiegu tej pracy, decyduje się o ewentualnym zamknięciu procedury z powodu niewystępowania przemocy w rodzinie.

Z informacji uzyskanych od Zespołu Interdyscyplinarnego wynika, iż na przestrzeni lat w zdecydowanej większości osoby i instytucje fakt o podejrzeniu stosowania przemocy zgłoszily na Policję.

Na terenie miasta Chełm funkcjonuje Ośrodek Pomocy osobom Uzależnionym w Chełmie (OPOU), który m. in. realizuje od 2017 roku „Program oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych Miasta Chełm dla osób stosujących przemoc w rodzinie” skierowany do osób stosujących przemoc w rodzinie. Głównym celem programu jest zredukowanie zachowań przemocowych, kształtowanie postaw partnerstwa i szacunku wobec kobiet i odpowiedzialności za popełnione czyny. Program realizowany jest na podstawie Ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z dnia 29 lipca 2005 r. oraz Rozporządzenia

Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 6 lipca 2006 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, a także szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych. Oferta programu została opracowana na podstawie wytycznych zawartych w Krajowym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

W programie od dwóch lat uczestniczy po 10 osób, natomiast w 2019 roku uczestniczyło 5 osób.

4) Inne dysfunkcje społeczne

Innymi dysfunkcjami rejestrowanymi przez służby pomocy społecznej (MOPR, CIS) są uzależnienia behawioralne (czynnościowe), w tym uzależniania od hazardu, patologicznie korzystanie z komputerów, telefonów i internetu.

Nowelizacja z dnia 30.12.2021 r. ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi po raz pierwszy wprowadziła i zdefiniowała na poziomie ustawy uzależnienia behawioralne, dzięki czemu będzie możliwe większe wsparcie działań w tym zakresie dla ngo i mjo.

6.2 Analiza SWOT dla obszaru „dysfunkcje społeczne”

Mocne strony Miasta w realizacji celu	Słabe strony Miasta w realizacji celu
<ul style="list-style-type: none"> • Wzrastająca świadomość społeczeństwa na temat dysfunkcji i ich wpływu na życie rodzinne, • Dobra i efektywna współpraca instytucji administracji publicznej, i organizacji pozarządowych, • Funkcjonowanie asystentury rodzinnej, praca socjalna z rodzinami i osobami uzależnionymi. • Wsparcie ze strony Samorządu (finansowanie/ współfinansowanie) skierowane do osób z dysfunkcjami społecznymi i ich rodzin w ramach Miejskich Programów realizowanych przez organizacje pozarządowe. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ograniczona możliwość ingerowania w życie sąsiadów, sąsiednich rodzin przez społeczności lokalne, • Niewłaściwe traktowanie problemów przemocy, • Zbyt duże zaangażowanie rodziców we własne sprawy i pozostawianie dzieci i młodzieży bez opieki, • Niska cykliczność kampanii społecznych przeciw „dysfunkcjom” społecznym.

Szanse w realizacji celu	Zagrożenie w realizacji celu
<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa sytuacji ekonomicznej rodzin i zmniejszanie się skali ubóstwa, • Wyższe wykorzystywanie rządowych i regionalnych programów wspierających przeciwdziałanie różnym dysfunkcjom, • Utrzymanie dobrej współpracy różnych instytucji, • Nowa perspektywa finansowa dla środków unijnych, • Założenie nowelizacji ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi w oparciu o rekomendacje Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, rozszerzającej działania w zakresie uzależnień behawioralnych. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zmiany postaw społecznych głównie w grupie dzieci i młodzieży, • Niewystarczająca liczba wyspecjalizowanej kadry pracowników jednostek pomocy społecznej, Straży Miejskiej, MOPR (OIK) itp.

6.3 Cele operacyjne i najważniejsze zadania dla ich osiągnięcia

Cel nr 1	Wzrost świadomości lokalnej społeczności na temat skutków dysfunkcji społecznych
Zadanie	Szeroka kampania profilaktyczna na wszystkich szczeblach edukacji – przedszkola, szkoły i uczelnie, w tym głównie w środowisku szkolnym wśród dzieci i młodzieży o skutkach różnych uzależnień.
Zadanie	Podnoszenie kwalifikacji zawodowych pracowników instytucji systemu pomocy i wsparcia, w tym określonych specjalizacji.
Zadanie	Organizowanie interdyscyplinarnych szkoleń dla pracowników instytucji systemu pomocy i wsparcia a także pracowników instytucji edukacji i innych współpracujących w obszarze „dysfunkcji społecznych” na temat programowania i projektowania inicjatyw skierowanych do osób uzależnionych.

Cel nr 2	Intensyfikacja profilaktyki terapeutycznej, poradnictwa, i rehabilitacji wobec osób uzależnionych
Zadanie	Wprowadzanie lokalnego systemu wczesnej interwencji oraz szkolnej interwencji profilaktycznej adresowanej do młodzieży.
Zadanie	Wspieranie i rozwój istniejących placówek dziennego wsparcia kierowanego do osób dorosłych uzależnionych i ich rodzin oraz poszukiwanie nowych rozwiązań w tym zakresie.
Zadanie	Zwiększenie zakresu oferty Centrum Integracji Społecznej w Chełmie kierowanych do osób uzależnionych, w tym włączania ich w samoorganizację zajęć reintegracji społecznej.

Realizatorzy i partnerzy:

- 1) Urząd Miasta Chełm (poszczególne Departamenty),
- 2) Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Chełmie (w tym Ośrodek Interwencji Kryzysowej i Zespół Interdyscyplinarny),
- 3) Centrum Integracji Społecznej w Chełmie,
- 4) Środowiskowy Dom Samopomocy w Chełmie,
- 5) Ośrodek Pomocy Osobom Uzależnionym w Chełmie
- 6) Wydział Polityki Społecznej Urzędu Wojewódzkiego w Lublinie oraz Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie,
- 7) Instytucje edukacyjne i szkoleniowe,
- 8) Organizacje pozarządowe i podmioty ekonomii społecznej.

Wskaźniki realizacji:

- 1) Liczba osób z dysfunkcjami objętych działaniami profilaktycznymi,
- 2) Liczba rodzin, którym udzielono pomocy i wsparcia z tytułu dysfunkcji.

7. Współpraca administracji publicznej z organizacjami pozarządowymi

7.1 Formy współpracy z organizacjami pozarządowymi

Administracja publiczna dysponując określonymi funduszami, współpracuje z organizacjami pozarządowymi w obszarach określonych w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, w tym między innymi pomocy społecznej, reintegracji społeczno-zawodowej, wspierania osób niepełnosprawnych, przeciwdziałania

alkoholizmowi, narkomanii, bezrobociu i wykluczeniu społecznemu, edukacji i wychowaniu młodzieży oraz wspieraniu rodzin pozostających w trudnych sytuacjach życiowych.

Współpraca administracji publicznej z organizacjami pozarządowymi opiera się na utworzonych zgodnie z przepisami prawa ciałach opiniodawczo-konsultacyjnych Prezydenta Miasta Chełm:

- 1) Rada Działalności Pożytku Publicznego na kadencję 2020-2023, powołana zarządzeniem Prezydenta Miasta Chełm Nr 539/20 z dnia 7 lutego 2020 r.,
- 2) Miejska Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych, powołana zarządzeniem Nr 269/19 Prezydenta Miasta Chełm z dnia 1 lipca 2019 r.

W bazie adresowej organizacji pozarządowych, prowadzonej przez Miasto Chełm zarejestrowanych było w 2020 r.:

- 1) Fundacje – 28,
- 2) Uczniowskie kluby sportowe – 15,
- 3) Stowarzyszenia kultury fizycznej – 17,
- 4) Koła i oddziały terenowe – 36,
- 5) Stowarzyszenia, organizacje pozarządowe - 134

Na podstawie rocznych Programów współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego, Prezydent Miasta Chełm zleca zadania organizacjom pozarządowym w ramach otwartych konkursów ofert. Informacje o konkursach zamieszczane są w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Miasta Chełm, na tablicach ogłoszeń w Urzędzie Miasta Chełm oraz przesyłane są za pomocą poczty elektronicznej organizacjom pozarządowym.

7.2 Analiza SWOT dla obszaru „współpraca administracji publicznej z organizacjami pozarządowymi”

Mocne strony Miasta w realizacji celu	Słabe strony Miasta w realizacji celu
<ul style="list-style-type: none">• Istniejące organy opiniodawczo-konsultacyjne przy Prezydencie Miasta Chełm,• Szeroki wachlarz sfer pożytku publicznego będących przedmiotem statutowej działalności organizacji pozarządowych,• Corocznie ogłaszane konkursy na	<ul style="list-style-type: none">• Ograniczone środki budżetowe Miasta Chełm,• Ograniczone własne fundusze organizacji pozarządowych.

oferty organizacji pozarządowych.	
Szanse realizacji celu	Zagrożenia realizacji celu
<ul style="list-style-type: none"> • Nowe perspektywy i wykorzystywanie możliwości rządowych programów – konkursy Ministra Rodziny i Polityki Społecznej, • Utrzymanie dobrej współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz ciągła działalność rad organów opiniotwórczo – konsultacyjnych, • Nowa perspektywa finansowa dla środków unijnych. 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak wyspecjalizowanej kadry pracowników i wolontariuszy w ngo, • Niekorzystne zmiany sytuacji budżetu państwa i wprowadzenie ograniczeń dla sektora organizacji obywatelskich.

7.3 Cele operacyjne i najważniejsze zadania dla ich osiągnięcia

Cel nr 1	Utrzymanie dobrej współpracy administracji publicznej z organizacjami pozarządowymi
Zadanie	Aktywna działalność organów doradczo-konsultacyjnych przy Prezydencie Miasta Chełm – wyprzedzająca zgłaszanie propozycji rozwiązań w obszarze polityki społecznej.
Zadanie	Poszukiwanie nowych kandydatów do społecznej działalności w organach doradczo-konsultacyjnych – wyprzedzające przygotowywanie list kandydatów wśród członków organizacji obywatelskich.

Cel nr 2	Nowe kierunki działalności organizacji pozarządowych
Zadanie	Poszukiwanie nowych inicjatyw w ramach otwartych konkursów ofert w lokalnych, regionalnych i rządowych programach.

8. System wdrażania i monitoringu Strategii

Dokument pn.: *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Chełm na lata 2022-2026* (dalej: *Strategia*), jest traktowany jako zbiór ogólnych wytycznych dla instytucji administracji publicznej oraz współpracujących z nią organizacji pozarządowych, którego celem jest wskazanie najpilniejszych problemów społecznych i sposobów ich niwelowania z życia mieszkańców Miasta Chełm.

Dokument ten stanowić będzie załącznik do uchwały Rady Miasta Chełm w sprawie przyjęcia *Strategii* na lata 2022-2026.

8.1 Koordynator monitoringu i zasady jego prowadzenia

Dokument „*Strategia rozwiązywania problemów społecznych Miasta Chełm na lata 2022-2026*” jest zbiorem niezamkniętym, w trakcie jego wdrażania dopuszcza się możliwość wprowadzania korekt i takich uzupełnień, które powinny stanowić sposoby rozwiązywania aktualnych problemów społecznych, które mogą pojawić się w kolejnych latach po jej uchwaleniu przez Radę Miasta Chełm.

Instytucją odpowiedzialną za wdrożenie i koordynację *Strategii* w imieniu Prezydenta Miasta jest Urząd Miasta Chełm (Departament Spraw Obywatelskich oraz jego odpowiednie komórki organizacyjne), natomiast wszystkie inne jednostki organizacyjne samorządu terytorialnego, w tym np. MOPR, PUP, CIS, ŚDS, OPOU szkoły i inne placówki edukacyjno-oświatowe są realizatorami poszczególnych zadań w ramach ustalonych celów operacyjnych.

Monitoring *Strategii* będzie wykonywany przez Koordynatora *Strategii* (Urząd Miasta Chełm Departament Spraw Obywatelskich) oparty na okresowych sprawozdaniach dostarczanych przez poszczególne komórki Urzędu Miasta Chełm i jednostki organizacyjne. Sprawozdania będą przekazywane do zatwierdzenia Prezydentowi Miasta Chełm.

Dla celów monitoringu w każdym obszarze strategicznym zostały określone wskaźniki, które mają normatywnie akceptowalną interpretację, są oparte na wiarygodnych reprezentatywnych danych statystycznych i nie podlegają manipulacjom.

8.2 Źródła finansowania Strategii

Zadania *Strategii* w poszczególnych obszarach strategicznych będą finansowane z takich źródeł jak: budżet państwa, budżet Miasta Chełm, środki celowe funduszy krajowych, środki funduszy UE, oraz inne możliwe do pozyskania źródła. Środki finansowe na realizację poszczególnych działań będą uwzględniane cyklicznie w rocznych planach budżetowych lub zaplanowane w wieloletniej prognozie finansowej.

9. Tabela zestawienie wskaźników rezultatów *Strategii*

Obszar strategiczny	Wskaźniki rezultatu
Rynek pracy i przeciwdziałanie bezrobociu.	Liczba osób młodych objętych indywidualnym programem działania.
	Liczba osób bezrobotnych młodych objętych pośrednictwem pracy /poradnictwem zawodowym.
	Liczba osób bezrobotnych objętych aktywnymi formami aktywizacji zawodowej (m.in. samozatrudnienie, staże prace interwencyjne).
	Liczba osób objętych reintegracją społeczną i zawodową z uwzględnieniem nowych kierunków – np. usług społecznych.
Pomoc społeczna i przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu.	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w podziale na świadczenia pieniężne i niepieniężne.
	Liczba rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej.
	Liczba osób bezdomnych, liczba osób uzależnionych wg rodzaju uzależnienia.
	Liczba dzieci korzystających z rządowego programu „Posiłek w szkole i domu”.
	Liczba samotnych osób starszych korzystających z rządowego programu „Posiłek w szkole i domu”/liczba osób korzystających z pomocy żywnościowej.
Polityka prorodzinna.	Liczba rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w podziale na świadczenia pieniężne i niepieniężne.
	Liczba rodzin korzystająca ze świadczeń wychowawczych.
	Liczba dzieci korzystających z różnych form pieczy zastępczej.
	Liczba dzieci powracających do domów rodzinnych.
Polityka senioralna.	Liczba seniorów korzystających z usług społecznych,

	w tym usług opiekuńczych.
	Liczba i rodzaj zajęć w Dziennym Domu Senior+ i Klubach Seniora oraz działań oferowanych przez organizacje pozarządowe dla osób 50+.
	Odsetek mieszkańców Miasta Chełm w wieku 60+ korzystających z form aktywności w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców w wieku 60+.
Wspieranie osób niepełnosprawnych.	Liczba osób niepełnosprawnych podejmujących zatrudnienie.
	Liczba osób niepełnosprawnych poszukujących zatrudnienia.
	Liczba placówek wsparcia dla osób niepełnosprawnych.
	Liczba środków transportu dla osób niepełnosprawnych.
Przeciwdziałanie dysfunkcjom społecznym	Liczba osób z dysfunkcjami objętych działaniami profilaktycznymi.
	Liczba rodzin, którym udzielono pomocy i wsparcia z tytułu dysfunkcji społecznych.